HAKİKATE DAİR BİTMEZ SÖZLER

Halil İbrahim Genç

HAKİKATE DAİR BİTMEZ SÖZLER

Halil İbrahim Genç

ISBN:

978-605-71255-4-5

EYLÜL 2022

İSTANBUL

www.istanbultevhidokulu.org

İletişim: iletişim@istanbultevhidokulu.org

www.facebook.com/Sonsuzdan-Uzanan-El-577429662314345

Youtube-Halil İbrahim Genç

www.youtube.com/channel/UCdj3PDs-02T5aUEKGxvWmgQ

Baskı:İMAK OFSET

Esenyurt / İstanbul

Tel: 444 62 18

Sertifika No: 45523

HAKİKATE DAİR BİTMEZ SÖZLER

Halil İbrahim GENÇ

EYLÜL 2022

İSTANBUL

İçindekiler

Söze Başlarken

Sözün bitimsizliği, hakikatin yaratım belirimlerinde kendini gerçekleştirmesinin sınırsız olanağı içinde gerçekleşir. Varlık alanının sınırsız beliriminde yaratımdaki alan ve nesne çeşitliliğinin çokluğu ve bağıntılı oluşta hep yeni bir oluş içinde yaratımın gerçekleşmesi, yaratımın tanrısal ifade biçimi olduğu ile beraber düşünüldüğünde tanrısal sözün bitimsiz olduğuna dikkat çeker. İnsan da değişen zamanlar içinde varlık ve varoluşa dair yaratım etkinliğinde kendini gerçekleştiriyor iken hem varlığa hem de kendine dair sözün bitmediği gerçeğini görünür kılar.

Sözün bitimsizliği sadece yaratımdaki sınırsız oluşun belirlenimlerinde varlıksal ve varoluşsal olanın bilinmesine dair değil, yaratımda varlığa ve varoluşa dair gerçekleşme olanağında zamansal oluş içinde kendini de yaratıyor olmanın gerçeği sebebiyledir. Yaratan özne için yaratım, kendini de gerçekleştiriyor olarak anlam ve değer yüklemlerinde kendini -varlıksal değil de- öznel/ tinsel anlamda yaratıyor olma olanağı iken varoluşa tutunmanın bir aracı olarak sözün bitimsiz olması kaçınılmazdır. Süreksizliğe bağlı olarak her an bir oluş içinde var olmak -yaratımın sürekliliği- söz konusu ise bu, sözün bitimsiz olduğunun göstergesidir. Yaratıcının yaratımdaki ve kendini gerçekleştiriyor olmasının amacına bağlı olarak da söz, bitimsiz olmasını yaratımdaki süreklilikte bulur.

Süreksizlikte gerçekleşen varoluş eşiklerinde yaratım gerçekleşiyor iken yaratıma dair olan her ne ise varoluş eşiklerini varoluş sınırları bulur iken sınırlı oluş içinde gerçekleşme olanağı bulur. Bu anlamda bilgi, bilme nesnesinin sınırlı belirlenimleri üzerinden nesnesini bilmek anlamını taşır. Tanrı'yı bilmenin sınırları ise varoluşsal olan tanrısal -evrensel/ tümel- belirimleridir ki O'nu dahi bilmek, bilmenin sınırlı oluşu dahilinde gerçekleşir. Bilmenin sınırlı oluşu onun olanaklarında sınırlı oluşu değil, belirlenimlerinde bilmenin sözel anlamda sınırlı

gerçekleşmesinden dolayıdır. Her bilme belirlenimi sınırlı gerçekleşse de bilebilme olanağında sınır aranmamalıdır.

Us, anlayış ve bellek yetisindeki yeterlilik de bilmenin bizler için sınırlı olduğunu işaret etse de bilginin farklı yöntemler ile depolanması, yeni bağıntılar içinde değerlendiriliyor olması, diyalektik oluş içinde ve kollektif iş bölümlerinde bilginin tarihsel anlamda hep artıyor olarak ediniliyor olması, bilebilmenin sınırsızlığına dikkat çeker. Bilmenin sınırlı ve bilebilmenin sınırsız olduğu bir oluş içinde ise ne, nasıl ve ne için olunduğu, ne olunacağına dair her bilme durumu belli kalıplar içinde bilmenin biçimsel gerçekleştiğini gösterir. Böyle olsa da bilebilmenin sınırsız oluşu içinde varlığa tutunuyor olmakta iken kendini çeşitlilikte gerçekleştirmenin olanağını da yakalıyor olarak varoluşa -kendiliğe- hep yeni bir oluş içinde tutunma olanağı da ediniliyordur. Bilebilmenin sınırsızlığına gebe olarak bilme çabası içinde bulunur iken sınırsız olanı sınırsız olduğu belirlenimlerinin farklılıklarına göre bilme olanağına sahibizdir. Bilebilmenin sınırsızlığı da sözün bitimsiz olduğu gerçeğini görünür kılar.

Yaratıcı özne için yarattığını önünde buluyor olması yaratan ve yaratıcı arasında zamansal anlamda eş zamanlılıkta varoluş bulmaktan daha çok yaratımdan kaynaklanan zamansal öteleme sebebiyle yaratıcı öznenin yarattığının önünde bulunmasını gerekli kılar. Yaratıcı, yaratığı ile varlıksal anlamda eş zamanlı bir oluş içinde bulunuyor gibi -formel mantık düzleminde gerçekleşen ilk değerlendirmede- görülse de yaratım sebebiyle yaratığından hep daha ileri bir zamansal oluş içinde bulunur. Yarattığının geleceğini yaratıyor iken gelecek yönelimli bir oluş içinde yarattığının varoluşunu olanaklı kılar. Böylesi oluş içinde zamansal anlamda yaratıcı ve yaratan, yaratandan paye almanın sürekliliği içinde ayrı değil ama zamansal anlamda zamansal öteleme içinde iken aynı da değil gerçeğinde var olur. Bu, katmanlı varoluş gerçekliğinde ise çoklu gerçekliğe haiz olarak var olmak anlamını taşır.

Zamansal öteleme içinde yaratılan için kendisine dair bir hikâye var ise bulunduğu zaman ve mekânda gelecek yönelimli oluşa haiz ve varlık belirlenimli bir kitapta gerçekleşmekte olarak bulunur. Yaratıcının yaratımdaki ve kendini gerçekleştiriyor olmasının amacına bağlı olarak da sözünün bitimsizliği gerçekleşir.

Her an yaratımının sınırsızca gerçekleştiği varlık alanında, değişen zamanlar da söz konusu ise noktanın konmadığı sürekli varoluş içinde sözün bitimsiz olduğu görülür. Söz konusu olan yaratım ve yaratıcı öznenin yaratım etkinliğinde kendini de anlam ve değer edinimi -yüklemlerinde- kendini de yaratıyor olması ise sözün bitimli olmadığı bir oluş içinde varoluş gerçekleşmektedir.

Söz, sınırlı oluşta sınırsız olanı bilmeyi, anlamayı olanaklı kılar iken bitimsiz olduğuna tanık olunması, varoluşun, kendini gerçekleştirir iken öznel anlamda anlam ve değer yüklemlerinde kendi olmanın bitimsiz olduğunun göstergesidir. Varlık alanı sınırsız olsa da varlık alanı olduğu kadarı ile sınırlıdır. Varoluş ise her an yeni bir oluşta kendini gerçekleştiriyor iken kendine tutunan için hem varoluşsal anlamda sınırsızca hem de zamansal anlamda bitimsizce gerçekleşir iken varlık sahibi olanın varoluşsal olarak kendi varlığına, tutunur iken katılması anlamını da taşır. Sözün bitimsiz olmasında anlam ve değer yüklemlerinde kendi varlık alanını kendi için dünya kılan özne, anlam ve değer dünyasında kendine katılıyor olarak kendine tutunuyordur.

Yaratımda böylesi oluş içinde aidiyet ve sorumluluk öznel anlamda gerçekleşen gerçekliğe katılmanın gereği olarak bulunur iken varoluş anlam ve değer belirlenimlerinde -edinimlerinde- sürekli kılmanın da gereğidir. Hak, adalet ve rahmet de anlam ve değer yüklemli gerçekliği sürdürebilmenin olması gerekenleridir. Varoluş ortak gerçeklik olarak bulunur iken ortak hikâye içinde sözün bitimsizliğinde, birbirine tutunurken birbirine katılan gerçeklikleri de görmek gerekir.

Anlam ve değer yükleminde söze dair var olduk ise temsil ettiğimiz gerçeği söze dair yaşarken kendi olmak kaçınılmazdır. Kendi olmak; özde varlıksal anlamda kendi olmak, kendini gerçekleştirir iken kendi olma çabası içinde anlam ve değer ediniminde ayrıca kendini karakter, kişilik, kimlik belirlenimlerinde yaratıyor olarak kendi olmak belirlenimlerinde gerçekleşir. Öz kendilik anlam ve değere dair yüklem aldıkları ile kendi olmayı çeşitlendirir ve zenginleştirir. Bunu ise ötekiler ile ilişkilerinde sürekli kılar. Bunun içindir ki ötekiyle ilişkilerde söz ile gönülde buluşmak olanaklı iken gönüllere sözle dokundukça özneler arası tanış olmakla buluşmak olanaklıdır.

Bunları yazarken dahi kendimi gerçekleştirmekte iken kendine tutunan ve kendi olmanın dünyasına -kendine- katılan birisi olarak sözün varoluşsal anlamda bitimsizliğini ifade etmeye çalışmaktayım. Özneler arası ilişkide söz, varoluşsal anlamda bitimsizliği ile kendine tutunan, kendine katılan özneyi işaret ederken, varoluşu adına birbirine muhtaç değilse de ihtiyaçlı olan öznellikten bahsetmekteyizdir.

Sözün bittiği yerde ise ya öznelerin buluşmasına set çeken (kırgınlık, küs olmak, depresyon vb.) bir oluş içinde ya da sözün yeniden ve yeni olarak doğacağı sükûta dair bir oluş içinde bulunulmaktadır. Bilmeye, kendini gerçekleştirmeye, yaratıma dair sözün bitmediği bir oluş içinde ise söze, düşünmeye sınır vurulmayacağına dair ahlaki anlamda haddimizi bilmek gerekir. Hukuki anlamda da düşünce ve kendini ifade etme özgürlüğünün, diğerlerinin hak ve had -değer- belirlenimlerini aşağılamadan, baskı altına almadan, tektipleştirmeden eleştirel tutumun korunuyor olmasına da bağlı olarak güvence altına alınması gerekir. Düşünmek kendini yaratma olanağı iken kendini yaratma olanağının da ahlaki ve hukuki sınırlarının olması gerekir ki sözün bitimsizliğine özneler arası ilişkide hakkı gereği katılabilelim.

İnanç (itikat) veya iman neye ise gerçeklik görüsü bu doğrultuda gerçekleşir. Söze iman edildiği bir dünyada ise sözün gerçeklik görüsü

oluşturulduğu unutulmamalıdır. Bu anlamda söze karşı duyarlı her kişi, sözü ussal ve deneyimsel anlamda tahkik etmeli ki gerçeğe dair olan söz ile gerçeği görebilsin. Gerçekten sonuç alabilmeli ki gerçek ile baktığı dünyada kandırılmaya izin vermiş olmasın.

Varsayılan gerçeklikler veya sanıdan ibaret gerçek olmayan bakışımlar söz temelli inanç belirlenimli gerçekleşmekte iken gerçek olandan sonuç alanlar için sonuç aldığı gerçekten emin olarak yaşamak olması gerekendir. İşte bu kitapta hakikate dair ifadelerde bulunmak ile beraber, hakikatten sonuç alır iken değerinde bilinmesi gerektiği ve değerinde yaşanması gerektiği ile ilgili olarak hakikat yolcusu olan her kişiye seslenmek istedim. Hakikate ermek ve hakikat ile nasıl yaşanması gerektiğine dair tektipleştirmekten uzak, varoluşa dair ifadelerde bulunmak ve ahlaki nasihatler vermek istedim.

Ne mutlu düşünenlere ve sapkınlıktan uzak güzel ahlak ile haddini bilmiş olarak kendini gerçekleştirenlere… Sonuç elbet onlarındır.

*

Yolu tek başına yürürken…

Zor dağların ardında bekleyen ölümsüzlük vadisine doğru yürümek de vardı. Hakikatten sonuç alırken hakikati yaşamak da vardı.

Dergâhın etrafını süpüren derviş, işini bitirdikten sonra yorgunluğunu atmak için dergâh bahçesinin en arka tarafında duran ulu çınarın altında dinlenmekteydi. Gözlerden uzak derin düşüncelere dalmıştı. Varlık deryasında öze varmak da vardı, uğrunda ölmek de vardı, haybeden yaşayıp hiçliğe karışmak da vardı.

Böylesi düşünürken içi geçmiş, derin uykuya dalmıştı. Sonu görülmeyen genişçe bir yolda Allah'a doğru yürümekteydi. Yolda bir tek kendisi ve önünde yürüyen rehberi olan piri vardı. Rehber nasıl yürüyor ise o da öylesi yürümekteydi. Onu dikkatlice takip etmekte, yoluna öylesi devam etmekteydi.

Bir vakit sonra rehber, kendisine dönmüş "Yol senden sanadır. Özüne yolculukta rehberler dahi bir yere kadardır. Şimdi sen Resul'e emanetsin" diyerek gözden kayboldu. Önünde yeşil renkli nurdan bir belirti gördü. Onu takip etmenin heyecanı ile yolda yürümeye devam etti.

Bir vakit sonra yeşil nur hüzmesi, "Yolun Allah'a varmalı, kendini onda bulmalısın" diyerek gözden kayboldu. İçinde derinlerden gelen Allah'a aşk galipti ama rehberden sonra yeşil nur da gözden kaybolunca ne yapacağını bilmemenin belirsizliğinde hüzün ile korku karışık ruh hâlinde yolu yürümeye devam ediyordu. Yolda yaptığı ise düşünmekten öte bir şey değildi. Hem duyguları ona yoldaştı hem de düşünürken Allah'ı daha yakin bulmanın yollarını aramaktaydı.

Böylesi bir ruh halinde yürürken sırtında yük olarak bulduğu heybesinde -sen sırt çantası da diyebilirsin- ne varsa ağır gelmeye başlamıştı. Belleğine resmeden heybede dünyaya ve ahret olarak

beklentilerine dair ne var ise bırakması gerektiğini anlamıştı. Sonuçta "Bıraktıklarınız kadar erersiniz" ayeti; korku ile hüzün karışık duyguda olanın kendisine, ilahi aşkın yüzü hürmetine düşüncesinde ilham edilmekteydi. Bu ayet, yoluna rehber olarak olması gerekenin ne olduğunu zaten göstermekteydi. Öyle bir yere geldi ki yolun bitimsiz olduğuna tanık olmuştu. Fani olanlar ile değil, baki olan ile yola devam etmeliydi. Elbette fani olanların da hakkını vermeli, hakkı gereği yaşamalıydı ama baki olandan yüz çevirmeden yaşamalıydı.

Böylesi bir yolda bitmesi gereken, varsaydıkları ile var olmuş kendisinden öte değildi. Heybeden çıkarıp da attıkları, varsaydığına dair bıraktıklarından öte değildi. Her varsaydığı, dünyaya tutunmak için olması gereken anne, baba, ırka dair milleti, servet ve daha nicesiydi. Söz konusu hakikat ise bağlarının koptuğu ana gelmişti. Geleceğe dair beklentileri ve yolda tanık olduğu güzellikler ise takılacağı, oyalanacağı olmaktan uzak hep geride kalmıştı. Heybesinde ne var ise artık atmıştı.

Yol bitesi değil, bitesi sen ol sözünü iyice idrak etmiş, biten ise varsaydığı gerçeklikler olarak tutundukları ile kurduğu iç dünyadaki kendisinden başkası değildi. Artık sadece kendisi vardı ama yol halen sonsuz, bitimsiz olarak yürüdüğüydü. Bir şey eksikti ama ne idi? Eksik olan, yola değil de özüne odaklanması gerektiğiydi. Artık yolda yürümüyor nura dönmüş olarak uçuyordu. Yolu yukarılardan seyir ederken Allah ile kendi olduğuna ermişti. Kendisinden salınan nur ile yolunu bulmuş, iç dünyanın dünyevi gözlere görünmez göklerinde seyir etmekteydi. Zaten hep böyleydi. Bunun farkına varmış olmanın heyecanı ile yoluna bakmaktaydı.

Anlamıştı ki her can hakikate giden yolda kendi yolunu yürümeliydi. Hakikat herkesin ortak gerçeğiydi ama tek kişilik deneyimi olan gerçeklikte yaşanandı. Yolda rehberler olmalıydı ama sonunda yol yalnız başına yürünendi. Yaşanan hakikati, her kişi kendi dünyasında

deneyimlemeliydi. Bulmalı ve kendisinden sonuç alırken O'nu yaşadığına uyanmalıydı.

Derviş, bir baktı ki yol kaybolmuş ve yolun sonunda kendisini bulmaktaydı. Artık, yaşadıkça yoluna yol açılmakta, yürüyüşüne devam etmekteydi. Her yolun sonu hakikate varırdı, hakikate varanlar için yokluk değil, var olmak vardı. Yeniden hep yeni bir oluş içinde yoluna yön vermek vardı. Takip edilen rehberlerin yolu, kişinin kendisine dair yolu bulana kadardı. Yol içinde yollar böylesi vardı. Kendine dair hakikat ile yolunu bulanlar için ise emek ve gayret ile yoluna yol inşa edilirken var olmak vardı.

Derviş ulu çınarın altında gözlerini açtığında, ulu çınarın altında başının ucunda rehberi olan pirine bakmaktaydı. Ulu çınardan mor renkli nurlar yayılır iken cennetin güzel kokularını almaktaydı. Pirinden yayılan ebruli nurlara tanık olurken Allah katında Allah ile olmanın heyecanını yaşamaktaydı. Pirinden duyduğu ise rüyasını tam olarak anlamak için ona yeterdi. "Her kişinin yolu birçok şeye veya kişiye uğrar. Yolu hakikate uğrayanlar için ise yol hep yeniden başlar. Artık bırakmayı bırakıp -terki terk edip- terk ettiklerini hakkı gereği yaşamak var. İnsana inmek için insana uğramak var. Onlara yol olup yollarını göstermek var."

Bu sözlerden sonra derviş ne yapması gerektiğini anlamıştı. Pirin sözleri irşada icazetti. Süpürgesini asa yapıp, yolu hakikate uğraması gerekenlere yol olmaya yürümekteydi. Senelerce kaldığı pir dergâhından gönül dergahına göçmüştü. Artık yol kendisiydi… ta ki yolu kendine uğrayanlar aydınlanana kadar. Böylece yolu insana uğramalıydı. Gönüllerden el uzatan hakikate hizmet ederken kendi olmalıydı. Kötülüğe ve varsayılan gerçeklere dair her ne var ise süpürürken yol elbet hakikate uğrardı. Yeter ki hakikat derdine düşmüş, hakikati talep eden adanmış ruhlar bulunaydı.

Özünde irşada dair ruhsatı Allah'tan alanlar için söz uyanışa yeterdi. Süpürge ise yazılı bir belgeden öte, sadece Allah için hakiki olarak samimiyet ile hizmet etmenin işaretini taşırken icazet olarak yeterdi. Senin anlayacağın, hakikatten sonuç almış yani nimete ermiş insana uğramadan Allah ile buluşmanın olanaklı olmadığıdır. Hakikat derdine tutunanlar için kâinatta Allah'ı bilmek yetmez. Allah'ı insanda bulmak da gerekir. Sonuçta ise Allah'a kendisinde kavuşması şarttır. Hakikate giden yollar yöntem anlamında fazla olsa da aynı güzergâhın yan yolları olmaktan öte değillerdir.

Yolu kendinde bitenler için artık yol kendileriydi… Ta ki yolu insana uğrar iken kendine de uğrayanlar gelene kadar.

*

Tanrı’nın elini ararken…

Genç delikanlı güzel sanatlar öğrencisiydi. Yaz tatilinde Michelangelo’nun Âdem’in Yaratılışı freskine bakınıyordu. Tanrı’nın eli Âdem’e uzanırken gözlerini bu resimden alamıyordu. Vatanına geri döndüğünde ise Tanrı’nın uzanan elini aramak gerektiği inancında olarak kendini arayış içinde buldu. Tanrı var ise kullarına uzanmalıydı. Kullarına dokunmalı, kendine uyandırmalıydı.

Bu düşünceler içinde cevabını almanın derdine düşmüştü. Kültürü evliyalar ile renklenmiş olduğundan olsa gerek ki cevabını nerede bulacağından emin ehil birini bulmalıydı. Arayış içinde derde düşmüş, gönlünü Cenabı Allah’a iman ile açmıştı. İman, kulun gönlünü Cenabı Allah’a açması olduğu gibi Cenabı Allah’ın da kuluna kendi varlığını açmasıydı. Allah, kendisine iman ile yakin bulan kulunun kalbini iman ile kendine açmaktaydı.

Genç delikanlı, iman ile derdinin arttığını ve biçim veremediği Allah’a aşk ile tutunmasını olanaklı kıldığından habersiz arayış içindeydi. Tanrı’nın uzanan elini resmeden resme bakmadan önce derde zaten düşmüştü. Ne, nasıl ve ne için olduğuna dair zaten arayış içindeydi. Belki resim, gençlik koşuşturması içinde derdini -sen varoluş krizi dersen de olur- kendisine yeniden hatırlatmıştı.

Kişi böylesi arayışa düştü mü elbet içindeki yakarışı duyan olurdu. Âlem sahipsiz değildi ki yakarış içinde yananın sesi duyulmasın. Âlemlerin Rabbi olan Allah kulunun yakarışını veli kulu olan güzel pire duyurdu. Pir, rüyasına girdiği genci yanına çağırdı. Adresine kadar nerde olduğunu da söyledi.

Genç sanki yeni doğmuş gibi uykudan uyanmış, pirin bulunduğu adrese gitmişti. Kibarca izin istemiş ve yanına oturmuştu. Acele ile sorularını sormak niyetinde izin istedi. Derde düştü ise kişi izin verilmese de cevaplar peşinde sorulara tutunurdu.

Pir “sorma desem de soracaksın, öyle ise sor sorularını” dedi. Genç delikanlı “Cenabı Allah’ın elini arıyorum. Bu konuda bilginiz var mıdır?

“Evladım Allah’ın kendisi durur iken elini ne yapacaksın. Kendisini bulur isen elini de bulmuş olursun değil mi? Evvela sorunu düzeltmiş olalım. Ancak, O’nun kudret elinin dokunuşları olmasa O’nu da bulmak söz konusu değildir. Sen iman ve ilahi aşk ile derde düşmüşsün. Resmi olmayan güzele âşık olmuş, iman ve cevapların peşinde ona yol bulmuşsun. Onun elini nicesi dışarda ve kendi eline benzer biçimde arar. Sen de böylesi bakınıp durmuşsun. Özünden gelen iman ve arayış, Allah’ın kudret eli ile gönlüne dokunmasıdır. İman ve arayış, ilahi aşk dahi O’nun eli olarak sana uzanır. Sen bunlar ile O’na gönlünü açmışsın ama aslında bunlar ile sana dokunur iken O sana gönlünü açmış. Sana uzanmış da seni kendisine doğru çekmiş. Eğer gönlünde iman, ilahi aşk ve bunlar ile beraber sadece kendi olmana sebep ihlas yani hakiki olman ve arayışın olmasaydı sen burada olamazdın. Hakikate dair cevapların peşinde sorulara tutunmazdın. İman, ihlas, aşk ile arayış aslın olan öz varlığından sana dokunuştur. Bunların her biri sana uzanan Cenabı Allah’ın birer elidir. Bunlar olmasa O’nu bulmana da olanak yoktur.

Bak yaşamına! Dualarının kabulünde sana görünen Allah’tır. Yanlış yaptığında seni uyaran, yaptığın ile yüzleştirir iken duyduğun Allah’tır. En aciz gününde sana yardım eden de Allah’tır. Duyular ile algıda şahit olduğun şu dünyada iman ile sebeplere aşkın olarak kendini gerçekleştirdiklerinin öznesi olması ile görünüşe taşıyan Allah’tır. Sen daha iki ay önce ateşli hastalık ile cebelleşir iken gecenin bir yarısı gözünü açtığında, etrafı nurlar ile dolu Allah katında uyanmış iken yanında Allah’ı bulmuş değil miydin? Sen hasta iken seni yalnız bırakmayan O değil miydi? Şifanı verdiğinde görünmez dokunuşları ile sana hayat bahşeden O değil miydi?”

Genç delikanlı Veli kulun dilinden kendisini kendisine anlatan Allah'a tanıktı. Sanki veli kul gözünün önünde kaybolmuş Allah ile karşı karşıyaydı. İşte o an anladı ki Allah'ın eli uzaklarda değil, özünden hareket ile kendisine bahşedilenlerdi. Şimdi ise bahşedilenler ile yakinen bulduğu tanık olduğu Allah'tı. İnsan ile buluşmuş ve Allah'ı bulmuştu. Artık sebepleri değil, sebeplere aşkın sebeplerin öznesi olan Âlemlerin Rabbi Allah'a tanıktı. İnsan ile buluştuktan sonra kâinat, Allah'ı bilmenin aracı olmaktan ileri, Allah ile buluşmanın aracı olmuştu.

Böylesi bir oluş içinde ulu pirin "buluştuğuna kavuşmak sendedir" seslenişi ile kendine uyandı. Duyulduğunu duyduğu, görüldüğünü gördüğü, bilindiğini bildiği bir oluş içinde artık hakikate ve insan olmaya, kendine uyanmıştı. Kendine uyanır iken hakikat ile nurda kendi öz varlığına uyanmıştı. Artık, Tanrı'nın eli aramak orada dursun Tanrı'yı da aramamaktaydı. Tanrı'nın eli kendisi olmuştu. Kendisine uğrayanlara, ulu pir gibi ayna olan söz ile dokunur iken Tanrı'nın görünüşüne sebep varlık aynası olmuştu.

Artık biliyordu ve yakinen yaşıyordu ki ötelerde bilinmez ve deneyimlenmez olan bir hakikat yoktu. Bilinir olduğu kadar kendisinden sonuç aldıkça tanık olunan ve hakkı gereği yaşanması gereken Allah vardı. Onun ile hakkı gereği hakkını vererek var olmak da vardı.

*

Davet umumi olsa da hizmet hakikate olsa da nasip, iman ve aşk ile talep edip emek ve gayret sahibi olanlarındır.

Uzun zaman önce yaşlı ve ulu pirin dergâhına padişahlar, sultanlar, alimler, irfan sahibi arifler, fakirler, miskinler gibi her türlü sınıftan kişiler gelir giderdi. Gelene niye geldin, gidene de niye gidiyorsun denilmezdi. Her kişiye ayrı ayrı muamele edilmez. Hakk sofrası muhabbet ocağı sohbet başladığında her kişi aynı safta bulunuyor gibi sohbeti dinlerdi.

Pirin dili Rabbinin dili olurdu da hakikate, hakikate göre nasıl yaşanması gerektiğine, akıbete göre olması gerekene vb. dair ilimler kulaklardan içilirdi. Sanki İsrafil olunurdu da Sur'a üflenmiş gibi sohbet ocağında herkes kendi kıyamını yaşardı. Kendi ile aynalaşır mahşer meydanında kendini bulurdu. Kimisi ise irfan cennetinin anlayış şerbetinden içerdi de kendini unuttuğu ilmin zevkinde serhoş bir biçimde seyre dalardı. Kimisi acziyete düştüğünden yana himmet arardı. Kimisi de pirin bir nazarına muhtaç, hayranlıkla Tur'u Sina'daymışçasına veli kulun dilinden konuşan Allah'ı seyre dalardı.

Her biri kendi hâlince gelmiş olsa da Hakk sohbetinde kendi hâline düşen payeye göre ders alırdı. Söz konusu hakikat ise kişinin hangi sınıftan, ırktan, cinsiyetten vb. olduğu önemli değildi. Kişilerin seyri seferdeki şeriat, tarikat, hakikat, marifet, fena, beka vb. mertebelerde bulunması da önemli değildi. Sohbet başladığında hak olan dile gelir herkes kendine düşen hisseyi alırdı.

O sofrada meraklı gözler ile bakan bir derviş, ulu pire sorar gibi özünde düşünmekteydi. "Efendi acaba herkesi ahvaline, mertebesine, makamına göre ayrı ayrı mı yetiştirmekte, yoksa herkes nasibince kendimi yol yürümekte?" Cevabın peşinde sorusuna tutunmuş dervişe, ulu pir bakıverdi. Sanki o düşünmemiş, soru sormamış gibi sohbetine devam etmekte, dervişin düşüncelerine ayna olmaktaydı.

“Dervişlerin hizmeti, karşılıksız Allah için pire ve halkadır. Pirlerin hizmeti ise sadece Allah için halka iken Allah’adır. Her kişi kendi gayretince nasibinin peşinden koşar. Nasibini gayreti gereği sonunda önünde bulur. İster derviş olsun ister ise pir olsun fark etmez… Hizmet kullara yapılır iken Allah için Allah’adır. Kişilere özel hizmet yoktur. Kişinin kendisine, özüne emek ve gayreti ile hizmeti vardır. Her kim ki Allah için Allah’a hizmet etmekte hem halka hem de sonuçta kendine hizmet etmiş olarak kendini keşfetmeye, Allah’a yükselmeye olanak bulur. Emeğe, gayrete dair her işin karşılıksız kalmadığı bir oluş içinde Cenabı Allah yapılanların karşılığını er ya da geç verir iken her kişinin yaptığı sadece kendinedir.

Evlatlarım! Nübüvvette hizmet her kişiye evrensel anlamda açık olarak yapılır ama hususi anlamda tasavvufta hizmet, hakikat ve varoluş derdine düşmüş talep eden canlara yapılır. Nübüvvette dahi talep etmeyenlere tebliğ ve davet olsa da hizmet iman edip de Allah derdine düşmüş canlaradır. Abese suresinde “Amma geldiğinde yüzünü ekşitti” denilirken, Rum suresinde “Sen ancak ayetlerimize iman edenlere duyurursun” denilirken bu gerçeğe ayna tutulur.

Kim ki varlık alanında varoluş derdine düşmüş hakikat arayışına girmişse elbet Hakk sofrasında hizmeti hak edenler, etmesi gerekenler de onlardır. Sofra ve hizmet özü gereği herkese açıktır ama talep etme duyarlılığında olmayanların nasibi burada bulunmaktan öte değildir. Hizmet özü gereği herkese açık olsa da talep ve gayret edenlerin ayrıca emek verenlerin nasipleri bereketlidir. Elbet geleni gideni boş bırakmazlar, göndermezler ama şevk, aşk ile hizmete tutunanlara ayna olunur. Onların özlerine varması, kendi olarak hakikat ile ayağa kalkması istenir ve beklenir.

Böyle olsa da hizmet hakikatedir… kişilere özel değildir. Ne vakit kişilere özel olur? Bilin ki o vakit kişinin emeği, gayreti, hizmeti zayi olmamak üzere takdir edilmektedir. Sofra herkese açıktır ama el

uzatan, emeğe hürmet eden imanında kati olan canlar sofradan yeme şerefine erir. İsa nebiye gökten sofra inmişti de gönül göğünde iman ve muhabbetten yana nasibi olanlar, ihtiyaçlı olanlar dışında kimse o sofradan yiyememişti. Sofra isteyenler dahi niyetleri ile yüzleştikleri nimetleri görse de bazısı dışında yiyen olmamıştı. Sonuçta kişinin özünde iman ve muhabbet var ise Cenabı Allah onlara verdiği varoluş derdini hakikate duyarlı olmaya çevirir. Varoluşa dair dert ne, nasıl, ne için sorularının cevapları peşinde hakikate duyarlılık olarak özde biçim kazanır iken iman ve Allah'a muhabbet var ise hizmet Allah için onlaradır. Sofra herkese açıktır ama derde düşenler nasiplenir. Her derde düşen de imanının kuvveti, ihlasının hakiki olması kadar emek ve gayreti ölçüsünde nasiplenir. Kişinin nasibi kişiyi, işini şevk ile hakkı gereği hakkını verdiği ölçüde yaptıkça bulduğudur.

Her nimet nasip gereği iken emek ve gayrete bağlı kılınmış olarak taksim edilir. Hakkı verilmiş olarak hak edilen her ne ise bereketlendirilir. Paylaştıkça da şükrü yapılan ilim, mal, servet, can, duygu vb. azalan değil artan bir bereket içinde bulunur.

Diyeceğim o ki davet herkese açık kılınmıştır. Hizmet ise talep edip de emek ve gayret ile istikameti doğrultusunda çaba gösteren canlara hak kılınmıştır. Her can hakikate hizmet ederken emek ve gayretinin karşılığını bulacağı sonuçta aslında kendine hizmet etmektedir. Özünde her yakin bulduğunda kendine hizmet ettiğini görecektir. Her hizmet şevk ile neye yapılmakta ise ondan yana sonuç verir/ vermelidir. Allah için Allah'a yapılan hizmet ise Allah'tan yana er ya da geç sonuç verecektir."

Derviş saygı ile boynunu önüne eğmiş olarak kendisine verilen dersi duymuş ve anlamıştı. "Rabbim, bakıp da kör, işitip de sağır, düşünüp de anlayışsız olanlardan -kıldıklarından- eyleme… Seni bizsiz, bizi de sensiz bırakma… Hakkı gereği hakkını vermiş olarak seni hak ederek yaşamayı varlığında nasip eyle… Bizi nefsi emmarenin pençelerine

bırakma… Terki olmayan senin için terk edenler senden başkasını da bulucu değildir. Muradın muradımdır.”

Derviş gözlerinden dökülen Kevser havuzunun abı hayat suyu misali göz yaşları ile yıkanır iken böylesi dua etmekteydi. Efendi pir ile bir an göz göze geldi. Gözden göze, gözden öze, özden göze, özden öze karşılıklı bakışır iken hemhâl olarak birbirine aynaydılar. Etraf nurlar ile dolu iken derviş, nur deryasında uykundan uyanmış gibi gönül göğünden itibaren olan biteni Allah -Nur olan- ile seyirdeydi. Sonradan kendiliğe yüklem aldığı kişi olmaya aşkın sadece kendi olarak seyirdeydi. Nasibi ne ise o kadar bakmakta ve görmekteydi.

Bu hâlde seyir eder iken ulu pir şu sözleri söylemekteydi. “Allah nurdur… İnsan, insan ile kendine doğar, nur deryasında doğarken de aslı ile kendine uyanır. Emanet er ya da geç sahibini bulur. Herkes hakkı olanı hakkı gereği yaşamaya memurdur.”

*

Dalgalara tutunmaya çalışan dalgalar…

İki bilge hakikat denizinin sınırsız dalgaları üzerinde akıp giden geminin üzerinde kaybolan dalgaları seyretmekteydi. Dalgalar büyük veya küçük vücud bulmakta, vücud bulduktan sonra kaybolup gitmekteydi. Her an bir oluş içinde dalgalar ile beliren deniz, değişmeyen tek gerçek olarak baktıklarıydı.

Yaşça büyük bilge "kaybolan ve kaybolmayan, değişen ve değişmeyen, sürekli olan ve süreksiz olan arasındaki fark ne güzel görülmekte" deyince… yaşça küçük bilge de "kaybolan dalgalar ise kaybolmayan denizin kendisi değil mi? Değişen dalgalar olduğu gibi her an bir oluş içinde değişime rağmen değişmeyen de dalgalar değil mi? Dalgalar değişir iken değişmeyen özleri olan değil mi? Süreksiz olan dalgalar iken deniz değişmeden bulduğumuz değil mi? Diyerek sorarken cevap da verdiği hakikate dair sözler ile kendisinden yaşça büyük bilge ile aynı görüşte buluşmuş olarak hakikat denizini temaşa etmekteydiler.

Kıyısı görülmez bir deryada, sayısızca dalga kıyılar oluşturmakta, kıyılarda yüzen nice canlı her an bir oluş içinde yaratılmaktaydı. Hakikatten paye almanın sürekliliği içinde kimisi sığ kimisi de derin sularda yüzmekteydi. Bazıları vardı ki onlar sığ sularda dalgalara tutunmaya çalışan ne olduğu belli belirsiz yaratıklardı.

Yaşça büyük bilge yaşça küçük bilgeye "bunların hikmeti nedir?" dediğinde… Yaşça küçük bilge "değişen zamanlarda, süreksiz olana tutunan ahmakları resmetmekteler. Hakikatten vücud bulsalar da hakikatten yoksun yaşamaktalar. Neye benzedikleri belli belirsiz olan bu yaratıklar, hakikate örtük geçmişin izlerinde kaybolmuş olanlardır. Hakikat denizinde hakikate gafil, tutunulmayan dalgalarda kendine, özüne yitik yaşayanlardır.

Yaşça büyük bilge "bunlar kimlerdir?" dediğinde… yaşça küçük bilge umutsuzca onlara bakarken gözlerini kapatmış ve derin bir nefes

çekerken iç çekmiş gibiydi. “Bitimsiz olana bitimli ve bir daha gelmeyecek olanı tercih edenlerdir. Hakikatten sonuçsuz kalmış, sonunda ise kaybolan, kaybolacak olan dalgalardır.

“Tarihte bunların örneği var mıdır?” diyerek yaşça büyük bilge sorduğunda ise yaşça küçük bilge “her biri dalga olan Sümerliler, Hititler, Mısırlılar, Antik Yunanlılar, Romalılar, lanetlenmiş yani uzak kılınmış nice sapkın kavim ve daha nicesi kaybolup gittiler. Arabı, Kürdü, Türkü, Moğolu, komünisti, kapitalisti, kemalisti ve daha nicesi ya ırka tutunmuş ya da hakikate gafil ve hakikatten yana sonuç almaktan uzak kılmış ideolojilerinde kaybolup gitmişlerdir. Her biri hikmet üzeri görünüş bulan dalgalar iken kaybolup gideceklerdir. Kendilerinden öncekiler nasıl kaybolup gitti ise değişen zamanlarda, süreksizliğe gebe her biri yok olup gidecektir. Dünün komünisti yarının kapitalisti, bugünün Almanı belki de yarının siyah derili insanı olacak; bugün tutunduğu dalga er ya da geç hakikat denizinde kaybolup gidecek, yerini başka bir dalgaya bırakacak. Dalgalar yerinde durur gibi olsa da her an bir oluş içinde kaybolmaya, hiçliğe karışmaya gebe yok olup gitmekte. “

Yaşlı bilge kaybolan dalgalara bakarken, dalgalara tutunmaya çalışanları hakikat denizinin zaman akışı içinde göz açıp kapayıncaya kadar kaybolup gittiklerine tanık olmaktaydı. Her yeni gelen dalgaya tutunmaya çalışanlar ise kendilerinin de bir dalga olduğundan yana gafil, sonuçsuz bir çaba içindeydiler. Kaybolup giderlerken arkalarından ne yer ne gökler ne de her ikisinin arasında bulunanlar ağlıyor değillerdi. Hakikat denizinde gerçekleşenler, sonuçta gerçekliği farklı açılardan görmenin olanağını sunar iken bilge olanlar için oluşa dair her olup biten hikmeti ile temaşa edilmesi gerekendi.

Olup bitenler rahmet, hak, adalet ve hikmet üzeri gerçekleşiyordu. Bu ilkeler üzerinden hakikat görünüş buluyor iken bilgeler için sayısız dalgalarda temaşa sürekliydi. Söz konusu bilgelik ise yaş söz konusu

olan değildi. Fazilet yaşta değil, bilgi, hikmet, irfan, emek, tecrübe, erdemli bir yaşam sonucunda hakikatten sonuç alabilmekteydi.

Yaşı diğerinden küçük olan bilge, yaşça büyük bilgeye temaşadan daha ileri bir mertebe olduğunu göstermek için olsa gerek ki önce göz göze gelerek sonu işaret edercesine baktı. Hemen ardından hakikat denizine kendini bıraktı. Yaşlı bilge ne olduğunu anlamakla kalmayıp hemen ardından hakikat denizine kendini bıraktı. Her ikisi de evvela hakikat denizine karıştı, nurdan yeniden vücud bulup denizin dalgaları üzerinde yürüyerek temaşaya hakikatten bakarak devam ettiler.

*

Eksikler tamamlanırken…

Üç yolcunun yolu çöle uğramıştı. Uçsuz bucaksız kum tepelerinin ardında yine çölden başka bir şey görülmüyordu. Yolcuları taşıyan devlerin ise yürüyecek gücü kalmamıştı. Yolcuların ulusu… sen istersen piri de diyebilirsin, durmak gerektiğini işaret etti. Çölün kumları üzerinde dinlenmek için mola verdiler.

Sofralarını serip rızıktan nasiplerini paylaştılar. Dervişlerden biri ulu pire "Efendim, nasıl bir çöldür ki yolun sonu görülmez, umutlar yerini kaygıya bırakıp sanki göçebeler gibi gezgin ve ulaşılmaz uzak dağlara konakladı. Size olan muhabbetimiz ise kaygıyı kovaladı. Yokluğa düşmeden, fakra ermeden var olmak hakkı gereği hissedilecek değildi. Şimdi çöl ayna ise yaşadıklarımıza, şu yokluk içinde anladım ki varlık bulmaya geldik."

Diğer derviş hiç konuşmamak ile beraber gözleri ile konuşur gibi bakmaktaydı. Onun gözlerinden çöl ve yokluk bakmakta değildi. Derin sükûtun ardında sadece kendi bakmaktaydı. Böylesi için çöl veya yokluk söz konusu olan değil, varlık içinde varlık bulmak söz konusu olandı. Böylesi için çölde olmak, yokluk bulmak geride bırakılmış, derin bir bakış içinde olacak beklenmekteydi.

Sanki bunda dahi bir eksik olsa gerek ki ulu pir her ikisine yönelik olarak şunları söylemekteydi. "Evlatlarım, kişi gönlüne neyi aldı ise kendisinden o bakar, ona bakar. Gönlü nerede ise oraya bakar, ona bakar. Varlık deryasında yokluğu görüp fakr olmanın doruğunda Allah yeter deyip yeter olmasında karar kılıp, beklerken değil olması gerekeni yaparken kendi olmayı bulmak gerçekte istenendir. Çölde olsanız dahi Allah ile olmanın muhabbeti, acziyete ve yokluğa rağmen Allah ile azmetmenin gayretinde var olmaya sebeptir. Yokluğu resmeden çöl, kumlar ile varlık bulur iken var olmaktan yoksun değil. Anlam verdiklerimizi bazen olduğu gibi yaşamak da gerekir. Her varlık

durumunda Cenabı Allah sıfat ve isimleri ile ruh üflerken kendini görünüşe taşır. Her varlık durumunu olduğu gibi ruhuna dair yaşar isek O'nu hissetmekten, görebilmekten uzak da değiliz. Sükûtun ardından olacakları bekler iken seyir etmek de olgunluk, yetişkinlik değildir."

Bu sözler karşısında dervişler, eksiklerini görüp başlarını öne eğdiler. Gerçeğe direnmeden çölü aşmak gerektiğini anladılar. Acziyet, yokluk, fakr, kendine tutunmanın, gerçekleştirmenin olanağı olmak ile beraber içinde iken kaybolmaya sebep olacak değillerdi. Allah'a yükselmenin araçları iken Allah'tan gafil bırakmalı da değildi. Muhabbet ve azim ile çaba gösterenler, çöllerde kalacak da değildi.

Ulu pir, dervişlerine bakarken Ya Allah deyip tayyi mekân yaptı. Artık çölden eser yoktu. Dergâhın sohbet ve zikir salonunda pir ve dervişleri sessizce oturmaktaydı. Dergâhın ruhunda, kendine has atmosferinde olmanın tadında Cenabı Allah'ı hissederken kendini yaşamak, ruhlarında tattıkları özelleriydi.

*

Her zamanın dirisi, rabbi olan Allah ile var olmayı, yaşamayı öğrenirken…

Güçlü, lüks ve selamete dair güzel zamanlarını yaşayan büyük ülkenin küçük insanları, kendi elleri ile yaptığı, hakkının dışında değer kıldığı kültür putları etrafında kümeleşmişçesine yaşardı. Kültür putu ya önemli bir iş yapmış kişi veya medeniyet biçimi -yani zihniyet- ya para ya emeğin miras alınmış bir biçimi olarak görünürdü. Birçok görünme biçimi vardı ama bunlar en bilindikleriydi.

Kültür putu, kültür ve medeniyet nesnelerinin hakkı dışında değer olarak miras alınmış olmasının ötesinde bir şey de değildi. Tapınanları için bir ideal, ikon olmak ile beraber ezikliğini hissettikleri ne ise onu maskelemenin bir aracıydı. Kültürel anlamda da konforlu bir düşünce alanı oluşturmuş olması da onlar için bir kolaylıktı.

Böyle olsa da hakikatten beri ve gafil kalmış olmanın sonuçları ile er ya da geç karşılaşacaklardı. Ali Şeriati'nin de öngördüğü gibi onlara göre asi olan bir ruh er ya da geç hakikati haykıracaktı. Putlarını kırıp kendileri ile yüzleştirecekti. Böylesi anlamda İbrahim olmak yine öylesi bir kavim içinden çıkmayı gerektirmekte ise içlerinden çıkacak veya hakikate bağlı zihniyet edinmiş güçlü bir medeniyetin tesiri altında kendileri ile yüzleşeceklerdi. İbrahim medeniyet olmuş, o medeniyetin vatandaşları Allah'ı yurt edinmiş, Allah devletinin yani İslam'ın vatandaşları -sen millet de diyebilirsin- olmuş ise hakikate direnenler güçlünün tesiri altında er ya da geç çözülecek hakikat ile tanışma fırsatı edineceklerdi.

Bu dahi iman ile olanaklı olup, silahların gölgesi altında olmakta ise hakikatten yana sonuçsuz bir millet olmak kaçınılmazdı. İman, ilim, ihlas, hizmet ile İslam devletinin vatandaşı olmak ise ferdi olarak hakikate tutunmaktan geçmekteydi. İbrahim'i İbrahim yapan da tek başına olan biteni göğüsler iken hakikati sırtlanmış olmasıydı. Tek

başına adanmış bir ruh olarak hakikate dair dava insanı olmasıydı. Söz konusu hakikat ise terk edilmeyecek bir şey yoktu onun için. Söz konusu hakikat ise aşılmayacak zorluk yoktu. Söz konusu varlık âleminin öz varlığı olarak hakikatin kendisi olan Allah ise her şey O'ndan rahmet üzeri gelir ve gerçekleşirdi.

Rahmeti güzelce karşılamak, hakikate dair açılmaz -biyolojik ve nurani- kapıları açar, Allah ile buluşmak olanaklı olurdu. Sonuç alınan, yaşamsal anlamda deneyimlenen bir hakikatten bahsetmekte isek geri dönüş olmayan bir şafağa doğulmuş, geri dönüş olmayan bir yolda yürünmekteydi. Geri dönmek ne kelime… muhabbet ocağında aşk ile yananlar, arayışlarına dair sonuç alanlar bilmenin, hakkı gereği yaşamanın zevkinde geri dönücü de değildi.

Hakikati tam tanımamış, kendisi ile muhabbete erememiş olanlar için ise olan biten içinde zorluklar, acılar, korkular, kaygılar söz konusu ise umudun bittiği yerde küfre yani hakikaten gafil olmaya kapı aralanmış olmaktaydı. İşte Uhud savaş meydanı böylesi bir meydandı. İmandan yana sınanmanın ve hakikatin kişiler ile sınırlı ve bitimli olmadığı gerçeğinin haykırıldığı savaş meydanıydı.

Hz. Resul'ü Ekrem'in öldü haberi gelmişti de bir hakikat yiğidi mealen şöylesi seslenmekteydi. "O öldükten sonra yaşamanın ne anlamı var." Ona olan muhabbet elbette yüce Allah'a taşırdı. O'nun ruhu yani zatihi kendisi sevildikçe Allah'ın zatına varmaya kapı aralardı. O'nun için dökülen göz yaşlarını Cenabı Allah kendi hanesine yazardı. Ona olan sevgi ile o Allah ve melekleri ile buluşmanın adresiydi. Böylesi ulu bir zat elbet sevilmeliydi… Allah seviyor ise Habibim diye elbet yaratılmışlar da onu sevecekti/ severdi.

Ancak, bir ayette mealen der ki "Muhammed sadece bir resuldür. Ondan önce de resuller gelmiştir. Şimdi o ölür veya öldürülür ise topuklarınız üzerinde geriye mi döneceksiniz. Her kim dönecek olur ise

Allah'a ziyan -vermez- değildir. Şükredenleri de Allah mükafatlandıracaktır." Bu ayet ile de görülecek o dur ki hakikat kişiler ile bitimli ve sınırlı değildir. Her iş ve şeyin varlığı Allah'tan başlıyor ve Allah'ta bitiyor iken O kişi ve şeyler ile de sınırlı kılınacak olan değildir. Hakikat kişi veya şeyler ile sınırlı değilse de ilişkilerde olaylar üzerinden sıfat ve isim belirlenimleri ile görünüş bulur. Böylesi bir oluş içinde hakikat yolcularına düşen ise kendinde sınırsız olanı sınırlamadan yolculuklarına Hz. İbrahim ve Hz. Muhammed gibi devam etmeleridir. Diğer resuller yani hakikate dair mesajlarını yaşamlarında görünüşe taşıyan, sözleri ile de dile getirenler de buna örnektir. Kişilerin hakikati anlamaktan yoksun, aydınlanmamış olmaları sebebiyle Allah'ı bir insanda kişileştirmeleri veya putlar yapıp ona ortaklar koşmaları; anlayışsızlığın olduğu ve inancın yoz, sığ, kör kıldığı değer yargısal her yaklaşım, tutum belirleniminde bir biçimde görülür.

İnsan anlam ve değer varlığı iken değer alanı inanç alanı olduğu içindir ki inançlı olmaktan kaçamaz. İnançlı olmak insanın varoluşuna dair bir belirlenim iken insan inandıkları ile varlığa, varoluşuna tutunur. Önemli olan ise akıbet olarak mesul kılınmayacağı ve hakikatten sonuç almış olmayı olanaklı kılan bir inançta varoluşuna veya varlığa insanın tutunabilmesidir.

Söz konusu hakikat ise hakikate inanmaktan da ileri iman etmek yani ondan emin olarak yaşamak önemlidir. Emin olunan hakikat ise kendisine tanık olduğun ve tinsel gelişime dair kendisinden sonuç alarak gelişim bulduğun olmalıdır ki O da Allah'ın hakikatinden öte değildir.

Hz. İbrahim, Hz. Muhammed ve diğerleri hakikate göre nasıl yaşanması gerektiğinin, O'na nasıl tanık olunabileceğinin ve O'ndan nasıl sonuç alınabileceğin emsali olmakta iken onlar ile bitimli, sınırlı olmayan bir hakikatte var olduğumuzu unutmamak gerekir.

Allah dün vardı, bugün de var, yarında var olmaya devam edecektir. Yarında bizi bekleyen olarak tanrısal belirlenimi olan sıfat ve isim belirimleri ile bulacağımız O'ndan başkası değildir.

*

İnsanlıktan yana eksik kalmamak için…

Yüksek ve tepesi karlar ile dolu dağın uçuruma bakan düz yamacında dört bilge oturmuş, derin dalınçta bulunuyordu. Birkaç kuşun sesi ile böceklerin vızıltısı, rüzgârın meltem esintisi ve yazın huzuru ile sükûn bulmuş piri fani bilgeler belki saatlerdir, belki de günlerdir bu durumdaydılar.

İçlerinden birisi derin bir nefes çekti… Ya Allah diyerek nefesi doğaya verdi. Diğer üçü de sanki o nefesi çeker gibi derin bir nefes alıp gözlerini birbirlerine açtılar. Her biri cihanın uzak diyarlarından, kuzeyden, güneyden, batıdan ve doğudan gelmiş, karlı dağın düz yamacında buluşmuşlardı. Onlar için uzaklar bir adım öte kadar yakındı. Konuşmak ise dudaksız, ağızsız özden öze anlaşılır bir biçimde gerçekleşmekteydi. Şimdi böyle konuşsalar da bu ağız ile konuşmadıkları anlamını taşımamaktaydı.

Önlerine beyaz bir güvercin konmuştu. Ardından bir kartal güvercinin yanına kondu. Bir serçe de kartalın hemen yanındaydı. Doğan ise serçenin yanına kondu. Cennet göğünden her birinin önüne yediklerine dair rızıklar konuldu. Her biri rızkı ile meşgulken yan yana dursalar da birbirlerinden uzaktılar. Âlemde farklı oluş içinde temsil ettikleri gerçeğin misali oldukları belliydi. Güvercin masum ve haberci, Kartal zekâ ve anlayış, serçe arayış ve toplayış, doğan ise gözcü, muhafız ve toparlayışa işaret etmekteydi.

Görülen o ki her biri bilgelerin her birine ayna idi. Birbirlerinin yanında dursalar da kendi cennetlerinin nimetlerinde zevk ederken birbirlerinden uzaktılar. Kendi makamlarının bilgeleri olsalar da diğerlerinin makamından habersiz kendi dünyalarından bakmaktaydılar. Zaten her kişi anlam, değer edinimleri ayrıca karakter, kimlik ve kişilik belirlenimlerinde farklı dünyaların insanı değil miydi? Aynı özü paylaştığını bilen ve aynı makamın bilgeleri dahi farklı

dünyaların insanı olarak beraber oturmaktaydılar. Ancak, birbirlerinden uzak dünyalardan bakmaktaydılar.

Onlar dudaksız, ağızsız birbirleri ile konuşur iken Cenabı Allah'ta onlar ile böylesi konuşmayı uygun görmüştü. Onları onlara aynalaştırır iken ne yapmaları gerektiğinin dersini de vermekteydi.

Olan biteni sağduyuları ile anlayan bilgeler, seyre devam ettiler. Her bir kuş rızıkları ile ilgilenmeyi kesip, diğerini fark etti. Güvercin ve serçe kaçmak yerine kartal ile doğanın önünde saygı ile eğildiler. Kartal ve doğan da serçe ve güvercinin önünde eğilerek karşılık verdiler. Sonrasında geldikleri yönlere doğru uçup gittiler. Piri fani bilgeler saygı ile birbirine selam verdiler. Birbirlerine duyarlılıktan, ilgi ve alakasız olmaktan yana eksiklik gösterdikleri için özür dilediler. Dile gelip saatlerce sohbet ettiler. Ardından da geldikleri diyara bir adım kadar yakin olarak gittiler.

İnsan özünde iç dünyasında yaşarken dış dünyaya söz, emek ve gerçekleştirdikleri ile inen bir varlıktır. Böyle olmak ile beraber dış dünyada birbirine yakın dursa da iç dünyada yaşadıkları sebebiyle uzaklarda bulunabilirdi. Özde bir, makamda bir vb. olsa da birbirinden uzak kalabilmekteydi. Cemel olayı dahi aynı dinde ve aynı kültür içinde nebi zamanında yan yana duran din kardeşlerinin sonrasında birbirlerinin kanını dökecek kadar uzak dünyalarda yaşadıkları görülmüştü.

Elbette farklı dünyalarda biricik olarak var olmaktayız ve ayrı değil ve aynı da değil oluşun içinde böylesi de olması gerekmektedir. Ancak, bu diğerinin/ diğerlerinin dünyasına duyarsız ve uzak olmamız anlamını taşımaz. Eskilerin "gelin tanış olalım, sevelim sevilelim" temennisi de bu açıdan bakıldığında önemlidir. Hakikate duyarlı olan her kişi, farklı biçimlerde olsa da kendisine ayna olacak bir oluş içinde kendisine ayna olanları sezmek ile de mesuldür. Ders aldıkları ile olması gerekeni

yapmaktan da mesuldür. Bunlar ile beraber ortak varoluşta farklı iç dünyalarda yaşansa da birbirinden uzak kalmamak için dahi olsa birbirine duyarlı olmak, birbirini anlamaya çalışmak, her birine has kılınmış nimetleri birbiri ile paylaşırken birbirinin dünyasına inebilmek, gönüle dokunabilmek de evrensel hakikatin hakkı gereği önemsenmesi gerekendir.

Birbirinin dünyasına inmekten yoksun… saygı, hediye, sevgi, paylaşmak, ilgi vb. ile gönle dokunmaktan mahrum olanlar, insan olmayı diğerleriyle bulmaktan yoksun, insanlıktan yana hep eksik kalırlar. Bunlar ister ulu makam ve mertebelerinin bilge pirleri olmuş olsun fark etmez, insanlıktan yana bir yönleri ile eksiktirler.

Melekler insana secde etmişti. İnsan da insan ile tinde ikinci yaratımını bulur iken insana hizmet ederken secde etmeyi bulmaktaydı. Bir anne ve babanın çocuklarına hizmeti, bir zanaatkârın işin hakkını vererek insan hizmet etmiş olması, her vazife sahibinin vazifesinin hakkını verir iken insan hizmet ediyor olması insana secde etmekten öte değildi. İnsana hizmet, insanın üzerinde bulunan Allah'a hizmet iken hizmet edenin de kendi üzerinde bulunan ve Rabbi olan Allah'a hizmeti anlamını taşımaktaydı. İnsana secde böylesi yapılır iken insan insan ile ilişkilerinde emek ve çabası ile Cenabı Allah'a yükselme olanağı bulmaktaydı. Kendi meleklerinin gelişiminde Rabbinin sıfat ve isimleri ile terbiye bulmaktaydı. Yani Rabbi ile kendi olmayı bulmaktaydı.

Önemli olan en yüce yerde dahi oturmak değil, insan ile olan ilişkilerde anlam ve değer varlığı olarak karakter, kimlik, kişilik, inanç, ahlak sahibi olurken de insan olabilmekti. İnsana, varlığa, varoluşa, hakikate duyarsız olunan yerde insanlık yitirileceği gibi Allah'a da -şuurda- yitik kalınması kaçınılmazdı.

*

Kendi olma çabası içinde gerçekleştirdikleri ile varlık sahnesinde kendi olmaya çalışan, yer açan, mekân tutan, alanlar açmış olarak da kendi olmaya yol bulan insan…

Her mevcut vücuda geldiği varlık âleminde elbet anlam, değer yüklemi ve vücuda geldiği biçimi ile alan doldurur. Doldurduğu alanda varlığına dair yani kendi olmaya dair nefes alma çabası içinde bulunurdu. Kendini gerçekleştirdiği ölçüde de alan doldurur veya kendine kendi olmaya dair alan açardı.

İnsan yaratıcı etkinlikte her daim edindiği anlam, değer ve emek ile görünür kıldığı kültür ve medeniyete dair miras edindikleri ile değişen zamanların varlığı olarak sonsuza açılan nokta hükmünde bulunmaktaydı. Her varlık hakikatten paye aldığı kadar kendi olma olanağını bulur iken yaratıcı etkinliğe katıldığı kadar kendine kendi olmaya dair nefes alabileceği alan açardı. İnsan ise yaratımda açık ara önde olarak varlık alanını hem bilmeye çalışmakta hem de kendi olmaya dair alan açarken, mekân tutarken varlık alanını kendi ile doldurmaktaydı.

Tarihçi profesör, tarihe dair konuşur iken tarih varlığı olan insana dair böylesi felsefi açıdan bakmanın da gerekli olduğuna dikkat çekmekteydi. İnsan varlık alanında kendi olmak için çaba gösterir iken kendi alan açtıkça, alanları doldurdukça kendi olmayı değişen zamanların yani tarihin öznesi olarak bulmaktaydı.

Bunları öğrencilerine anlatır iken orta sıralarda irfan sahibi bir veliden de ders gören bir öğrenci soru sormak için söz hakkı istedi. “Hocam, söylediklerinizin doğruluğuna dair hiçbir şüphem yok. Ancak, varlık alanında söz konusu insan ise anlattıklarınız onun varlık alanında kendi olma çabası ile ilgili. İnsan çoklu gerçeklik içinde sadece bir yönü olan değil birçok yönü ile kendi olmayı bulmaktadır. Sormak istediğim ise varlık alanını kendi olma çabası içinde yer açan ve doldurma gayretinde

bulunan insanın, kendilik alanı olan gönül alanında da kendine alan açmasının olanaklı olup olmadığıdır. Bu durum olanak dahilinde ise insan bunu ihmal mi etmiştir yoksa insan kendi olma niyetinin çabası dışında kendi olma çabasını menfaate yönlendirdiği veya kendiliğe dair derinlere attığı bir kendilik durumunda bulunmaktadır?

Öğreticinin buna dair bir cevabı yoktu. Samimi, hakiki bir insan olduğu için olsa gerek ki kendisinde bu sorunun cevabının olmadığını, öğrencisinin bu sorulara cevap olarak ne diyeceğini merak ettiğini dile getirdi.

Heyecanla öğretmeninden izin alan öğrenci "Hocam, bu soruları insana dair cevapladığımızda, -tasavvuf gibi istisnalar dışında- genel anlamda insan, gönül alanını ihmal etmiştir. Gönül her an bir değişim içinde süreksizlikte sürekli olan kendiliğine tutunmanın kendilik alanıdır. Kendilik alanında kendiliğe tutunmak ile kendini vücuda taşıma kabiliyetini gösterir. Her varlık kendiliğine tutunmuş olarak kendi olma gayretinde bulunsa da insan kendini yaratıcı etkinlikte görünüşe taşır iken kendi olmayı yaratıcılıktaki alan, ürün ve eser çeşitliliğinde gösterir. Menfaatler veya ihmaller de olsa bunlar dahi kendiliğe tutunurken kendini gerçekleştiren özneye tanık kılar.

Hakikatten paye alanın mülkten de paye alırken yaratıcı etkinliğin sonucunda miras varlığı olarak tarih varlığı olduğu kesindir. Ancak, bunu dahi özünde kendilik alanından itibaren anlam, değer, irade, inanç, ahlak belirlenimlerinden hareketle bulur. Kendini gerçekleştirir iken kendiliğine tutunan özne kendi olmayı gerçekleştirdikleri üzerinden anlam ve değer varlığı olarak bulur. Gönül ise anlam değer edinimleri ile kendilik alanına katılanlar ve her daim irade ve duygu belirimleri ile değişken bir alan olarak öznenin kendini gerçekleştirdiği kendi ile dolu kendilik alanıdır. Bu durumda sıkıntılı olan ise kendilik alanında kendine gafil olarak kendine yitik kılacak biçimde varoluş

nesnelerine hakları dışında değer verirken varoluş nesnelerinde kaybolmasıdır.

Kendilik alanında kendine kayıp olan için ise varoluş derdine düşmek kendi için rahmettir. Böylece iç dünyasında -gönlünde- belki de her şeye yer var iken bir kendine yer olmayan insan kendiliğine dair ilk nefesi almış olarak kendilik alanında kendine yer açmış olmasa da kendine dair bir nefes alır. Kendine yer açmak için ise hakkı dışında değer verdiklerini hakkı gereği görmesi yani gerçekliğe adım atması öncelikli olarak şarttır. Elbette kendilik alanında da insanın kendine dair yer, alan açması ve doldurması olanaklıdır. Yeter ki menfaatler ile gönlü bulandırmasın, varlık ve varoluşa da ilgisiz kalmasın. Zaten insan varlık sahnesinde kendine alan açarken ve doldurmaya çalışırken gönlüne dair olanı resmetmekte varlık alanında da gönle dair olanı inşa etme çabasında bulunmaktadır. Tarihsel anlamda doğa zemininde doğaya aşkın metafizik varlık olarak kendine yer açmaya çalışması da tininde -kendiliğinde- olanı görünüşe taşıması ve gerçekleştirmesinden öte değildir.

Bunlar haricinde söylemek istediğim ise gönlün değişken kendilik alanı olarak asli varlık alanı olduğudur. Aslen hakiki anlamda Cenabı Allah'ın kendi dünyasıdır. Bizler onun dünyasında yani gönlünde kendimize yer açmaya ve doldurmaya çalışarak kendi olma çabası içinde kendi olmaya çalışmaktayız. Kendimiz olurken de O'nda O'nun ile O'ndan olduğumuzun şuuruna örtük, ev sahibine kör yavuz hırsızlar gibiyiz. Aslen onun olan mekânı zapt etme tutkusu ile aslına gafil, O'nun mekânını fevri ve menfi olarak varoluş nesneleri ile doldurmaktayız. Nicelin dünyasında değil, -nicelin dünyasına aşkın- öznenin dünyasında varız ve varoluş çabası içinde bulunmaktayız.

Bunun içindir ki evvela gönül mekânını -alanını, dünyasını ne derseniz deyin fark etmez- O'nun haricinde olan her şeyi terk ile temizlemek gerekir. Bu da kendiliğe dair alan açmak ve kendilikten yana nefes

almak içindir. Ancak bu varlık sahnesinden yana kendine alan açmaktan öte, kendilik alanında kendinden yana nefes alabilmek için kendilik alanını asıl sahibine terk -iade- etmekle ilgilidir.

Zaten varlık sahnesi de Cenabı Allah'ın gönül âleminin dışında değildir. Varlık sahnesinde dahi alan açar iken O'nun varlığında kendimize alan açarak var olma çabası içindeyizdir. Aslen iç dünyamızda ise sahibine terk edeceğimiz oluş içinde O'nu bulduğumuzda kendilik dünyasının -gönlün- O'nun ile dolu olduğunu buluruz.

Bizler O'nun ile dolu alanda kendi olmayı O'dan nefes almış olarak buluruz. Terkin olmadığı yerde terki terk etmiş olarak kendi olmayı istidadımız kadar Cenabı Allah'ın zatı ile buluruz. İşte böylesi bir alanda nefsi emmaresi ve dış dünyanın koşulları, zorlukları ile mücadelesi içinde dahi olsa kendine alan açarak aslından nefes almış olduğunun idrakinde var olan canlar da var. Böylesi oluş içinde tarih varlığı olmaktan öte, kendi olmayı bulmakta var.

İnsan hep bir şeyler ile anlam ve değer bulur iken anlam ve değer edindikleri ile -aynılıkta değil ama yüklem özdeşliğinde kendi olmayı bulur. İsmi, milleti, mirası, serveti, mevkisi, sınıfı vb. ne ise kendi olmanın araçları olarak bulur. Araçlar değildir ama araçlar ile yani varoluş nesneleri ile kendini görünür kılar ve gerçekleştirme olanağı içinde bulur. Rabbi olan Allah'tan nefes alırken de varoluşun tadına O'nun ile varır. O'nun tanrısal olan sıfat ve isimleri ile kendini gerçekleştirir iken kendinden yana mutmain kendini yaşar. Böylesi bir oluş içinde kendini gerçekleştirmesi ve görünüşe taşıması da var."

Öğrenci bunları anlatır iken bunları söyleye bilecek bir donanımda olsa da söylediklerine değil, kendine hayret etmekteydi. Konuştuğu bir an kendine dönüp kendine bakar iken bu sözlerin sahibinin kendisi olmadığını gördü. Öğretirken öğrenen daim öğrenciydi. Sözleri

bittikten sonra konuşurken kendisini de bilgi sahibi kılan Allah'a hamd etti.

Öğretirken öğrenmek, birinci elden aracısız olarak ilimden beslenmek, sanatsal bir etkinlik gibi doğrudan Rabbi olan Allah'tan beslenmeyi olanaklı kılan bir hizmetti. Kişi hangi ilahi ismin gereğinde Allah için karşılıksız olarak olması gerektiği için hizmet etmekte ise o ismin açılımlarından yana Allah'tan nasiplenmekte, lütuflara, bağışlara ermekteydi. Bellekte edinilmiş olup da anlam ve değer biçimsel olarak öz kendiliğe yüklem alınmış varsayılan kendilik değil de öz kendilik olan ruhun derinliklerinden itibaren, beyinde -bedende- iş gören ve tanrısal -evrensel- sıfat ve isimleri ile kendini görünür kılan Rabbinden böylesi sonuç almakta vardı.

Öğrenci böylesi ilim öğrenme yönteminde Rabbi ile kendini bulmakta iken öğretmen, kendisine teşekkür ettikten sonra canlı holografik ders programını kapattı. Ardından da kendinden yana varoluş derdine düştüğüne tanık oldu. Artık o da hakikat arayıcısıydı. İç dünyanın derinliklerinde, dış dünyanın da iç dünya olarak bulunacağı yükselişte seyir etmek artık onun da hakkıydı. Kendine dair hakiki bir nefes alacak ise hakikat arayışında ayrılığın hüznü, özlemin hasreti, ilmin verdiği hayret, azamet ile sevginin verdiği hayranlık içinde kendine doğru yürümek onun da hakkıydı. Yeter ki yol kesici nefsi emmaresine aldanmadan, nicelin dünyasında kaybolmadan hakikat sahibi Allah'a hakkı gereği iman ve muhabbet ile tutunsun…

*

Hakikate dair bitmeyen anlatıda….

Derviş, pirinin müsait olduğu bir vakitte yanına yaklaşmıştı. Müsaade eder ise soracakları vardı. Eskiler “soru yolun feneridir” demişlerdi. Dervişin merak ettikleri, pirin cevap verecekleri aydınlanmanın peşinde yürümenin gereğiydi.

Dervişe müsaade verildiğinde, heyecan ile soru sormaya başlamıştı. “Efendim, hakikatten, Allah’tan paye almış olarak var isek neden seyri sefer var? Eksiklik içinde acziyet ve olgunlaşmak için tam olmaya çalışmak var?

Pir “evladım” diyerek söze başlarken kendinden emin, bildiğinin özgüveni ile karşısındakini de emin kılan duruşu, kendilik durumu -sen ruh hâli de diyebilirsin- ile bulunulan mekânın ruhu olarak kapsayıcıydı. Kendi dünyasında kendi ile dolu alanda dervişine cevap vermekteydi.

“Allah’tan paye almış olarak var olsak da istidat ve nasip kadar var olmuşuz. Hakikati unutmuş olarak var olmak kendi olabilmemizin bir gereği olarak bahşedilmiş. Yaratılmış olanlar için eksikler tamamlanmak için ise acziyet kendini gerçekleştirmenin en temel gereğidir. Eksiklik dediğimiz dahi kendinde bir tamlık içerir ki eksik olan eksik olduğu yönü ile kendi olabilmenin bir gereği olarak görünür/ görünmelidir. Kendinde tam ve eksiksiz olan varlık Allah’tır der isek eksiklikten ve acziyetten Allah ile kurtulma olanağını, hakikatten paye almanın sürekliliği oluşunda bulma olanağı içindeyizdir. Eksik olmaktan ve acziyetten tamlığa giden yolda kendi olmayı da hakikat ile bulma olanağındayızdır. Eksiklik ve acziyet, hakikat yani her varlığın aslı olan Allah’ı tenzih ilkesi gereği bilmemize dahi bir araçtır. Birçok hikmeti olan bu iki ilke ile kendi olma çabası içinde kendi olmaktan yana gayret eder iken kendi olmaktan yana nefes alırız. Aslında ise hakikatten nefes almış olarak kendimiz oluruz.

Eskiler ne demiş ‘deryanın içinde nice balık, deryadan ve sudan habersiz yaşar.’ Varoluşundan habersiz suya tutunarak suda kendini yaşar. Suya her tutunuşunda ise kendine de tutunuyor olarak kendi olma çabası içinde bulunur. Varoluş bir rüya gibidir, hakikatten aldığın paye gereği gerçek olarak varsındır ama neyi nasıl yaşadığını, ne için olduğunu bilmekten yana uyanmak için çaba göstermek, hakikati talep etmek şarttır. Seni yaratan seni ne olarak ne için ve nasıl var kıldı ise en doğru cevabı O’nu bulduğunda bulursun. İnsan akıl verildiğinden ve aklı dahi hakikatten paye almış olarak bulduğu içindir ki ne ve nasıl sorularına aklen ve doğru yöntemler ile cevap bulabilir. Ne için olduğunu ise yaşarken gerçekleştirdiklerinin sonucunda bulur/ bulabilir. Bunlar olurken de hakikatten paye almanın sürekliği içinde bilmenin öznel anlamda olanaklı olduğu bir oluş içinde Allah ile bilmiş olarak bilir ve bulur. Hakikatten doğru biçimde beslendiği sürece deryada kendine uyanmış olarak özü ile kendini bulma olanağı içinde bulunur.”

Bu anlatılanlardan sonra dervişin aklına gelenlerden bir tanesi de deryanın kendisinden ve kendisinde olanların derya ile aynı olup olmadığıydı. O daha sormadan pir, kalbe tercüman konuşmaya devam etmekteydi.

“Aynı olsalardı, yaratımdan bahsedilmezdi. Yaratıcının varlıksal anlamda kendi dışı olmadığı içindir ki ayrı olsalardı, yaratımdan yine bahsedilmezdi. Aynı olsalardı farklı olarak başkası oluşta kendi olmak yani biricik -özgün- olarak kendi olmak ta gerçekleşmezdi. Ayrı olsalardı kaotik oluş içinde varoluştan bahsedilmezdi. Her can varoluş eşiklerinde kendisini kendisi yapan özelliklerde kendi olmayı bulur iken hakikat ile aynı değil ama hakikatten ayrı da değil olarak kendi olmayı buluyordur. Deryadaki mahlûkat hakikatin ahadiyetinde, sınırsız varoluşu içinde Ondan aldığı payenin sürekliliği için de kendi olmayı ayrı olmadan aynı da olmadan olarak bulur.”

Bu esnada derviş, yaratıcı ve yaratılanlar için ayrı olmadan aynı da olmadan var olmak söz konusu ise böylesi oluş içinde yaratıcı ve yaratılanların farklı bir oluş durumu var mıydı? Diye, iç dünyasında sormaktaydı. Pir, gönle tercüman aynaydı demiştik ya işte gönle tercüman kılan Cenabı Allah, dervişe veli kulundan cevap vermeyi kendine borç bilmişti. Pir böylesi yakin oluş içinde dervişine cevap vermekteydi.

"Evlat! Yaratan kendi varlığında kendini yokladığında kendi dışında bir şey bulmayan olduğu içindir ki öncesi olmayandı ve öncesinde olmayan yaratılmış olanları yarattığında onların öncesi -evveli- olmuştu. Yaratır iken kendinden yarattığı içindir ki kendi varlık alanında yarattıklarına hem içkindi hem de yaratıklarını kendi dışında bulmuyor olarak onları kendine dışsal bulmaktaydı. Yani böylesi durumda içkin ve dışsal kapsayıcılıkta katmanlı varoluşta bulunuyordu. Yaratılanlar katmanlı varoluşta var olmak zorundaydı.

Tam bunlar anlatılır iken derviş "böylesi oluş içinde çokluktan, çeşitlilikten gaye nedir" diye aklından geçirir iken Pir buna cevap verecek anlatımdaydı.

Her oluş, kendini gerçekleştirmenin yaratım etkinliği olarak bulunmasının gereğinde kendi olmak ve kendine tutunmakta gerçekleşir. Böylesi durumda oluşun öznesi olan için oluşta iken nedeni kendi, amacı ve ereği de kendi olmak üzere kendini gerçekleştirmek söz konusu olmuştur. Böylesi varoluş etkinliğini sürekli kılmak için olsa gerek ki kendinde/ kendinden yarattıklarını da kendinden rahmet olarak ve kendi için de rahmet olarak var kılmak ahlak edinilmiştir. Yaratmak artık rahmetin ahlak edinilmesi sebebiyle mesuliyet içerir iken kendine ilkesel ve yaşamsal anlamda ahlak biçimsel olarak ereksel yol açmaktır. Başlangıçta amaç kendi için olmak iken sonuçta yarattıkları için de olmak amaç olmuştur.

Çokluk, farklılıklarda yaratmanın sonucu iken çeşitlilik ise farklılıklarda başkası kılarak yaratırken kendi olanaklarını zengince açımlamanın biçimlemesi olarak görünüş bulmuştur. Genel, evrensel olan ortak gerçekler de diyebileceğimiz tümeller yani tanrısal belirlenimler olan ilahi sıfat ve isimler çeşitlilikte yaratılmış olanlar üzerinden farklı kombinasyonlarda gerçekleşir. Böylece Cenabı Allah kendi sıfat ve isimlerini yani öznel olan potansiyel olanakları ve karakter belirimi ve kimlik belirlenimlerini yarattıkları üzerinden anlam, değer, duygu belirlenimleri olarak çeşitlilikte gerçekleştirir, -deneyimler- ve yaşar. Böyle olsa da yarattıklarının her daim zamansal olarak önünde olduğu içindir ki yarattıkları kendi olmayı O'nun ile bulur iken O olmaktan beridir.

Çeşitlilik, kendi olmanın sıfat, karakter, isim belirimlerini farklılıklarda, zengince deneyimlemenin açılımı iken çokluk bunun bir parçası olarak olması gerekendir. Kendinden var eder iken kendine ait sıfat, karakter, kimlik belirimlerini yarattıklarına dair de kılmak ise rahmetin gereğidir. Yaratım kendinden var ederken kendini paylaşmayı da olanaklı kılar. Böylesi oluş içinde sadece kendi olanın yaratım ile kendine derinlik vermesi ve anlam ve değer edinimi içinde duygu çeşitliliğinde karakter ve kimlik çeşitliliğinde kendini gerçekleştirmesi kaçınılmazdır.

Bununla da kalmaz, ayrı değil aynıda değil oluşta yaratım gerçekleşir iken yarattıkları ile olan ilişkide de kendi olmayı onanmış olmakta bulur isimleri kimlik belirlenimi olarak onanmış olmanın gereği olarak bulduğu olur. Bunun ile beraber hem kendisini tanımanın, anlayabilmenin belirlenimleridir hem de varoluşun çoklu gerçeklikte hangi ilkeler ile nasıl gerçekleştiğini anlayabilmenin ilmini edinmenin gereğidir. Allah'ı yaşarken, Allah'tan paye almış olmanın gereğinde kendi olmayı bulan her can, Allah ile kendi olmayı bulur. Bu dahi hakikatin ahadiyeti sebebiyle çoklu biçimsel olarak -vahidiyette- var olmak gerçekleştiğinden dolayı varoluşun olmazsa olmaz gerçeğidir.

Yani yaratılmış olan aslı olan ile ikili bir gerçeklikte kendi olmayı buluyordur. İkili varoluş durumları çokluk içinde çeşitlilikte gerçekleşmekte ise birçok varoluş durumuna haiz olarak var olmak kaçınılmazdır.

Senin anlayacağın… Hem topraktan yaratılmış hem Allah ile özne olmayı bulmuş hem daha birçok varlık belirlenimini karakter, duygu biçimsel olarak kendi olmakta bulmakta isek bir değil birçok gerçeklik belirlenimde varoluşun gerçekleştiğini anlamak gerekir. Bu durumda tümel anlamda ne veya kim olduğumuz kadar, ayrıntılarda neler ve kimlere haiz olarak kimleri ve neleri yaşadığımız da önemlidir. Varlık sahnesinde ayrı değil ve aynı da değil oluşu içinde ahadiyet temelli vahidiyet açılımlı olarak aynılığın olmadığı ama birliğin olduğunu bilmek gerekir.

Her iş hikmet üzeri gerçekleşir iken çeşitlilik ve nesnel anlamda çokluk elbette öznel anlamda birçok gerçekliğe haiz olarak gerçekleşir. Yaratım kendilik alanında katmanlı olarak gerçekleşiyor iken bu kaçınılmaz olarak bulunandır.

Nesnel anlamda çokluk ve çeşitlilik ise aynı tözden hareket ile bakıldığında tözün özünde özne olmayı barındırması sebebiyle aynı asıldan itibaren kontrollü ve hikmet üzeri gerçekleşmesi sebebiyledir. Hem nesnel (yasalar) hem de öznel (ilkeler/ tanrısal, tümel, evrensel olanlar) anlamda varoluş eşikleri, süreksizliğe rağmen nesnel anlamda çokluk ve çeşitliliğin tasarımsal anlamda gerçekleştiğinin göstergesidir. Bu da kontrollü bir süreksizlik içinde varoluşun olanaklı kılındığı gerçeğini gösterir. Katmanlı varoluş içinde ise birçok gerçekliğe haiz olarak içerik ve biçim farklılığında hikmet üzeri çeşitlilikte varoluş olması gereken olarak istenen olmuş, takdir kılınmıştır.

Derviş "öyle ise evrim değil, tasarım var" demekten kendini alamamıştı. Pir ise ona cevaben konuşmaya devam etmekteydi.

“Evladım, tasarım kudret ve akıl sahibi yaratıcı özneyi kabul etmek anlamını taşır. Evrim ise bilim alanında sadece biyolojik alana indirgenmiş olarak türlere -çeşitliliğe- dayalı varoluşun, materyalist yaklaşım biçimi ile doğaya ait olarak doğal nedenler ile geçmiş belirlenimli olarak nasıl gerçekleştiği ile ilgilidir. Özden habersiz olanlar için, anlam arayışında can simidi gibi olsa da tinselden/ kendilikten, özden, Cenabı Allah’tan yani hakikatten uzak bir görüş olarak eksik durur. Cenabı Allah her türlü yaratma biçimine güç getirme kudretine sahiptir. Evrimsel veya anda istediği gibi yaratmaktan yana da aciz değildir. Bu durumda evrim olsa da olmasa da varoluş tasarımsal yaratım oluşu içinde gerçekleşmekten öte durmaz” demekteydi.

“Evladım, hakikate dair söz bitmez… hakikate dair anlatı içinde yaşanır iken cevapların peşinde sorular takip edilir iken hakikate dair bitmez sözler ile aydınlanılır. Ağaçların kalem, deryaların mürekkep olduğu ve yedi misli daha olsa da Rabbin sözünün bitmediği bir oluş içinde hakikate dair söz bitesi değildir… Bitirilecek de değildir. Hakikate dair bitmeyen anlatıda, her yeni gelen için hakikate dair sorular yerinde durur iken her devrin kendi ahkamı içinde sorular yeniden biçimlenir ve hep yeniden ve bir daha sorulur. Hakikat kendinde canlı ve diri oluşunu hep taze, yeni olarak yeniden açımlar.” Diyerek de o günkü sohbeti bitirmişti.

*

Sır, gizil olan gerçeklikti er ya da geç hakkı gereği aşikâr olması gerekendi.

Eskiler anlatırdı. Vakti saatinde hakikate dair özlerde olan sırrı, bir sinek bilmek istemiş. Baykuş, kâmil bir insanın sohbet meclisine katılmadan bunu bilmesine imkân olmadığını söylemişti. Sinek binlerce sineğe insanı kâmili aramasını rica etmiş, yardım istemiş. En sonunda muradına kavuşturacak haber kendisine ulaşmış. Canı gönülden heyecan ile insanı kamile uçmuş. Yakin ilmine sahip insanı kâmilin sohbet meclisine katılma fırsatını edinmiş.

Günlerce sohbet meclisine gizli gizli katılmış. Kâmil insanın hemen yanına usulca konar, sessizce onu dinlermiş. Yorgun düştüğü bir anda insanı kâmilin dilinden "özlerde olan Allah'tır. Kim ki aslı olan Allah'ı özünde bulur, aslı ile dirilir, aslı ile bakar, kendinde yatan gerçeği, kendine dair sırrı olarak bulur" sözlerini duymuştu. Birden sanki canına can üflenmişti. Hakikate dair bilgisizlik -cehalet- uykusundan uyanmıştı. Duymuştu ve anlamıştı ama sözlerin karşılığı olan içeriği kendinde bulmakta zorlanmaktaydı.

İnsanı kâmil olan zat sineğin derdini bildiğinden olsa gerek ki ona dönerek "Ey aslını arayan can sır sendedir. Sırrın, kendine dair gerçeğin sendedir. Uzaklarda değil özünde seni sen yapan hep O'dur." Sinek, sadece kendine olan bu seslenişi duymak ile kalmamış hem kâmil insanda akan nurun etrafını sardığını ve ondan nefes aldığına tanık olmuş hem de sinek dahi olsa muhatap alındığının gerçeği karşısında dayanamayıp ağlamış.

Bunlar olurken de kâmil insan konuşmaya devam etmekteymiş. Sırrı, kendiliğe dair gerçeği, her can duysa da bir yerler de okusa da bilmiş olsa da nurdan yani sırrın -gerçeğin- sahibinden nefes almadıkça, duygusunda yaşayandan duygusunu bulup aynalaşıp yaşamadıkça, hakiki anlamda bulmuş veya yaşıyor değildir. Sinek neden kâmil bir

insana ihtiyaç olduğunu anlamıştı. Söylediklerini de özüne yazılmış gibi anlamış ve öylesi insanı seyre dalmıştı. Kâmilin gözlerinden kendisine bakan dilinden konuşana tanık iken kendisinden de bakan şahsı, can içinde can olanı tanımıştı. İstidadı kadar O'ndan nasipli olarak kendini artık O'nun ile bilmiş ve bulmuştu.

Kâmil insan "Sır er ya da geç aşikâr olur. Derde düşen var ise bedelini verdi ise kendinde geçip erdi ise er ya da geç sırrı kendi gerçeği olarak bulur" dedikten sonra sağ işaret parmağını dudaklarına götürerek sineğe susması gerektiğini belirtti. Sırrın namusunu yani hadsizlik edilmemesi gereken değerini korumasını da böylece belirtmiş oldu.

Eskiler derler ki Hz. Nebi sırrı Ali'ye söylemiş. Ali de sırrı saklamaya dayanamayıp kamışlara konuşmuş. Kamışlar büyüdüğünde ney yapılmış da insana temsilen ney, insan kâmil olduğunda sır ondan nasıl ki dile gelirmiş, neyden de musiki ile üflenirmiş. Gerçeğin tabiatında gerçekleşmesi, kendini aşikâr etmesi olduğu içindir ki sırrı saklamaya kimsenin güç yetirmeye takati olmazmış. Zaten güç yetirilecek olan değil ki güç yetirilsin. Sırrı bilmenin heyecanı ile sırrı dile getirmek, gerçeğin aşikâr olması isteğindendir. Ancak, gerçeğin değerinde aşikâr olması, değerinde bilinmesi ve yaşanması olması gerekendi. Gerçek, değerinde bilinmenin, aşikâr olmanın sorumluluğunu isterdi.

Sinek bu ya sırrı taşımanın sorumluluğunun dersini, susması gerektiği işareti ile almış olsa da anlamış değildi. Sırrı aşikâr etmenin heyecanı ile gerçeği bağırır iken gök semada neşe bulmuş olarak uçarken bir ebabil kuşuna yem oldu. Derler ki o günden beri diğer sinekler sırrı, öğrendikçe kendine has bir usulde vızıltı ile zikrederlermiş. Anlamak için ise kulak misafiri olmak yetmez, can kulağının da açık olması gerekirmiş.

Şimdiki zaman veya geçmiş zaman ne fark eder. Söz konusu gerçeğin aşikâr olması ise gerçek aşikâr olma doğasına haiz iken gerçeği

bağıranlar, gerçeğe çağıranlar elbette olacaktı. Ancak, gerçek arayışta olmanın bedeli ve değer olmasının sorumluluğu ile ahlaki anlamda namus olarak değeri korunması gerekendi. Güzel ahlak ile de yaşanması gerekendi. Güzel ahlak ise gerçeği hakkı gereği hak etmiş olarak yaşamanın bedeliydi.

Hz. Resul "Her doğru her yerde söylenmez" demişti. Doğru olan veya gerçek olan değerinde ve muhatabına göre söylenmesi bilinmekte ise Hz. Resul gibi hakkı gereği söylenmesi de gerekendi.

*

Tek başına yürünen yolda her can kendi hikâyesini yaşarken…

Hakikat; rehberler ile beraber yürünen, toplum içinde ilişkilerde ilkenin gerçekleşmesi üzerinden görünüş bulan yol olsa da öznel anlamda -fevri değil- ferdi olarak yaşanmasında deneyimlenendir. Hakikat yolcuları için hakikat; kâinatta bilinebilir, insanda bulunabilir ve kendilikte kavuşulabilir olandır. Nicelin dünyası ve nefsi emmareye göre fevri olmak söz konusu ise hakikat nicel ve fevri belirlenimlere aşkın ilkenin anlam, duygu, değer belirimlerinin yaşanmasında deneyimlenebilir olandır.

Her kişi hakikati yaşarken hakikate dair olan tanrısal ilkelerin deneyimlenmesinde kendi olmayı bulur ve kendi üzerinde gerçekleşen hakikatin seyrinde bulunur. Eskilerin ilm-en yakin, ayn-el yakin ve hak-el yakin dedikleri de ferdin hakikati teorik, gözlem ve pratik düzeyde müşahede mertebelerinde deneyimlemesidir. Hakikate dair yolculukta kimler ile beraber yolculuk yapılır ise yapılsın sonuçta kişi, hakikati vekaleten değil, bizatihi kendi üzerinde -kendinde olarak- deneyimler. Her ibadetin kendine has ruhu var iken her kişi ibadetin ruhunu nasıl ki kendi yaparken tadar, hakikati de her mertebede kendi katılımı ile bulur, müşahedesinde bulunur, yaratıcı etkinlikte gerçekleştirdikleri ile de kendisine katılma olanağı bulur. Hiç kimse başkası adına başkası için hakikati tecrübe edemez.

Her kişi kendi adına kendi için hakikati deneyimler iken başkası olmadan kendi olarak hakikat deneyimi içinde yolculuk eder. Hakikate dair oluş içinde şuurlanır iken anlam ve değer dünyasında değişim içinde kendi olmayı yeniden bulmakta yeni anlam ve değer edinimleri ile kendi olmayı yeniden yeni bir yaratım içinde bulmaktadır. Ancak kendini yaratmak yalanlara veya varsayılmış gerçeklere göre değil, hakikate göre gerçekleşmektedir. Böylesi oluş içinde dahi kişi kendi dünyasında kendi olur iken her türlü deneyimi kendiliğinde gizil olarak yaşar.

Derler ki Budist bir keşişe çırağı sorar "Efendi, yola girmeden önce nasıl bir ruh halindeydiniz?" Keşiş "Taşa bakardım taş taş idi, göl göl idi, hava hava idi, su su idi."

"Efendi, sonrasında ne oldu*" Diye sorunca çırak, efendi sözüne devam etti. "Artık taş taş değildi, su su olmaktan öteydi. Diğerleri de olduklarından öteydi."

Çırak merak ile soru sormaya devam etti. "Efendi, sonrasında ne oldu?

"Taş yine taş idi, su yine aynı su idi, hava yine aynı hava idi…" Efendiden bu sözleri duyan çırak. "Efendi, öyleyse ne değişti." "Her şey yerinde aynı idi. Değişen ben idim." Deyince keşiş, çırak derin bir düşüncede kendiliğe dair değişimin, doğaya dair değil, kendiliğine dair olduğunu keşfetmişti.

Hakikat yalnızların yurdudur, yalnız yürüyenler sonunda nesnelerine aşkın kendilerinin değiştiğini fark ederler. Anlam ve değer dünyasındaki değişimler, doğadaki değişikliklere aşkın bir dönüşüm içinde yaşanır. Kişi hakikat ile kendini bulduğunda, kendinin kim olduğunu bildiğinde, kim olacağına karar verdiğinde hep kendi iç dünyasında kendiliğe dair deneyimler içinde anlam ve değer edinimi ve yeni duygu oluşları içinde değişiyordur. Kendiliğini üst bir ilkede gerçekleştirir iken geçmişine kıyasen anlam ve değer edinimi ile karakter, kimlik, kişilik belirimlerinde değişiyor, bedenine rağmen nurda dönüşüyor iken hep kendinde gerçekleşen bir oluş içinde bulunuyordur.

Allah'a kavuşmak, kişinin kendi dışında gerçekleşecek olan değildir. Kişi kendinde Allah'a kavuşmakta ve nurda yeniden var olmakta, vücud bulmakta ise kendilikte gerçekleşen dönüşümde yeni bir varoluş evresine sıçramakta kendini buluyordur. Beden, güneş, su vb. erek belirime göre değişim içinde olsalar da tümel belirimleri ile yerinde durmaktalar. Ancak, beden belirimi ile yerinde duran bir hakikat

yolcusu, geçmişe kıyasen kim ise artık yerinde değildir. Kişi olarak özünde değişmeyen kim ise onun ile kendi olmayı bulur iken onun ile kendi olmayı yaşamayı da güzel ahlak ile öğrenme çabası içinde bulunur.

*

Tek başına yürünen yolda yalnız olmamak…

İnsan doğa zemininden hareket ile doğaya dair ardışık belirlenimlere göre zamanı belirli kılsa da kendiliğe dair zamanı, doğaya dair zamana göre hızlıdır. Anlam, değer edinimi ayrıca emek, yaratım etkinliğinde ve miras edinimi ile değişen zamanlarda değişen zamanların insanı olarak kendi olmayı bulur. Hakikat yolcuları da bilmelidir ki doğaya dair zaman, kendiliğe dair zamana kıyasen yavaş ve belirlenimi olandır. Kendiliğe dair zaman anlam ve değer hareketi ayrıca biyolojik hareket içinde daha hızlı akarken doğaya dair oluş içinde kendini farklı bulmak ve doğayı değişime rağmen yerinde bulmak farklı zamansal oluş içinde bulunmaya eyler.

Yukarıda hikâyesi geçen keşişin doğaya kıyasen "değişen ben oldum" dediği durumdan da anlaşılmalıdır ki insan tinsel anlamda anlam ve değer yüklemleri edinmenin oluşu içinde doğaya dair zaman oluşuna aşkın zamansal oluş içinde kendini gerçekleştirme olanağı bulur. Öznelliğe dair değişimdeki hızlılık ve değişen zamanlar da gösterir ki öznenin zamanı, doğanın zamanına aşkın bir oluşu ve akış içinde gerçekleşir.

Böyle olmak ile beraber öznel zamansal oluş içinde her deneyim kendiliğe ait (sıfat, karakter, kimlik vb. ilke belirlenimli deneyimler) veya kendiliğe dair (nesneleri üzerinden nesnelerin deneyimlendiği hazlar, tatlar vb.) olarak gerçekleşmek zorunda bulunur. Bu durumda hakikatin tahkikini kendisi yapan oluş içinde deneyim sahibi olan kişinin, hakikat herkesin hakikati olduğundan dolayı ve herkesin sonuç alabileceği gerçekliği olduğu içindir ki diğer hakikat yolcularında da deneyimlediklerinin deneyimlendiğini görmelidir.

Âlemlerin efendi olması ile her efendi üzerinden efendi oluşunu görünüşe taşıyan Rabb-ül Erbab Allah olduğu içindir ki O'na ait olan tanrısal sıfat ve isimlerden sonuç almak herkes için olanaklı iken ortak

sonuçlar alan kişiler ile tanışmak, hakikat yolcularının yalnız olmadığını gösterir. İsmail Emre'nin "Ey Emre sen kendini dolu bilirsin, senin gibi nicesi dolu gezer" ifadesi de bu gerçeğe dikkat çeker. "Ben zannederdim ki bir ben varmışım, nurda seyir eder, sözüm yere düşmeden âlemlere nüfuz eder. Sonradan öğrendim ki nicesi Allah ile yücelerde benim gibi nimette seyir edermiş." Buna benzer sözler birçok veliden duyulur.

Derler ki Yunus karnında gezindiği balığa sormuş "senden daha büyük var mıdır? Balık "Ya Yunus sığ sularda yüzmekteyim. Açık sulara açılmaktan korkmaktayım" diyerek büyüklüğün kendi ile sınırlı olmadığı gerçeğini dile getirmiş.

Zaten söz konusu velilik ise velilik; Allah'tan yana sonuç alanların yolu iken her veli diğeri ile tanış olduğunda ve kadim bilgelik yolunda birbirine ayna olduğunda yalnız olunmayan yolda buluşmuş olurlar. Bu durumda hakikat yolunun kişiler ve özellikle kendileri ile sınırlı olmadığına tanık olup hadlerini bilmeyi öğrenirler.

Hakikate dair bilgi her daim gerçekliği olan iken kadim olmaya aşkın her zamanın bilgisidir. Bilgelik ise her daim hakikat bilgisi ile kadim bilge olma olanağı ile edinilir. Kadim bilgelik yani veli olma yolunda ise hakikat herkesin ortak hakikati ve sonuç alabileceği iken sonuç alınanlar ile tanış oldukça yalnız olunmadığına ve kişinin kendi ile sınırlı bir yolda bulunmadığına tanık olmak gerekir.

Elbette hakikat yolu iç deneyimde tek başına yürünmektedir. Ancak, hakikatten sonuç almak kişiler ile sınırlı ve bitimli değildir. Cenabı Allah'ın küreyi arzda nice kulları vardır ki O'ndan, fıtratının hakkı kadarı ile sonuç almakta ve yaşamaktadırlar. Nimete ermiş kullar arasında mertebe ve makam farkı olsa da hakikatten sonuç almış olmanın gerçeğinde birbirlerine ayna olduklarında hem Allah ile olduklarından

dolayı hem de kendileri gibi olanlar ile tanış oldukları içindir ki yalnız olmadıkları bir oluş içinde bulunurlar.

Her bir velide farklı bir ruh hâli ve duygularda tanrısal sıfat ve isimler yaşanır iken birbirlerinde olmayan ile de birbirlerine ayna olurlar. Velilikteki çeşitlik, Allah’ı yaşamakta ki renklilik olarak onlarda görünüş bulur iken sadece kendilerinde tahkikini yaptıkları hakikat, diğer velilerde de zat, sıfat ve isim belirlenimi ile görünüş bulur iken tahkik ettikleri ve tanık olurken müşahede ettikleridir.

*

Hakikat kendisinden sonuç alınacak kadar yakin ise…

Ulu mürşidin pek temiz, temiz olduğu içindir ki sadece kendi olabilen ve içi dışı bir olan bir dervişi vardı. Mürşid, yakın bir şehirden kendisi için hak kılınmış bir emaneti alması için dergâh eşeğini dervişin hizmetine vermişti.

Derviş eşeği alıp yola koyuldu. Bir müddet gittikten sonra gittiği yerin tam adresini bilmediğini fark etti. Sesli olarak “ah ahmak başım, şimdi ne yapacaksın, pire ne diyeceksin, emaneti almadan gelmek mi olur, hizmeti eksik bırakmak olur” diye aklına gelen yermeye dair birçok olumsuz düşünce ile hayıflanmaktaydı.

Dergâhın eşeği dervişin bir halini görüp, dervişin üzüldüğüne üzülmüş olsa gerek ki dile gelmiş ve derviş ile konuşmaya başlamıştı. “Ey derviş üzülme ve kaygılanma! Pirin himmeti ile yolu bulur sana gösteririm. Beni takip et yeterli.” Bunları söyleyen eşek karşısında dervişin dili tutulmuş hayret içinde eşeğe bakmaktaydı. Eşeği tanıdığı için veya pirin dergâhından olduğu için olsa gerek ki bu durumdan korkmamıştı ama şaşırmıştı.

Yol boyunca eşek ile konuşmuş, dertleşmiş, güle oynaya şehre gelmişlerdi. Eşeğin sırrı kendisinde baki, emaneti almış, Allah evi pir dergâhına yol tutmuştu. Yolda eşek ile konuşur iken kendine yine hayıflandı ama bu defa yol arkadaşı sebebiyle sessizce hayıflanmaktaydı. “Eşek yolu biliyor, ben bilmiyorum. Senelerdir yolda hizmetteyim. Eşek kadar sonuç almamışım. Demek ki bende bir şey yok. Ben yolu bırakıp başka bir işle uğraşayım. Hem pire yük olmam hem de fayda göstereceğim bir iş yaparım.”

Üzgün olarak böylesi düşünürken kendisi ile konuşan eşeğin konuştuklarını dahi duymaz bir kendilik durumunda içine gömülmüştü. Gömüldüğü yerden de çıkacak gibi değildi. Söz konusu kişinin kendine dair ezik olması ise ezik hissettiği ne ise onun ile kendi içine gömülmüş

olması olağandı. Böylesi durumda ezikliğini hissettiği ne ise aklında beslememesi yeniden doğması için gerekirdi.

Eşek, geri dönüşte çok az konuştukları dervişin yol boyunca üzgün hâline anlam verememişti. Ne güzel, emaneti almış ve dergâha dönmekteydiler. Sevinilecek yerde üzülmek ne içindi? Konuşmak yerine üzülmek ne içindi? Dervişin üzüntüsünden dolayı sükutundan cevap alamayacağı kesindi. O da bir müddet sonra konuşmayı kesip, dervişin yanında dergâha doğru yol tutmuş.

Dergâha geldiklerinde derviş, sohbet meclisinde bulunan pirin huzuruna vardı. Dergâh kapısı açık olduğu içindir ki eşek konuşulanları duymaktaydı. Derviş, “pirim ben boş bir adamım. Senelerden beri yanınızda istikametten bir sonuç alamadım. Dergâhın eşeği kadar çıkamadım. Siz beni gönderin dünyalık bir iş ile meşgul olayım, size de fazla yük olmayayım” diyerek ricada bulundu. Mürşid olan biteni sohbet meclisinde anlatmasını istedi. Dervişte başından geçenleri eksiksiz bir biçimde anlattı.

Sözü biten dervişe Mürşid, “Ah evladım sor bakayım kardeşlerine içlerinde eşekle konuşan var mıdır? Hayvan dilinden anlayan olmuş mudur?” Derviş ihvana baktığında eşekle konuşan bir kendini buldu. Fıtratı gereği, Kuddüs olan Allah’tan nasibini hem temiz ve kendi olması gereği hem de diğer canlara karşı duyarlı olması sebebiyle böylesi bulmuştu.

Hakikat uzaklarda değil, kendisinden sonuç alınacak kadar yakindi. Sonuç aldıkça hakkı gereği yaşanması gerekendi. Ancak, hakikat sözde uzaklara atılmış, olan bitene aldanmak içinde unutulmuş veya kaygı, keder ve pişmanlık içinde kendiliğe gömülmüş olunmakta ise yakinen görünen, kendisinden sonuç alınan olunsa dahi görülmeyecek kadar kör olunandı.

Dervişe sonrasında ne oldu bilmem ama yakinen ondan nasiplenmiş fıtratı gereği istidadı ve nasibi yönünde nimete ermiş her kimse, hakikatten sonuç almış olduğuna uyanması gerekirdi. Kendisine uyanmasının aracı olacak bir eşek değilse de herhangi bir şey olmalıydı… ayrıca kendisini uyandıracak ve kendisine ayna olacak pir elbet bulunmalıydı/ bulmalıydı.

Temsile dair bir varoluşta her şey temsil ettiği ne ise onun gerçeğini taşır iken diğerlerine ayna olduğu ölçüde de gerçeğini göstermekteydi. Ortak gerçekliğe de ayna tutmaktaydı.

*

Söz konusu değerler ise…

Değer yelpazesinde öncelikleri olmak, değerin değer kılınmış ve içselleştirilmiş ölçüsünce farklılıklar gösterirken kaçınılmazdır. Önemli olan ise hak ettiği ölçüde hakkı kadarı ile değerleri içsel kılmak ve öncelemektir. Söz konusu hakikat ise değer önceliği hakikate aittir. Hakikat kendisi ile var olunan ve kendi ile yaşanan iken hak ettiği emek ve varlık durumunca her şeyden evla değer olarak içselleştirilmesi gerekendir.

Tefsir geleneğinin bir parçası olan keşif, feraset, basiretin ehli de diyebileceğimiz irfan -anlayış, düşünür- ehli derler ki Musa kendisinden daha fazla ilmi olan bir zatın olduğunu Cenabı Allah'tan duyduğunda o kişi ile tanışmaya heves etmişti. Uzun bir yolculuktan sonra iki deryanın buluştuğu yerde iki ilim deryası kendi varoluş durumlarına ayna yerde buluşmuştu.

Musa nedensellik ilmine vakıf sebep sonuç ilişkisi kurar iken hep bir üst değerden olan biteni yargılayandı. Hızır denilen ilmi ledün sahibi bilge kişi ise erek belirlenime göre nedenlerin ne olması gerektiğini üst bir değer bilgisine göre bilen ayrıca ereğe göre nedenlerin belirli kılınmasına göre nedenselliği belirleyen ve iş gören idi. Her ikisi de bilginin öznelde ahlak biçimsel olması sonucunda nasıl yargısal olduğu ve iş gördüğünü örneklemenin güzel bir misaliydi.

Her ikisinin aralarında geçen olaylar Kur'an'da detaylı bir biçimde hikmeti gereği kadar verilmişti. Elbette farklı ilim sahipleri birbirleri ile buluşmalı, tartışmalı ki farklı açılardan veya üst düzeyden bakma olanağı bularak daha doğru ve gerçekçi olarak olan bitene tanık olunabilsin.

Rivayet o dur ki yol arkadaşı bilge kişi, Musa ile derya üzerinde giderken deryadan gagası -uzantısı olan dişleri- ile bir iş için su alan bir kuş gördüler. Bilge kişi Musa'ya dönerek "Senin ve benim ilmim kanaatim

o ki Cenabı Allah'ın ilmi karşısında şu deryadan bir parça su alan şu kuşun gagasındaki su kadar yoktur." Zaten her ikisinin ilmi de kürsiyi âlâ olan beyinde ve ruhlara ilham edilmesi sonucunda vb. Cenabı Allah'ın ilminden nasiplenmiş -nefes almış- olmaları ile edinmiş olmasından öte değildi.

Cenabı Allah bir kuluna ilim murad ettiğinde ona öğrenme şevki ve anlayış yetisi bağışlardı. Her kişiye ilim istidadı kadar ve murat ettiği yönde fıtratı gereği hikmeti üzere bağışlanırdı. Aşk, şevk, azim ise ilmi kolayca öğrenilmesini olanaklı kılan taşıyıcılardı. Birinde olan bilgi diğerine gizli ise o bilgiyi değer bilip sahiplenme hırsı veya öğrenme şevki de beraberinde bilmeyende uyanırdı. Musa'nın hangi duygu ve niyet ile bilge kişiden bilgi alma yolculuğuna katılması elbette böylesi sorgulanabilir ama doğrusunu Allah bilir demek de gaybi olan bir durum karşısında hayırlıdır.

Bu anlatılanlar bir kenara… irfan ehli der ki "Hazırda Rabbini bulmuş huzurda durana Hızır gerekmez." Bu söz ile irfan ehli Musa'ya dolaylı olarak eleştiri yapmış olur. Bu sözden murad edilen ise Musa'ya eleştiri yapmaktan daha çok yol ehli derviş sufilerin, kıbleyi istikamet denilen Allah'tan taviz vermeden pir sofrasında insanda Allah'ı bulmuş olarak yollarına devam etmeleridir.

Elbette değer yelpazesinde öncelik Allah'ın olmalıdır. Allah'ı insanda bulanlar için, kendinde kavuşanlar için daha değerli ne olabilir. Elbette ilim zaten Allah'ın ilmi iken bilge kişi dahi Allah'tan ilim sahibi yani ilmi ledün sahibi iken gerçek ilim sahibini, kaynağını bulduktan sonra ilmin bayilerine, taşıyıcılarına gitmek uygun görülmez. Ancak, bazen gerçek bir değerin ne olduğunu; onu yitirdiğimizde, ondan uzak kaldığımızda veya onun değerini olumlu veya olumsuz yönde açık edecek olay, olgu ve kişiler ile deneyimlediklerimizde öğrenmekteyiz. Bazen gerçek bir değere karşı çocukluk yapmak, olan bitenin hakkını vermeden, sorumluluğunu yüklenmeden çocukça davranmak, sonuçlarını

yaşadıktan sonra büyümek yani irşad ehli için dersek eğer rüşd sahibi olmak için gereklidir. Bazen de direk kaynağından içilemeyecek su vardır ki onu yaşamsal anlamda deneyimlemiş, yaşantısında betimlemiş olarak gösteren emsal olan kişiler var ise onlardan öğrenmek daha kolaydır. Bu yöntem tarikte de pir ile derviş arasındaki sohbet ilişkisinde uygulanır. Öyle ki bazen pirin sohbetinde dervişin anlayamadığı şeyleri yol kardeşlerinden (ihvandan) öğrenmesi daha kolay olur. Bazen de kaynağından teorik olarak öğrendiklerimizi, pratikte uygulamalı olarak karşılıkları ile öğrenmek de olması gerekendir.

Hızır ile Musa'nın buluşmasına dair pek çok şey söylenebilir. Rivayet olur ki Musa için Hızır'a Cenabı Allah "Beni bırakıp sana meyletti" der. Bu söz ne kadar doğrudur bilinmez ama sonuçta ikisinin de buluşmasının Allah'ın muradı üzeri gerçekleştiği bir gerçektir. Tanrısal olan hangi hikmetten dolayı buluşmuş olurlarsa olsunlar fark etmez her ikisinin buluşması dahi bilginin değer biçimsel ve ahlak biçimsel olarak öznelde eleştirel ve iş görmesi anlamında nasıl işlevsel olduğunu görmek adına önemlidir.

Eğer doğrudan kaynağından bilgi almış bir Musa kıssası olsaydı… Şimdi birçok hikmeti ile değerlendirdiğimiz ve kendimize hisseler çıkardığımız bir Musa ile Hızır hikâyemiz olmayacaktı. Bu hikmetleri ve bir Kur'an kıssası olarak ayet hükmü gereği varoluşa dair karşılığı olan bir olayın birçok hikmeti ile değerlendirilmesi gerekir.

Böyle olmak ile beraber değer yelpazesinde öncelik hakikatindir, hakikatin olmalıdır. Hakikatin öncelenmesi gereken değer yelpazesinde hakikatten önce öncelenen her ne var ise elden gideceği bir günü elbet vardır. Kişi kendisini terk etmeyecek, kendisinin de terk edemeyeceği bir değere tutunmalıdır ki sonunda bedbaht olmasın. Çünkü değerler varoluşa tutunurken karakterimizi ve kişiliğimizi inşa etmenin de aracıdır. Hakikate yitik, hakikatte yitik kılan değerler er ya

da geç yok olduğunda sadece yok olmak ile kalmaz, gönül evinin yıkımına da sebep verir. Tutunduğun fani değil Baki ise korkacak ne var? Tutunduğun fani olup da elinden, gözünün önünden çıkıp gidecek olan ise kaygılanmakta haklısın. Sonunda sen onsuz kalır iken kaybetmenin acısı ve yıkımı ile karşılaşırsın.

Bunun ile de kalmaz, sorumlu kılınmış olduğun varoluşunu hakkı gereği yaşamadığın için sorumlu tutulacağın bir gün de olması gerekene uyanacaksın… O gün pişmanlık ateşinde yanmanın seni beklediğini de bilmelisin.

Keşkelere mahkûm, ahlar içinde boğulmadan önce, önceliklerin ne olması gerektiğini bilmeli, hakikatten öte öncelikli kıldığın her ne var ise onlar seni bırakmadan, sen onları hakkı gereği değerinin dışında sahiplenmemelisin. Sen onları bırakmalısın demedim… Sen onları hakkı gereği değerinin dışında sahiplenmemelisin dedim! Ortak bir deneyim var ise değerlerinin hakkı dışında onları yaşamamalısın!

Sen müminsen eğer sonuçlara göre yaşanması gereken Allah'ın gönül dünyasında buna dikkat etmelisin.

*

Diğerlerini de değer olarak bulmakta isek…

Kur'an'da ne cimrilerden ne de müsriflerden olmamamız gerektiği ifade edilir. Denilir ki cimrilik Allah katında kabul görmeyen iğretidir. Müsriflik sevilmeyen savurganlıktır. Allah, rahmeti kendine farz kılmış iken cimriliği yaratmış olsa da iğreti olması ile kendisine hak kılmamıştır. Acziyeti, zalimliği, fakrı, uykuyu, cimriliği, müsrifliği, cahilliği, eksikliği vb. yaratmış olsa da bunları kendisine dair kılmamıştır. Bu özellikler, olanı hakkı ile değerlendirmek veya ahlak biçimsel anlamda olması gerekenin dersini almak için gerçekleşir iken ayrı değil aynı da değil oluşun gerçekliğine tanık kılar.

Cimrilik ve müsriflik de ahlak biçimsel anlamda ne o ne de o anlamında olunmaması gerekenlerdir. İdealinde Allah rahmetine dair nihayetsiz kerem sahibi iken Allah'ın verdiğini kullarından sakınmak, kendi nefsinden de sakınmış olarak kendini Allah'ın rahmetinden mahrum etmekten öte değildir. Allah'ta her iş hakkı gereği değerinde gerçekleşiyor ve her can ise emek değer ile görünüş buluyor iken hiçe sayılmış olarak değersiz değildir. Bin bir zorlukta emek ile ortaya çıkan, gerçekleşenler ise öznel değer iken savurganlık ile heba edilmeyecek kadar değerlidir.

Derler ki bir cimri ile müsrif arkadaş olmuş, müsrif cimrinin eli sıkılığını yermekte iken cimri de müsrifin savurganlığını yermekteymiş. Öyle ki cimri cimriliğini gösterir iken müsrif iğreti duyarmış, müsrif müsrifliğini gösterirken de cimri sevgiden yoksun savurganlık ile heba edilenlerin peşinde gözü kalmış olarak müsriften soğurmuş (buğz edermiş). En sonunda her ikisi de beraber arkadaşlık yapamayacaklarına, birbirleri ile konuşmadan karar almış ve birbirlerinden uzak yerlerde yaşar olmuş.

Onlar üzerinden anlatmak istediğim ise değer yelpazesinde onlar için diğerlerinin yok hükmünde olduğudur. Kendileri için bencilce yaşarken

diğerlerine duyarlılık onlardan beklenemez. Allah'ı sevenler ise Allah için yaşarken halka da hakkı gereği rağbet ederler. Allah'ın kendisine verdiklerinden fazlası olanı hakkı gereği infak eder iken diğerlerine duyarlı olmak ile Allah'ın rahmetinden kendini mahrum etmezler. Cömertlik, Cenabı Allah'ın bahşettiklerini bahşetmek ile ilgili iken hakkı gereği şükretmek ile de ilgili bir olgudur. Elini cimrilerden yazılmış olarak fazla sıkanlardan değil, elini müsriflerden yazılmış olarak savurgan olmak ile açmış olanlardan da değil, hakkı gereği ile infak eden cömertlerden olmuş olarak açık kılmak olması gerekendir. Hem sonuçta verdiklerinin kendisine kat be kat bahşedileceği bir oluşta kendine rahmet ediyor olmak hem de cimrilik ve müsriflikten öte durarak, mesul kılınmış bir yaşamda hesabı ağır görülenlerden olmamak ile kendine rahmet ediyor olmak; doğru olan ve iyiliği önceleyen ve sonuçta güzelliği hissetmeyi, yaşamayı olanaklı kılan bir yaşam için olması gerekendir.

Cimrilik ve müsriflik; benciliğin, diğerlerine karşı duyarsızlığın iki farklı belirlenimi olmak ile beraber sonuçları itibari ile yalnızlaştıran ve ağır sonuçlar ile karşı karşıya kılan iki olumsuz -kendilik durumu- kişilik belirimidir. Allah'ta olmayanı Allah'ta yaşamak, Allah'ın üzerimizdeki varlık hakkı hukukunu da hiçe saymak anlamını da taşır.

Değer yelpazesinde elbette ki öncelik Allah'ın olmalıdır. Öncelik Allah'ın olduğu içindir ki Allah'tan paye almış olarak var olan her canın hakkını da değer olarak gözetmek, hak ve hakkaniyet ilkesi gereği diğerini önemseyerek ve diğerine de duyarlı olmak için gereklidir. Diğerlerini değer olarak görebilmek varoluşu hakkı gereği yaşamak için de önemlidir. Ayrıca yeni ilişkiler geliştirmeye açık olarak ilişkileri sürdürebilir ve sürekli kılabilmek, insanın insan ile insanlaştığı, insan olabildiği düşünüldüğünde olması gerekendir.

Diğerinin değer olarak kabul edildiği bir dünya daha iyi yaşanabilir ve haklar gözetildiği ölçüde daha doğru yaşanabilir ve ortak varoluşta

daha güzel yaşanabilir bir dünya olarak bulunur. Her şeyden önce ise insanın kendi varlığına dair diğeri üzerinden dönerek -nesnelerini değil de- kendini tatmasını, varoluşunu sadece kendi olarak hissetmesini, bulmasını olanaklı kılar. Bunun için dahi olsa çokluk içinde diğeri ile var olmanın rahmet olduğu bir dünyada diğerinin hakkını hakkaniyet ilkesi gereği öncelikli olarak gözetmek olması gerekendir.

Ne cimri ne de müsrif olanlar, nesneleri üzerinden hevalarını yaşarken kendiliğe dair mutmain olucu değildir. Diğerlerine duyarlı olarak yaşam ahlakı geliştirenler ise hakkaniyet ilkesi gereği diğerlerine ne kadar duyarlı ve el uzatmakta ise ilke gereği kendini yaşarken nefsi emmareye aşkın kendi olmayı öğrenmiş olarak kendilerinden mutmain olmayı da bulurlar. Ne mutlu, kendilerini ilke gereği tatmayı, kendi olmayı bulanlara…

*

Zor dediğin…

Hakikate dair yolun zor olduğu söylenir. Bedelini can, mal ve dolayısıyla da güzel ahlak ile ödemek söz konusu olmuştur. Buna dair Kur'an'da birçok ayet vardır. "Allah cennet karşılığında müminlerden canlarını ve mallarını -eksiltmiş- satın almıştır. Sizleri korku ve açlık ile biraz da canlardan, mallardan, ürünlerden eksilterek imtihan ederiz. İman ettikten sonra imtihan edilmeyeceğinizi mi zannettiniz. Şeytan sizi fakirlik ile korkutur. Zor olanı (hayır işlerini) yapamadınız. Sizden öncekilerin başına gelenler sizin de başınıza gelmeden cennete gireceğinizi mi sandınız... vb. birçok ayet yolun zor olduğuna dikkat çeker.

Geçmişin deneyimleri, onlara nasip olmuş nimetlerden istifade etmek için yeniden tecrübe edilmesi gereken ise yol yöntemsel anlamda biçim kazanmış olandır. Böylece her canın hakikatten nasıl sonuç alabileceği gösterilmiş olur. İbadetler dahi yakin gelmenin yani hakikatten sonuç alabilmenin araçları olarak yolun yöntemsel olarak nasıl biçimlendiğini görmek adına önemlidir. Yanlışlarımız, günahlarımız ile sonuçta karşılaşmakta, yüzleşmek ve hesaplaşmak zorunda kalmakta isek hakikat sahibi Allah'a böylesi de -sonuç almış olarak- tanık olmaktayızdır. Rüyaların dilini bilmekte isek Onun bize konuştuğunu da anlamış olmamız gerekir. Dualarımız kabul olduğunda ise sebeplere aşkın kendini görünüşe taşıyan özneye, ulu zata tanık olmaktayızdır.

Amaç hakikat ise cehennem ve cennetten öte, Allah'a yönelmiş olmak farzdır -olması gerekendir. Yolun zorluğu değil, yolun sonuç vermesi önemlidir. Zorluk kendini gerçekleştirmenin olanağını sunarken idealde değer olanı değer olarak bulmak ve hakkı gereği değerinde anmak, tanımak, tanık olmak ve değerini atfetmiş olarak değer kılmak için dahi olsa bir araçtır. Yolda zorluk bir amaç değil, araç olarak olması gereken kılınmıştır. Zorlukları göğüsleyenler, ideali olan hakikatten vazgeçmeyenler, ayet hükmü ile bakıldığında elbette hakikatten sonuç

alacaktır. Önemli olan zorluklar değil, amaç edilenden sonuç alabilmektir. Sonuç almaya dayalı yol yöntem kılınmış ise herkes için geçerliliği olandır. Yukardaki ayetlerden de bu net olarak anlaşılır.

Derler ki zorluğa düçar (uğramış, yakalanmış) bir derviş pirine sorar "Efendi, bu kadar zorluk hak mıdır? Kuldan ya da Allah'tan mıdır?" Piri de "Evladım bu kadar zorluk haktır. Zorluk olmasaydı herkes hakikatten sonuç alırken kıymetinden yana gafil olurdu. Zorluğun hikmeti insan için boldur. Sonuçta nimete ermek söz konusu ise zorluk karşısında emek haktır. İnsanın emek ile kendine, hakikate yol bulması da bu doğrultuda hak kılınmıştır. Zorluğun olmadığı yerde gayret olmadığı gibi kendini gerçekleştirmekten yana da ya eksik ya da tembel kalınır. Zorluğun olduğu yerde kaygı ile geleceğe tutunmak, geleceğe tutunur iken kendine de tutunmak hak kılınmıştır. Bu gibi nice hikmet, zorluk ile beraber insanın kaderine verilmiştir. Zorluk insan olmanın yolunun gereği -töresi- iken kişiden değil, töresi gereği Allah'tandır.

Bir ayette de der ki "Başlarına iyi bir şey geldiğinde Allah'tan biliyorlar, kötü bir şey geldiğinde ise senden biliyorlar. De ki her şey Allah'tandır." Zorluklar kuldan değil Allah'tandır. Kuldan bilmememiz gerektiğine karşı da Kur'an'da ayet hükmü ile uyarılmışızdır. Senin anlayacağın, hakikat yolunun adeti, töresi böylesi yazılmıştır. Kim ki "kolay" der yoldan haberi yoktur. Kim ki "zordur" der kolay getirildiğinden haberi yoktur. Sen zorluk değil, rahmet edildiğini bilmekte isen her zorluk senin için hakikatten sonuç almak ve kendini hakkı gereği gerçekleştirmek için bir nimettir.

Zorlukta özümüzde olanı açık ederiz. Kimi nefsi emmaresine uyar da canavarlaşır kimi ise Allah'a tutunur iken hakkı gereği kendi olmaya yol bulur da olgunlaşır. Kâmil insan olmaya yol bulur. Zorluk dediğin, güzel ahlak sahibi olmana dahi vesile ise olması gerekendir. Sonuçta kendisi ile beraber nice gerçeklik açık olur iken hikmetini bu doğrultuda bulur. Sen zorluğa aldanma! Elbet her zorluk geçer… Cenabı Allah zorluk

eşiğini geçenleri başarıya, selamete er ya da geç ulaştırır. Her zorluğa karşı iki kolaylık verilmekte ise zorluk denilen kolay kılınmakta ise korkacak bir şey yok. Sen nefsi emmarenin hilelerinden, vesvesesinden, kötü hevası ve huylarından kork! Eskilerin de dediği gibi yolun töresinde zorluk var ise hakikat yolcusu mümin kişi isen doğru yolda olup olmadığını, nefsi emmarenin tabiatı hak olana dair zorluğu sevmediğinden anlarsın. Hak, iyi, doğru, güzel olana dair her zorlu olan doğru yolda olduğunun işaretidir. Sonunda selamete erecek isen zorluk deyip geçme! Zorluğu bir misafir gibi ağırla, usulca "Elhamdülillah" diyerek sahibine geri emanet et ki bir daha uğramasın. Seni senden yitik kılıp, ağır bir imtihana sokmasın."

*

Asalet dediğin…

Derler ki zalim bir millet zorbalığı ile diğerlerini sömürürken kendini asil zannedermiş. Dilinin güzelliği, kültüründe nefsi emmareyi özgür bıraktığı adet ve ananeleri, gösteriş ve budalalığı asalet zannedermiş. Düşmanı olan diğer bir millet de kendisini ondan daha faziletli zanneden asalet budalasıymış. Birisi kültür ve tarihine dair asaletli olduğunu zanneder iken diğeri de soy ve dünya çapında iktidar sahibi oluşunda asalet sahibi olduğunun iddiasındaymış. Diğer bir millet ise tanrısal anlamda ırk olarak seçilmiş olduğunun kanaatinde, asalet sahibi olduğunun zannında, büyüklenmeye sıkıştırılmış dünyalarda yaşarmış.

Tarih ve kültür dersen zalimlik kokan bir tarihten ve nefsi emmarenin galip olduğu bir kültürden asalet sahibi olunmayacağını bilmen gerekir. Gösteriş, iktidar, sözde soya indirgenmiş veya para ile satın alınabilir olan soyluluk denilen ise asaletten uzak Kaf dağında yaşamaktan öte değildir. Seçilmiş olduğunun kanaati ile Irka, soya indirgenmiş soyluluk ise Kaf dağının eteklerinde kibire yenik yaşamaktan öte değildir.

Asalet dediğin, her canın özünden aslından gelir. Her cana açık olan oluş içinde her canın gösterebileceği güzel ahlaka dair tutum ve davranışlarda görünür. Sen güzel ahlak belirimlerine erdemler (faziletler) de diyebilirsin. Kişi özünden yani aslından hareket ile kendi olmayı bulmakta ve kendini özü ile tanıyıp, özünü hakkı gereği güzel ahlakta yaşamakta ise asaleti özünden bulmaktadır.

Asalet, Allah için miras alınmış değerlere sahip, Allah için yaşanan değerler ile biçimlenmiş tarihte de görünüş bulur. Ancak tarihi nefsi emmarenin tarihi olup da insanı sömüren, hayasızca yaşayan, söz de özgürlük adına nefsi emmaresine erdemleri kurban edenlerin, dünya veya lokal savaşlarda insanı hunharca katledenlerin, çıkar uğruna

insanı hoyratça kullanan ve harcayanların yaptıkları ise asalet değil, zulümdür.

Asalet, özüne dair aidiyeti olan hakikatinin sorumluluğunu yüklenmiş olan güzel ahlak sahibi kişinin hakkı olup da hakkı gereği yaşarken diğerlerine olan duyarlılıkta güzel ahlak sahibi oluşunu göstermesi ile görünüş bulandır. Hak ilkesi gereği kendi için olmak hak olsa hakkaniyet ilkesi gereği diğeri için de olabilmek, rahmet gereği asalet sahibi olunduğunu gösterir. Aslı ile var olup hakikatten, en zor koşullarda dahi taviz vermeden yaşamak asalettendir. Diğerine incelik ile tenezzül edip eğilmek, hizmet etmek asalettendir. Nefsi emmaresinin kulu olmadan Allah'a kul olup hakkı gereği yaşamak asalettendir. Özü ile varlık bulur iken şımarmadan, kendine hakkı dışında varlık vermeden şu küçücük dünyada haddini bilerek yaşamak ve yürümek asalettendir. Söz konusu Allah ve ondan paye almış olarak var olmak ise fakrını bilip hadleri gözeterek yaşamak asalettendir. Uydurulmuş hayatlarda varsayılan gerçeklerde yaşamak değil, hakikati hakkı gereği yaşarken kendi olmayı bulmuş olarak yaşamak asalettendir. Hayasızlık değil, haya gereği kendini varlığını değer olarak bulmak asalettendir. Özünde hayası sebebiyle iffet sahibi olup da kendi varlığını bedene indirgemeden korumaya çalışmak asalettendir.

Haya ve iffet, öz denetimi olup da asalet sahibi kişinin özellikleridir. Asaleti gereği kendi olmayı bulan canların iki ahlaki faziletidir. Sen bakma… nefsi emmaresine uymuş da kendini beden zanneden küçücük dünyalara sıkıştırılmış yaşamlara! Bedenden önce özünde haya, kendini korurken iffet aslın ile kendi olabilmenin iki erdemidir.

Cömert olmak, rızayı gözetmek, gönüllere sevgi ile girip de gönüller sahibi olabilmek asalet sahibinin özellikleridir. Böylesi bak, Resulü Ekrem'e hizmet, fakr, insana tenezzül, şefkat, haya, iffet, merhamet, cömertlik, bağışlama, rıza, ilkesinde tutarlık anlamında sabır ve daha nicesi ile güzel ahlakı tamamlar iken nasıl asalet sahibi olduğuna! Onun

Allah'tan nasiplenir iken insan ve diğer mahlukat ile ilişkilerinde Allah'a dair güzel ahlakı gösterir iken ümmeti için nasıl emsal teşkil ettiğini görmek dahi asaletin nasıl olması gerektiğini görmeye yeter.

Sen aldanma… soyu, iktidarı, şöhreti, kariyeri vb. peşinden koşulan uydurulmuş sözde gerçekler ile asalet sahibi olunduğuna. Asalet her canın hakkıdır. Mümin oldun ise hak etmen gereken varlığının hakkıdır. Allah ile hakkı gereği hak ederek yaşamanın gereğidir. Öncesinde değil, güzel ahlak gereği sonrasında edinilen ve hakikat ile donanmış sağlam karakter sahibinin özelliğidir.

En tepede asalet sahibi olanlar ise fütüvvet ehli denilen, nefsi emmare ile mücadelede yiğitlik gösterip özveri ve fedakârlık gösterenlerdir. Söz konusu vicdan sahibi olmak ise kendileri için olmaktan öte hakkaniyet ilkesi şefkat, merhamet, cömertlik ile diğerleri içinde olabilenlerdir. Fedayı can, fedayı nefs ile kendilerine dair kılınmış olanı hiç çekinmeden Allah için, insanlık için feda edebilenler gerçek asalet sahipleridir. Görmez misin? Nebiler, şehitler, veliler, derin ilim sahibi irfan ehli alimler faziletten yana yarışır iken asaletten yana da yarışanlardır. Kimin mertebesi, makamı kimden büyüktür Allah bilir. Allah katında, mertebe ve makam seyrinde kimler önde ise asalet sahibi olarak da onlar öndedir. Onlar küçük yeryüzünde dağ gibi duran, hakikatten taviz vermeden yaşamı göğüslerken Allah'a karşı boynu bükük Elif misali olan müminlerdir.

Sen asalet sahibi birini gördüğünde, bil ki Allah'a yakin, Allah ile kendi olduğunun şuurunda, hakikatin hakkını vererek yaşamaya çalışan, Allah nazarı altında nefes alan nurlu birini görmüşsündür. Özde olanın, biçimsel olanda karşılıkları zaman içinde oluştuğu gibi ahlaki anlamda tutum ve davranışlarda da görünüşü vardır. Sen asalet sahibi birini gördüğünde; Allah'a ermiş olmanın faziletini, yeryüzünde alçak gönüllü, ağır başlı ve şerefli olarak -vakur- yürüyüşünde gösterdiğini de görmüş olursun. Asaletten tavizi olan birine de tanık oldun ise bilerek

veya bilmeyerek sıkıştırılmış dünyalara nefsi ile kanan birine tanık olmuşsundur.

Gerçekten uzak, Kaf dağına sıkıştırılmış dünyalarda asalet ne arar! Varlığının sorumluluğunu almadan, diğerlerinden de sorumlu olduğunu bilmeden duyarsızca yaşayanlarda asalet ne arar! Halktan kopuk, hizmeti bencilce kendi nefslerine olanlarda asalet ne arar! Halkı aç, hasta, yorgun ve bitap iken uydurulmuş yaşamlara öykünülmüş ve sıkıştırılmış yaşamlar yaşayan yönetici, tacir, makam ve kariyer sahiplerinde asalet ne arar!

Azazil dahi "beni ateşten -kudretten- yarattın, onu ise kokuşmuş balçıktan…" derken dahi fıtratı gereği üstünlük kanaatinde asalet sahibi olduğunun iddiasında kibire uğramış değil miydi? Asalet iddiasında bulunur iken lanetlenmiş olarak yani Allah'a uzak kılınmış olmak ile zillete düçar olmuş değil miydi? Asalet sahibi olup da fakr idrakinde ve Allah için hizmette bulunanlar ile asalet sahibi olduğunun iddiasında olup da kibir ve heva sahibi olanları karıştırma!

Asaleti arayacak isen hakikat ve rahmet sahibi Allah'ta ara! Öz varlığından erdemler ile taviz vermeden dik olan değil, dik durarak taviz vermeden yaşayanlarda ara. Asıl olan ilkelerin gerçekliği ise ilkeleri hakkı gereği yaşayan güzel insanlarda ara! Onlar nimete ermiş, nefsi emmareden ve kötü olan her ne ise ondan Allah ile kurtuluşu bulmuş kişilerdir. Onlar ile hemhâl oldukça asalete tanık olursun. Asalet sahibinin Allah'la -kiminle- ahlak ile -nasıl- asalet sahibi olduğuna da vakıf olursun.

Bilmen gereken ise İslam; ilim, ahlak ve fazilet düzeyinde asalet sahibi olan kişinin dinidir. Böylesi hak edildikçe İslam'ım demekten utanma ve korkma! Sen Rabbinin nurlu nazarı altında insan olmayı bulmuşsun. Eşrefi mahluk olarak dünyaya sıkıştırılmış bir yaşamın nesnesi olmaktan öte, kâinatı kucaklar iken sınırsız bir oluş içinde sürekli bir

yaşamın öznesisin. Öznesi olmadığın bir yaşam, asaletten mahrum olarak kullanıldığın, harcandığın bir yaşam olarak zalimlerin nesnesi olmaktan öte durmaz.

Sen kendi özünün derinliklerinde asalet sahibi Allah ile var iken başkasına kul, nesne olmayacak kadar asil ve şereflisin. Âdem olarak en güzel kıvamda yaratılmış iken Allah ile asil ve şerefli de kılınmışsın. Ötelerde değil, kendinde özün ile bulacağın asalet senin en hakiki hakkın iken yalanlara, Kaf dağlarına, varsayılan gerçeklere sıkıştırılmış asalette öykünmeden kendin olmalısın. Sen… Önce kendinden nefes almalı, kendine inanmalı, özgüvenini yitirmeden iman ile kendin olmalısın! Nefsi emmarenin kibir budalalığına kanmadan kendi olabildin, iman ile Allah'a tutundun ise korkma! İslam Allah ile şeref bulmanın dini iken asalet sahibi olarak İslam olduğundan utanma! Önce, İslam'ım deyip derin bir nefes al! Ardından da kendi özüne dönüp olması gerekeni -olması gerektiği için- hakkı gereği, hak ederek yaşa!

*

Hakikat yolunda askıya alınmak…

Söz konusu devirlerin -insanın zamansal anlamda- değişmesi ise eski zamanlarda diyerek söze başlamakta bir sakınca yoktur. Devirlerin değişmesi, kültür, medeniyet nesnelerinin yani varoluş nesnelerinin de değişmesi veya farklılıklar göstermesi anlamı taşır. Bu bağlamda insanın da anlam ve değer değişimi içinde tipolojik olarak değişimi de söz konusu olur.

Devrin değişmesi insanın değişmesi olsa da değişmezlere yani tanrısal olan tümellere bağlı olarak değişmezleri olması gereken insandan, devirler değişse de istenen değişmezler vardır. Hakikat yolunun değişmezleri; -nafile- ibadet ve duanın kabulü ile yakin bulmak, zorluklar içinde imandan taviz vermeden kendini gerçekleştirmek, sınanmak ile özünde olanı olgun olarak gerçekleştirmek, her şeyden önce ise hakikatten sonuç alabilmektir. İnsandan istenen ise İman, ahret ve akıbete göre yaşamak, salih ameldir. Allah'ın hakikatinin değişmediği bir oluş içinde her şey değişiyor iken değişimin sahibi olarak kendi olmayı koruyana iman ile tutunmak, O'ndan sonuç almış olarak yakin bulmak her devirde insan var ise beklenendir, olması da istenendir.

"Allah'ın ahlakı ile ahlaklanmak, sıfatları ile sıfatlanmak" hadisi şerifte belirtilmiştir. Bu doğrultuda varsayılan gerçeklikler veya yalan dünyalar içinde hakikat derdine düşmüş kişilerden beklenen terbiye bulmak yani özlerinde hazır olan rabbi sıfatı, ismi ile kendi olmayı hak ederek bulmaktan öte değildir.

Hakikat yolu zor olduğu kadar kolay da getirilen bir yoldur. İnsanda muhabbet, özveri, cömertlik, fütüvvet, şevk, aşk vb. var ise zor olan dahi kolay gelir, güzel karşılanır ve hakikatten sonuç almanın bir aracı kılınabilir.

Eskiler hakikat yolunda insana dair oluş içinde insanı o kadar hassas analiz etmişler ki hakikat ne kadar gerçekleşiyor, kendini görünüşe taşıyor, kişi hangi mertebe ve makamda hangi hâlde bulunuyor ayrıca kemâlat edinilmiş veya edinilmemiş bunu dahi gözlüyorlardı. Sabır yani her ne yaşanırsa yaşansın hakikat yolunda tutarlı olmak ve sonuca doğru yürümek yolun başından sonuna kadar olması gerekendi. Varoluşa dair her şikâyet sevilmeyen ve hakikate örtük kılarken kimi durumda küfrün yani hakikate örtük olmanın zirvesi bile olabilirdi.

Yol bir ömrü boyu menzilden menzile, mertebeden mertebeye, makamdan makama, hâlden hâle değişken olarak çeşitlilikte renkli ve zengin olarak deneyimlenirdi. Yolda nefsi emmaresi -şeytanı- sebebiyle takılı kalmak, kişinin kendi üzerinde gerçekleşen bir durum iken takılı kalmış olmanın birçok gerekçesi uydurulabilirdi. Pişmanlık duyup da tövbe ederek kendi varoluşunun sorumluluğunu üstlenenler ise doğru yolda yürümeye devam edebilme olanağını korurlardı. Yol açık bir yolsa da herkesin kendi gerçeğinde yol kesici olan nefsi emmaresi kendisine düşman olarak yeterdi. Onu terbiye edip de zapturapt altında tutmak ise öz denetim ile hem sağlam karakter sahibi olmanın hem de düzgün bir kişilik sahibi olmanın gereğiydi. İnsanın nefsi emmaresini özgürleştirmesi değil, onu terbiye etmiş olarak dünyayı tatması hakkıydı… Bireysel ve diğeri ile ilişkilerde had ve hak belirlenimlerine göre terbiyeye dair ahlak biçimsel varoluş ise olması gereken tarihsel bir gerçek olarak insanın bulduğuydu.

Eski devirlerin birinde Hac ibadetini yapmak niyeti ile yola çıkan bir piri fani, ihvanı olan bir pirden yanına yol arkadaşı olarak yetiştirdiği bir dervişini vermesini istemiş. Pir canı gönülden en iyi dervişini piri faninin hizmetine vermiş. Hac vazifesi o zamanın koşullarına göre altı veya dört ay sürmüş. Bu zaman zarfı içinde piri fani ile derviş aralarında hiç konuşma geçmeden ne yapılması gerektiğini biliyor olarak yol arkadaşı olmuşlar. Dönüşte dinlenmek için konaklanan bir yerde piri fani dervişe

ismini sormuş. Derviş de "Feyyaz oğlu Mehmet" gibi filancanın oğlu filanca deyi vermiş.

Yolun sonunda pir, piri faniye dervişe dair "Efendi nasıl olmuş mu?" diye sorar. Piri fani de "çok güzel yetiştirmişsin ama biraz geveze" diyerek oracıktan ayrılmış.

Eskiler "kılı kırk yarmışlar yine de kalınsın demişler" derdi. Dervişe sadece ismi sorulmuş iken filancanın oğlu filanca olmasını ifade etmiş olması; kendi olmak ve hakikate tutunmak dışında varsayılmış gerçeklik içinde halen bir yere tutunmuş olması, benliğe dair kalınlık olarak görülür.

Bir vakit şeyhin birisi nar gibi kızarmış bir tavuk pişirip dervişine, Fırat nehri üzerinde sofra kurmuş dört kutba götürmesini istemiş. Niyeti, dörtlerden olan bir kutbun âlem değiştirecek olması sebebiyle yerine dervişini almalarıydı. Derviş bunlardan habersiz yola koyulmuş. Söylenen yere geldiğinde Fırat nehrinin üstünde sofra kurup da yiyip için kutupları görmüş. Kendisi de nehrin üzerinde yürüyerek onların yanına ulaşmış. Edep ile yanlarında durmuş. Pirinin hediyesini de edeplice ve büyüklerin izni ile sofraya koyarak ikram etmiş.

Dört kutup bir taraftan sohbetlerine muhabbet ile devam ederken, gözlerinin ucu ile de dervişi gözlermiş. Pirlerden yaşça büyük biri sofrada olan bir içecekten dervişe de uzatmış, derviş af buyurmalarını söyleyerek içecekten içmemiş. Diğer bir pir de nar gibi kızarmış tavuğu eline alarak dervişe geri uzatmış. "Evlat, pirin tavuğu güzel pişirmiş ama içi halen tam pişmemiş. İçi de pişsin öyle göndersin" demiş.

Tavuğa hiç dokunmayan kutupların böyle söylemesine derviş önce bir anlam verememiş. Sonunda pirinin sohbetinde işin aslını anlatması ile anlamış ki söz konusu olan ne tavuk ne de tavuğun içinin pişmesi idi. Tavuğun temsil ettiği kendisi idi. Eskiler böylesi durumlar için "kırk sene kaynattılar yine de çiğsin dediler" gibi ifadelerde bulunmuşlar.

Hünkâr Hâce Bektaş-ı Veli'nin de pişmekten, olmaktan yana direnen bir dervişi vardı ki "Kırk sene nur deryasında yıkadım. Nefsinden yana hiç değişmedi" demek zorunda kalmış.

Yolun nimetleri, kerametler, ferasetin ve anlayışın kuvvetlenmesi, basiretin artması, sözün gerçekleşmesi, Allah'ın kulundan kendini sıfat ve isimleri ile görünüşe taşıması ve daha nicesiydi. Nimetlerden yana sonuç almış olarak nimetlere takılı kalmak da yolda rast gelinen bir durumdu.

Vakti saatinde keramet sahibi bir veli, kerametten daha çok irfan sahibi olan başka bir veliyi görmeye, tanış olmaya gider. Sohbetine katılır ve hakikate dair sohbette canlara ayna olan hakikat sahibi Allah'ı görmek yerine sözü geçen olaylara ve olgulara takılı kalır. İrfan -anlayış- keramet sahibi olsa da her cana nasip olan değildi. Sohbeti ardından irfan sahibi pir için söylediği ise "Tarih, coğrafya öğretmeni" olmasından öte olmadığıydı. Sohbet sahibi pir ise onun için "Kerameti gözüne perde olmuş" demekten başka bir şey de dememişti.

Rivayet edilir ki Hz. Resul Muhammed Mustafa için Cenabı Allah "Habibim hiçbir nimetime ve gösterdiğim harikalara takılmadı" demiştir. Söz konusu olan miraç ise Allah'tan uzak kılacak biçimde, olan bitene takılmak hak da değildi.

Olmuşa veya olmamışa dair nice ders çıkarılacak örnek teşkil eden nice hikâye vardır. Bu hikâyeleri dinlerken dahi kendi nefsimize dair bir hisse elbet vardır. Yol, kılıçtan keskin kıldan ince derler, Yunus gibisi nice can da gönlü genişliği içinde kendilik binasını inşa ederdi.

Hakikat yolunda askıya alınanlar vardı… Sabır, aşk, fütüvvet ile güzel ahlakta erdem sahibi olarak yolu bir ömür boyu bulmuş olarak yaşayanlar da vardı. Yol yürünen olmaktan daha çok yaşanandı. Yaşadıkça açılan hakikat, hak edilerek yaşanması gerekendi.

Fakr olduğunun idrakinde yaşayanlar…

Söz konusu Allah ile var olmak, Allah'tan paye almanın sürekliliği içinde her an yeni bir oluşta ve gelişim içinde var olmak ise yaratılmış olana saygı ve özveri ile fakr olmak, varlığının hakkını yad etmekten öte değildi. Derler ki Koca Sinan… Hangi Sinan? Mimar Sinan, eserlerine imza olarak ismini değil, varoluşunun gerçeğini zikrettiği el-fakr yazarmış. Kimine göre bu bile fazlaydı ama yaptıklarının sorumluluğunu üstlenerek Allah ile kendi olabildiğinin gerçeğini zikretmiş olmak için dahi olsa el fakr yazması önemliydi.

Allah'tan -hakikatten- paye almanın sürekliliği içinde istidat ve nasip kadarı ile var olunmakta ise fakr yani kendi de dahil hiçbir şeyin sahibi olmadan kendi olmayı bulmak bir idrak düzeyiydi. Varoluş fakr oluş içinde gerçekleşir iken varoluş değer kılındığı içindir ki kendi olmak ile kendine tutunmak, kendini değer olarak bulmak kaçınılmazdı. Söz konusu nefsi emmare olduğunda ise biyolojik gerekçeler ile korku ve kaygı ile varoluşa tutunmak, varlığını değer olarak bulmak yine kaçınılmazdı. Kendini sahiplenirken mülkten de paye almak ile varlığa dair sahiplenmelerde bulunmak bir hak olarak görülmekteydi. Ayrıca, yaratım etkinliğinde ürün verir iken emek sahibi olarak kendini değer olarak gerçekleştirmek ve emeği değer olarak bulmak ile kendini ve emeği sahiplenmek de hak olarak görülmekteydi. Böylesi hak sahibi olarak kendini görmek ise özgürleşmek adına önemli olsa da hakiki anlamda varoluşun hangi gerçeklik üzeri gerçekleştiğini anlamak için yeterli değildi. Emek ve emek sonucunda yaratımda bulunur iken sonuçta miras varlığı olarak yaratılmış -varsayılan- dünyaları -emeği ve mirası da- sahiplenmek kaçınılmazdı.

Sahiplendikçe kendi olmaya yol bulan, kendi olma çabasını gösteren özne, kendi olmaya dair böyle bir yol bulduğunda, hakiki anlamda kendi varoluşunun gerçeğinden habersizdi. Söz konusu nefsi emmareye göre biyolojik gerekçeleri ile hak iddialarında bulunmak ise

kişinin hakikate örtük kendi olması artık nesneleri üzerinden nesnelerine bağlı olarak kendi olmaya çalışmasından öte değildi. Sonuçta ise hakikatten uzaklaşır iken hırs, kibir, öfke, nefret, hak olmayan hevaları peşinde koşmak -ihtiras-, aşırı şehvet, oburluk ve daha nice kötü olan öznel belirimli ile beraber aslen kendi olmaya yitik kendi olma çabası içinde kaybolmak kaçınılmazdı.

Kendi olmak, kendine yetmek olması gerekendi ama aciz ve fakr bir varoluşun içinde kendine yetmek ne ile gerçekleşirdi. Doğa kendine yetmenin bir aracı olsa da kendine yeterlilik doğa ile bulunmakta ise kendine yeterli olmaktan bahsedilemezdi. Kendine yetmek yine kendi ile olması gerekendi. Öyle ise kendi olmanın, kendine yeter olmak ile gerçekleşmesi de elzemdi… Kendi olmak ise hakikatten alınan payenin sürekliliği içinde gerçekleşir iken kendi olmak hakikat ile bulunduğu içindir ki kimin -Allah- ile kendi olunduğunun idrakinde olmak, varoluşun hakkı gereği anlamlı kılınması için önemliydi.

Allah ile var olan için ise kendine yetmek artık Allah ile bulunması gerekendi. Bu anlamda kendi olmayı Allah ile bulduğunun idrakinde olan için fakr hem imanı gereği idrakinde olunması gereken gerçeklikti hem de Allah'a göre nasıl yaşanması gerektiğinin gerçeğiydi. Fakr olduğunu idrakinde kendi olmayı bulan için kendine yetmek ise Allah'tan aldığı payenin sürekliliği içinde kendi olur iken paye almaktan yana çaba içinde payesini artırmaktan geçmekteydi. Bu da yakin bulmak ile ilgiliydi ki paye alan için Allah'ın nurunda, sıfat ve isimlerinden yana nimetten yana artış bulmak, kendine yeterli olmanın birinci ayağıydı. Edinilen nimetin diğerleri ile -şükürde olmak anlamında- paylaşılması ise kendine yeter olunduğunun göstergesiydi ama bu dahi kendine yeter olmanın Allah ile bulunduğunun göstergesiydi. Bu durumda yaratılmış olan için Es-Samed (kendine yeten, yarattıklarına da yeten) ismi ile Allah'ı yaşamında bulmak önemliydi.

Fakr ise böylesi yeterliliğin devamı için devamlı kılınması gereken hem bir idrak durumu hem de bir yaşam biçimiydi. Rıza, kanaat, şükür, Allah için olmak ve işlerini de Allah için kılmak -yapmak- da fakrın belirlenimlerindendi.

Derler -rivayet olur- ki Hz. Resul, Hz. Ali'yi de yanına alarak zikir ve sohbet meclisi kurmuş Ashabı Suffa'yı ziyarete gitmiş. Kapıyı çaldığında ise içeriden "kim o" sesini duymuşlar. Hz. Nebi "Muhammed" diye cevap verdiğinde, içerden "biz öyle birini tanımıyoruz" diye cevap almış. Bir daha kapıya usulce vurulmuş. "Kim o" sorusuna karşılık bu defa "Abdulmutalib'in yetim torunu" diye karşılık vermiş. "Biz öyle birini de tanımıyoruz" denilince kapıya bir defa daha usulünce vurulmuş. "Kim o" diye sorulunca bu defa da "Allah'ın resulü" diye cevap vermiş. "Biz öyle birini de tanımıyoruz" denilince nebilerin koruyucusu Hz. Ali'nin kapıyı zorla açma isteği kabarmış. Hz. Resul Ali'yi geriye çekip bir defa daha kapıya usulünce vurmuş. "Kim o" sorusuna karşılık "el fakrı fahri (fakirlik övüncümdür)" diyerek cevap vermiş. İçerden başka bir deyişle de canı gönülden kapı özden itibaren açılı vermiş. Hz. Resul içeri girdiğinde de Ashabı Suffa "Bereket Allah'tandır, bereket Allah'tandır" diyerek selam vermişler. Bu ifade selam vermekten de öte, hakikate dair bir oluş durumunu ifade etmek anlamını taşımaktaydı.

Muhammed veya Abdulmutalib'in yetim torunu olmak; varsayılan bir değer olarak ismi ve soyu ile başka bir deyişle de varoluş nesneleri olan varsayılan değerler üzerinden kendi olmayı bulmaktan öte değildi. Allah'ın resulü olmak ise Kendisine bahşedilmiş olup da hak kılınmış olan ile kendi olmaktan öte değildi. Her bir varoluş nesnesi ile kendi olmayı ifade etmekte ise ben olmaya dair kendi olma durumu ifade edilmiş olunsa da hakikate dair nasıl kendi olunduğu ve ahlak biçimsel anlamda da bunun gözetildiğini belirten bir ifade de bulunulmamıştı.

"Fakirlik övüncümdür" denildiğinde ise Allah ile nasıl var olunduğunu ifade etmiş olmak ile kalmayıp, fakr olmanın bir yaşam biçimi olarak da sürekli kılındığı ifade edilmişti. Ahlaki anlamda da nesneleri ile kendine varlık veren ve nefsi emmareye göre benlik sahibi olan değil, hakikat ile varlık bulmuş olmanın gerçeğine uygun olarak en yalın biçimde kendi olmak ifade edilmişti. Böylesi bir durumda, hakikate dair her kapı özden itibaren en samimi biçimde açılırdı. "Bereket Allah'tandır" ifadesi ise Allah ile var olanın, Allah'tan nefes alır iken kendi olmayı O'nun ile bulduğunun idrakinde yaşaması sebebiyle nimete dair bereketinin kesilmeyeceğinin gerçeğinin anlamını taşımaktaydı.

Kendi olmanın Allah ile gerçekleştiğinin idrakine ermek her ne kadar önemli olsa da bu gerçeğe göre yaşamak, kendi olmayı Allah'ta bulur iken Allah'tan nefeslenmenin, bereketlenmenin de aracıydı. Bu durumda sadece kendine yetmek değil, diğerlerine de yetmek ile kendi olmayı fakr olarak sürekli kılanlar için sürekli olan daim nimet vardır… Ki böylesi bir oluş içinde bulunanlar üzerinden Cenabı Allah kendi sıfat ve isimleri ile hakkı gereği görünüşe taşır. Böylesi ikili varoluş biçiminde, mutlak özne yüklem aldığı özneyi kendi ile var kılar iken onu farklı ve başkası oluşta o kılmış olmak ile beraber onun üzerinden kendini de en yalın biçimde görünüşe taşımaktadır.

Bunun için olsa gerek ki Hz. Eba Bekir Sıddık Hz. Resule "Allah'ı sende görmekteyim" demiş olup "Sen Allah'sın" dememiştir. Onun fakr oluşu üzerinden Cenabı Allah'ı müşahede etmiştir. Bu durum ayrı değil aynı da değil oluşu içinde gerçekleşir iken "Sen atmadın Allah attı" ayet uyarısı da fakrın eyleme dair gerçeğini işaret eder. Sıfat ve isimlerine dair Allah istidat gereği yaşanıyor iken "Ben Allah'ım" demek marifet değil, fakr olup da hakkı gereği Allah'ı haddince yaşadığını "fakirlik övüncümdür" diyerek zikretmek marifettir.

Fakr sadece hakikate dair nasıl kendi olunduğunun idraki ile ilgili değil, tasavvufi anlamda bir yaşam biçim olarak olması gereken biçimde

Allah'tan nimete dair bereketlenmek ve bereketin kesilmemesi için olması gerekendir. Kendinin Azazil ve ateşten yaratılmış olması ile durum tespitinden bulunmasından öte, Azazil ve ateşten olarak diğerine Âdem'e- karşı üstün olduğunun iddiası ve emri ilahiye asi olarak haksızca varlık veren için, cennette dahi olsa bereketin kesilmiş olması ayrıca zillete düşmüş olarak aşağılardan kılınmış olması, hakikat söz konusu ise fakr ile nasıl yaşanması gerektiğin gerçeğine dikkat çeker.

Fakrın sonucunda Allah ile kendi olmayı bulan ve Allah ile diğerlerine yeten için ise Allah ile var olmaktan ileri asalet kaynağı, yücelik yoktur. Fakrda kendini bulanlar için Allah ile yaşarken kendi olmak bir şereftir, övünçtür. Kısacık dünya hayatı ve servetine sahip olduğunu zannedenlerin belki bu dünyada şan, şöhret, kariyer gibi üstünlükleri veya kabul ediliyor olmaları vardır. Ancak, hakiki anlamda Allah'ın varlığında var iken Allah'ın varlık âlemini gönül olarak bulmaktan yoksun, Allah tarafından değer olarak kabulleri yoktur.

Kabul değere dairdir… Allah'ta var olmak, Allah için değer olmak anlamını taşımaz. Derler ki görünen dünya Allah'ın rahmetinin yüzde biri ile yaratılmıştır. Rahmetin diğer kalını ise burada yaşananların sonuçlarının bulunacağı ahret yaşamında bulunacaktır. Yani rahmetin tamamının göründüğü varlık âlemleri -evrenleri- de vardır. Allah'ın rahmetinden nasiplenmek ve hakikat söz konusu ise bu dünyanın yeterli olmadığını keşf edenler için, fakr ile Allah'a rağbet şarttır.

Fakr olanlar için en yalın biçimde kendi olmayı kendi ile bulmak var iken Allah ile var olunduğunun gerçeği ile kendi olmanın gerçekleştiğinden habersiz olmak da söz konusu değildir. En yalın biçimde fakrda kendi olmayı yaşayanlar, bereketsiz kalacak da değildir. Allah'ta, Allah'a yitik kalacakta değildir.

Fakr derken sen dünya yoksulluğunu anlama! Dünya yoksulluğu dahi fakra dair terbiyenin bir parçası olsa da fakr; hakikate ile nasıl varoluş bulunduğuna dair bir durum tespiti olarak idrak biçimidir ve Allah için iken Allah'a göre nasıl yaşanması gerektiğinin idraki ile ahlak biçimsel bir tutum olarak yaşam biçimini belirleyicidir. İşte Resulü Ekrem'in izinde mirasçısı olanlardan Mimar Sinan'ın da bir kültür ve medeniyet mirası olarak fakrı içselleştirmiş olmakta yaşaması da bunu örnekler. Mimariden yana bereketli, anlam ve değer bulmaktan yana da bereketli bir ömür de Allah ile kendi olmayı bulma şerefini tatmıştır. Kendi olmayı Allah ile bulurken emeği üzerinden Allah'ın bereketine nail iken Allah ile şeref bulmak zaten kaçınılmazdır. Varoluşsal bu oluş durumunu en iyi anlayacaklar ise hakiki anlamda sanat sahibi olan sanatçılar, emek sahibi olan yaratım erbabı, sohbet sahibi olan pirler ve Allah'a ermiş olarak gerçekleştirdiklerinde Allah'ı yakin bulan sufilerdir.

Allah'ın isimlerini, sıfatlarını yakin bulmuş olarak yaşayanlar ise kendi olmayı Allah ile bulur iken kendi olmaktan yana mutmain olmayı da bulurlar. Fakr bir anlamda da kendi olmaktan yana mutmain olmanın da gereği olarak edinilmesi gerekendir. Hakiki özgürlük de fakr olanların Allah ile varoluşta bulduklarıdır.

*

Hakikat yolunda bir uğrak olarak sükût…

“Kişinin her duyduğunu söylemesi ona -yalan- günah olarak yeter” hadisi şerifi; her duyduğumuz ve gördüğümüzden sorumlu olduğumuzu ifade etmesi anlamında önemlidir. Derler ki her duyduğunu ve gördüğünü, her önüne gelen ile paylaşan -söyleyen- sözde hakikat yolcusu olduğunu ifade eden bir sufi vardı. Günah kılınmış olanları gizli gizli yaptığından dolayı diline de gevezelik ceza olarak verilmiş… o ise gevezeliği günahlarına haklılık maskesi olarak takınmıştı. Gevezelik ahlak olduğunda ise artık başa bela olmuştu.

O, yolun sükût ile kendi içinde -kendiliğinde- derinleşmeye dair olduğundan habersizdi. Yaşanan sırra dair özel şeyler ise önce sır saklamayı öğrenir iken emanet sahibi olunması gerektiğini öğrenmeliydi. Yanlış anlaşılıp da delilik ile itham edilmemek için dahi olsa sükût, beyan etmeyi öğrenene kadar önemliydi. Bunun ile beraber yakinliğe dair yol kat edilmekte ise hasetçilerin kem nazarına gelmemek için, her yerde her şeyi söylememek gerekirdi. Kişi hakikat yolunu bilmeyen bir kişi ise her duyduğunu söylemesi hem sığlığa işaret etmekte hem hikmetten habersiz gafletin diplerinden olan dedikoduya da -yermeye de- sebep vermekte iken yerilenin kul hakkına tecavüz etmek söz konusu olmaktaydı. Ayrıca, kişi ahlaki anlamda gevezelik ile itham edilir iken sözü taşıyamayacak kadar güvensiz olduğundan, kendisinden emin olunmazdı/ olunamazdı. Geveze olan, ağzında bakla ıslanmayan çocuklardan ebeveynler nasıl ki aileye dair özellerini saklarlar, Böylesi gevezelerden de hakikate dair özeller sır gibi saklanırdı.

Hakikat yolu -tasavvuf- mistik anlamında gizemli olan ve gizemli kılınması gereken bir yol değil, gizemli olanın aşikâr kılındığı, kılınması gerekli olan yoldu. Hakikat; sevgi, takva, nefsi emmare ile mücadele sonucunda edinilen güzel ahlak, derin düşünce, ibadet, helal kazanç, hizmete dair yaratıcı etkinlik ve bunlara içkin emek ile hak etmiş

olunması istenendi. Hak ettikçe yakin bulunan ve kavuşulandı. Hak etmenin gereği olanlar yapılmamakta ise hakikate dair hak talebinde bulunmak, kişiye yalan içinde bulunmaktan öte değildi.

Her yerde her gördüğünü ve duyduğunu paylaşan sufiye gelince… O hakikate dair tekâmül etme yolunda kemâl bulmaktan yana yitik, kendini oldum bilirdi. Oldum gibi önüne gelene ders vermeye, hakikate dair konuşmaya çalışırdı. Sonuçta yaptığının günah olduğundan habersiz, kendisine inanmayanların imansızlığını da üzerine çekmiş olarak kendi söylediğine kendisi inanmaz duruma düşmüştü. Söze dair gevezelik ve patavatsızlık emin bir kişi olmadığını, imanında zafiyet olduğuna işaret ettiğinden, pirinin ve ihvanın sevgisinden yana da ona karşı azalma olmuştu. Sevgiden ırak kalan, yolda düşmüş gibi yerinde kalırdı. O da yolda kalmış gibi yerinde durmuş, hakikate rağbetinden yana azmini, mücadelesini yitirmişti. Yol adanmışların yolu iken adanmışlık orda dursun, yoldaki başarısızlığının sorumlusu olarak ya piri ya ihvandan birisini ya da yakınlarından birini suçlu atfeder… kendisine günah keçisi kılardı. Bu durumda evham yani gerçekte karşılığı olmayan boş kuruntular peşini bırakmaz oldu.

Pirinin ona tavsiyesi ise “Eşhedü enla ilahe illallah ve eşhedü enne Muhammeden abduhu ve resuluhu” diyerek ifade edilen kelimeyi şahadeti vird edinmiş olarak zikir etmesiydi. Bunun sebebini anlamış olmasa da özünde kalmış olan bir parça imanı ile virdi edindi. Pirin nazarı altında sükût etmeyi öğrendi. Nefsi emmaresi gevezelikten yana yatışınca kendisini daha iyi hissetmeye başlamıştı. Sonradan anladı ki laklak düzeyinde ve hudutsuzca yapılan gevezelik emin kişi olmaktan yana kişiyi güzel nazardan yana düşürünce ve imanda zafiyet oluşunda şahadeti tazelemek gerekirdi. Belki kafir değildi ama imanda tazelenmek de gerçekti. Hakikate, insana sevgi, şahadet getirmiş olarak söz vermiş olmak ile yeniden Allah ile ahitleşmek ve birazda emek yolunu yeniden bulmak için önemliydi. O, günaha bulaşmakla

kalbini karatmaya yüz tutmuş olmak ve gevezelik ile de savrulmuş olmak ile yolunu kaybetmişti. Yolunu tekrar bulması ve kendinden mutmain kendini hissediyor olarak yola devam etmesi için gönülde tazelenmesi şarttı. Kelimeyi şahadet için de derler ki “her bir okunuşunda gönülde güneşler yaratılır” gönlünde sevgi güneşleri doğmakta olanlar ise yolunu kaybetseler de er ya da geç yeniden hakikate uzanan, kendinde yürünen ve hakikatte sonlanan yolu bulurlar.

*

“Söz gümüş ise sükût altındır” atasözü, anlamaya dair olarak sükûtun değerini vurgular. Sözün kıymeti var ise sükût ile anlaşılabilir olmasından geçer. Sükût, dili ve gönlü lakırdı ile dolu olanın hitap edeni tam anlamı ile anlayabilmesinin gereğidir. Söz altın olsa, anlaşılmadıktan sonra değerinde karşılık görmeyen olur. Sözün anlaşılması için dahi olsa iyi bir dinleyiciden veya okuyucudan beklenen önce sükût etmesidir… Anlamaya muhalif olumsuz anlamda gerçekleşen iç seslerini de susturup dikkat ile önce anlatılanı anlamaya çalışmasıdır. Elbette içses ile anlatılanı takip etmek olanaklıdır ama kendiliğe dair olarak iç sesin anlamaya dair söze eşlik etmesi anlamak için önemlidir.

Eskiler der ki “Hikmet ondur. Dokuzu sükût etmek ile edinilir.” Hz. Resul “gözün, kulağın zinası vardır” der. Hakları dışında ve günah olana yönelik kullanılan organların zinası olur. Bundan olsa gerek ki eskiler terbiyeyi hem kişinin hayvani yönlerinin taşıyıcısı olan nefsi emmareyi terbiye etmek hem de nefsi emmarenin araçları olduğunda zina hükmünde işlevsel kılınan organların açık kapı olarak nefsi emmareye kapatılması olarak gerçekleştirmeye çalışmışlar. Bunu da riyazet, zikir, nafile ibadet, salih amel, helalleri gözetirken haramlardan da sakınma ile gerçekleştirmeye çalışmışlar. Başka bir deyişle de takva ile gerçekleştirme mücadelesinde bulunmuşlar/ bulunmaktadırlar.

Olay ve olguların sonuçta açık olan gerçekliği anlamında hikmetlerine vakıf olmak için dikkatli bir seyirci, okuyucu olmak şarttır… ki söz konusu nefsi emmare ve biyolojik gerekçelere dair tekbenci olarak ben merkezli kendini düşünmek ve gerçekleştirme olduğunda hikmete dair okumalarda dikkat beklenemez. Kişi ben merkezli vardır ama ben merkeziyetçi olarak bencil tutum ve davranışlarda bulunmakta ise sükût kendisinden istenendir. Bu anlamda hakikat yolu yolcularından beklenen sükût hem nefsi emmarenin terbiyesi hem de nefsi emmare terbiye edilir iken anlayışa kapı aralanması için istenendir. Tarikte sükût, kişiye -pire- hürmeten istenen olmaktan daha çok hikmete açık olmak için istenendir.

Gözün, kulağın, ellerin, kalbin, beyin denilen kürsiyi alanın, ayakların, cinsel organların, midenin, ağzın, bağırsakların belli bir dönem ilahi aşk ile sükût ettiriliyor olması da bu azalardan nefsi emmarenin kendine gerçekleşmek için yol bulması değil de kişin aslı gereği gerçekleşme olanağı bulması içindir. Her bir aza hakkı gereği helal dairesinde hak kılınmışlar ölçüsünde gerçekleşme olanağı bulur ise nefsi emmareden yana sükût etmiş olarak gerçekleşme olanağı bulur.

Hint geleneğinde insan bedeninin yedi enerji kapısı olduğu söylenir. İslam tasavvuf geleneğinde yetişmiş büyükler de bilir ki insanda üç yüz altmış altı enerji kapısı vardır ki bu anlamda insan tam anlamı ile Allah’ın nurun bu âleme nüfuz edici içerikte salınmasının kapısı niteliğinde bulunur. Bu kapıları açık olanlardan Cenabı Allah’ın nurları, görünen âleme nüfuz edici olarak salınır. Bunun için dahi olsa zikir, riyazet, nafile ibadet, salih ameller, Allah ile iletişim ve bağıntı kurmayı olanaklı kılacak duygu edinimleri (ilahi aşk, hüzün, pişmanlık, iffet, haya…) vb. ile enerji kapılarının açılması murad edilir. Her azası ile enerji kapısı olan insan için sükût, nurdan besleniyor olmak için de gereklidir.

Hikmet edinmek, sadece sükût ederek anlayışa açık ve pür dikkat kesilerek gerçekleşmez. Kişinin enerji kapıları ne kadar açık ise açık olduğu ölçüde nurdan da beslenmekte ise Allah'ın nuru ile bakmayı, görmeyi, duymayı, anlamayı, bilmeyi bulduğu ölçüde de gerçekleşme olanağı bulur. Bu anlamda hikmete ermek, olan bitenin ne için olduğunun gerçeğine tanık olmak için sükût sadece anlayış için değil, nurdan beslenmek ve hikmet odaklı düşünür iken nur ile anlayışın -irfanın- kuvvetlenmesi için de olması gerekendir.

Nurdan beslenenler için anlamak, feraset ve basiretin artışı ile daha kuvvetli olarak gerçekleşir. Bu da iman eden bir mümin için ulaşılmaz olan değil, zaten hak kılınmış olarak olması gerekendir.

Derler ki Musa'ya Tur-u Sina'da "nalınlarını çıkar" denilmesinin dahi sükût ile ilgisi vardır. Elbette Nurun salındığı bir vadide yalın ayak olmak ondan beslenmek için önemlidir. Ancak, nalınlarını çıkar denildiğinde; dünyaya, geleceğe dair beklentilerinden soyunarak şimdi ve burada olunması istenmiştir. Olan bitenin pür dikkat takip edilmesi ve anlaşılır olarak içinde olunması beklenmektedir. Bunun için dahi olsa "nalınlarını çıkar" denilir iken hem dış dünyaya hem de iç dünyaya dair yürüyüşü sağlayan oluş belirimli olguların sükût edilmesi gerektiği de ifade edilmiştir. Kişi böylesi sükût ettiğinde kendisini muhatap alan Cenabı Allah'ı duyma ve görme olanağı bulur.

Sükût etmeyi hakkı gereği nurdan besleniyor olarak bulan için Cenabı Allah'ı duymak ve görmek olanaklı kılınmıştır. Her olay ve olguyu hikmeti gereği seyir etmek de hem bilgi bilimsel hem de ahlak biçimsel olarak olanaklı kılınmıştır. Allah'ı bilmek ve tanık olmak ise sadece bilgibilimsel değil ahlak biçimsel bir durum olarak da gerçekleşir. Öznede bilgi anlam ve değer biçimsel olarak gerçekleşiyor iken anlamak, bilmek ve ahlak biçimsel olarak varoluş sergilemek kaçınılmazdır. Bu anlamda varoluş sadece bilinmesi ile tanık olunması

gereken değil, ahlak biçimsel olarak değer biçimsel içeriğe haiz olması sebebiyle de yaşanıyor olarak anlaşılması gerekendir.

Üç zamanlı varoluş içinde kendi olmayı öznel zamansallıkta geçmiş, gün ve gelecek belirlenimlerinde bulan özne için geleceğe tutunmak, geçmişe takılı kalmadan yürümek, günde olan içinde bulunarak şimdi ve burada olarak varoluşunu tatmak sağlıklı bir oluşta kendi olabilmenin gereğidir. Bunun için dahi olsa sükût ederek kendi olmaya kapı aralamak, kendi olmayı hissetmek, kendi olmayı yaşayabilmek önemlidir. Kendi olmaya dair eksiklerini, yanlışlarını görmek için dahi olsa sükût bir kendine dönüş aracı olarak da olması gerekendir. Kendini dinlemek, anlamaya, çalışmak, nerede olduğunu, ne olunması gerektiğini net olarak görebilmek için sükûta ihtiyacımız vardır.

Sükût sadece hitap edileni anlamak için değil, kendini de dinleyip, anlayabilmek için olması gerekendir. Her konuşan sanki bir şeyin peşinde koşuyor olarak konuşur. Bir şeylerin peşinde olarak değil, şimdi ve burada olarak kendi olarak, her daim kendini bize açan ve bize konuşan Cenabı Allah'ı duymak ve görmek istiyor isek sükût şarttır. Hikmete tanık olmanın başı da süreci de sükûttan geçer. Kendi olmayı hissetmek için dahi olsa biraz sükûta ihtiyaç vardır. Karşımızda duran dünyaya ve diğerlerine bir parça duyarlılık için dahi olsa sükût etmek gereklidir.

"Hikmet ondur dokuzu sükût ile edinilir" ifadesinde onuncu olan hikmet ise azalarından nur salınırken veli kulunun dilinden Cenabı Allah'ın kelam etmesidir. İşte o sözü duyanlar için denilir ki Musa'nın aşk ile Tur-u Sina'ya çıktığı gibi insanın insan ile buluşması haktır. Nalınlarını çıkarmış olarak sükût etmesi şarttır… Ki şimdi ve burada kendi olarak huzurda bulunabilsin, Cenabı Allah'ı duymaya ve görmeye yol bulmuş olabilsin.

Nurdan beslenenlerin can kulağı ve gözü irfana -sağduyuya- dair açılmaya başlayınca hem hikmete vakıf olması hem de Cenabı Allah'ı müşahede etmesi haktır ve hak edilmesi de gerekendir. İslam hakikatten sonuç alabilmenin, hakikati öznel anlamda müşahede edebilmenin dini iken bundan mahrum her müslim, ne kadar mümin olduğunu bu anlamda sorgulamalı ve özeleştirisini yapmalıdır.

Musa'dan beklenen sükût; şimdi ve burada olarak huzuru ilahide bulunabilmesi için gerekliydi. Meryem'e yapılması söylenen sükût; olan biteni hikmeti gereği ve olması gerektiği gibi karşılamak ve ilahi sözün hakkı gereği gerçekleşmesi için olması gerekendi. Zekeriya'dan istenen sükût, talep edilen şeyin gerçekleşmesine odaklı istenen ve bu bağlamda tutarlı olarak mücadele içinde gerçekleşen olması gerekendi. Eshabı Kiramın Resulullah önünde bulunurken hem itaate dair hem sıradan biri gibi onun ile konuşmamaları gerektiğine dair uyarı ise insan ile buluşmanın üzerinden Allah ile buluşmak için önerilen olması gereken sükût idi. Resulü Ekrem'in sükûtu ise vahyi hakkı gereği bulmak, anlayabilmek ve olması gerekene doğru hakkı gereği yürüyebilmek için istenen sükût idi.

Görmek, duymak ve anlamak için hakiki anlamda önce sükût etmek gerekir. Görme, duyma, anlama idrak etmek ile gerçekleştikten sonra söze ya iman ederiz ya eleştirel bir tutum içinde kritik ederiz ya da kabul etmeden yaşam yürüyüşüne farklı anlam ve değer edinimleri ile devam ederiz. Ben merkeziyetçi olmadan, özdenetim veya edep için dahi olsa ahlaki anlamda sükût bir yöntemdir.

Bazen yaşama dair koşuşturma içinde hissetmeyiz gerçeği veya güzellikleri, sükût bir an durup da hissetmek için dahi olsa ihtiyaç duyulandır. Bir an sükût ile ne olduğunu, kim olduğunu hissetmek veya hatırlamak da kaybolduğumuzda, gaflete düştüğümüzde ihtiyaç duyduğumuzdur. Ezan okunur iken sükûtta İslam olduğunu hissetmek, İslam olduğunu bilmek ne kadar güzeldir. Bayram namazlarındaki

tekbir seslerinde nefsi emmare susarken, fevri olan her kendilik durumu -ruhsal olan duygusal, değer tavırsal vb.) oluş susturulmuş iken yek vücud ümmet olmak ne güzeldir. Bazen sükût, böylesi katılımlarda ortak ruh hâlinde kendini aşabilmek ile de gerçekleşendir. Nefsi emmareyi susturmuş olduğumuz, hakikate dair her güzel etkinlik de sükûttan sayılır. Allah'ın huzurunda isek zaten sükût edep gereği olması gerekendir. Rabbin seyrinde Rabbini seyretmenin gereği olarak da olması gerekendir.

Hakikate dair sözler bitmediği içindir ki sükût, bitmeyen sözleri duymak için ihtiyaçtır. Söz konusu hakikat ise hakikate dair söz bitmemekteyse sükût, hakikati duymak, görmek için ihtiyaç duyduğumuz araçtır.

İnsan ruhunun (öz kendiliğin) en temel okuma biçimi sezgidir. Ruhlar nurdan yaratılmış olduğundan ve nurun emme -emilme özelliği sebebiyle sezgi gerçekleşir iken nurdan yaratımını bulan her can için sezgi, varoluşun doğası gereği bulduğu okuma biçimidir… Nurun emme-emilme özelliği ile hem kendi olma durumu korunurken hem de sezgi edinimi sonucunda içinde bulunulan ve okuması yapılmaya çalışılan alan veya mekânda varoluş yaşamsal anlamda bulunur. Sezgi sadece bir okuma biçimi olmayıp kendiliğin (ruhun) var olduğu alanı okuması, alana açılması, kendiliğe dair olanı yani özünde olanı açabilme olanağı olarak da dikkat edilmesi gerekendir.

Anlayış yetisi anlamında sezgi ve bir anlayış biçimi olarak feraset, hakikatten paye almış olarak var olan her can için hem varoluşsal anlamda hayatidir hem de bulunduğu mekân -alan- içinde kendi olmayı en temelde gerçekleştirme biçimidir. Bu anlamda nur ile varoluşta; yapı belirlenimli var olunsa da yapay değil, organik bir varoluş durumunda bulunulur iken okuma biçimlerine bağlı olarak her bilgi edinme durumunda da en temelde sezgi bulunur iken her bilgi edinme sürecinde ve ediniminde sentetik değil, organik bir oluş içinde bilginin gerçeklik kazandığı görülmelidir. Sezgileri olan her can için okumalarda

bulunmak, sentetik olmaktan öte, en temelde nurdan kaynaklı olarak bağıntılı oluş içinde izafi organik gerçekleşir.

Sezgi varoluş adına hayatidir, yaşamsal anlamda olmazsa olmazdır. Yaratım söz konusu ise varoluşta yapısal olarak robot kılınmadığımızın da gerçeğini bizler için anlamlı kılar… Robot olmadığımızın belirtisini verir. Sezgisel anlamda anlayış olarak bilgi edinmekte dahi organik oluş içinde bilginin gerçekleştiği görülür. Sezgi ile okumalarda, içinde bulunulan mekânı, mekâna konu olan nesneleri ve ötekini okumak söz konusu ise sezgi anlayış yetisinin bir parçası olarak komut üzeri değil de katılınan bir gerçeklikte var olunduğunun gerçeğini taşır. Yaratımda organik yapısal kılınmış her mevcudun sezgileri gereği yönelimsel farklılıkları ve gelişim biçimleri görünüyor olsa da sezgi; sadece biyolojik anlamda organik değil de tinsel anlamda da sentetik değil organik bir varoluşta bulunulduğu gerçeğini taşır.

Sezdikçe katılmakta ve sezdikçe duyarlı jestler göstermekte, sezdikçe duygusal ve ahlaki tutum ve davranışlar sergilemekte isek robot olmadığımız bir dünyadayızdır. Robotlar yazılım, program, aç-kapa, komut bilişim ile iş görmekte ise organik varoluşun ve bilişin sezgi ile yeniden değerlendirilmesi yerinde olur.

Sezgi, düşünmenin yani en temel kendini gerçekleştirme -kendini yaratım- yetisinin her bilişsel oluş belirlenimine bir hayalet gibi katılır iken anlayış yetisinin -anlağın- en temel olgusudur. Söz konusu sezgi ve sükût ise sükût; sezdiğini anlayabilmenin, tinsel/ öznel anlamda kendiliğe dair varoluşu sezerken hissetmenin, odak merkezli olarak sezebilmeyi öğrenebilmenin, sezmeyi geliştirebilmenin vb. gereği olarak da olması gerekendir.

Zamansal anlamda şu kısacık varoluşta sezerken kendini yaşama olanağı içinde bulunan her can, sezerken anladığı/ anlamaya çalıştığı bir dünya içinde kendini yaşamaktan öte duramaz. Sezgi, kendini

yaşamaktan öte durulamadığı gerçeğini de aşikâr ederken her kişi kendini bir parça hissedecek -sezecek- ise sükûtu yol edinmelidir.

Allah'a giden yolda ise düşüncenin derinlerine inilecek ve Allah müşahede edilecek ise sezgide gelişmiş olmak, nur ile sezginin artırılmış olmasına ihtiyaç olmak ile beraber sükût, müşahedenin olmazsa olmazlarındandır. Her müşahede belirlenimi, çoklu gerçeklik içinde bir gerçeklik belirlenimine tanık olmak ile gerçekleşir iken diğer gerçekliklere sükût etmiş olarak sükût, şahid olanın en doğal hâli olarak olması gerekendir.

Bu anlamdan bakıldığında cahillik dahi bir sükût durumu olup, böylesi sükûttan kurtulmak içindir ki bilgiye yönelirken bilgi odaklı öğrenimde cahilliğe sükût etmek önemlidir. Tinsel anlamda organik bilgi akışı içinde de cehaletten yana beslenmeyi kesmiş olmak için de cahiller ile arkadaş olmaktan sakınılmalıdır. Sentetik değil de sezgi ile izafi organik gerçekleşen biliş -okuma- oluşu içinde gerçeğe katılmak olanaklı iken sükût gerçeği tinsel anlamda algılaya bilmenin olanaklarındandır. Düşünen insanın odak merkezli düşünür iken diğer şeylere sükût ediyor olması, sezgi temelli ve referans bağıntılı olarak bağıntı kurmak ile akıl ediyor olmakta iken düşündüğünden yana bilgi olarak sonuç alması olanaklıdır.

Sükûta dair daha birçok şey söylenebilir, örnek gösterilebilir. Önemli olan ise Allah ile buluşmak isteyenlerin önce sükût etmeyi öğrenmeleri gerektiğidir. Buluşmak isteyen canlar ise önce bir sükût etmeli ve birbirlerini huzurda bulmalıdır.

*

İnsansızlaştırmaya çalışılan dünyalarda…

İnsanı insan yapan nedir? Bedeni, ruhu, duyguları, iradesi, emek sahibi olması, miras varlığı olarak tarih varlığı olması, mülkten paye alırken nicelin dünyasında kendine dünyalar kurması, değişen zamanların değişen varlığı olması vb. nicesi ile bakıldığında bir gerçekliği olmayıp da birçok gerçekliği olan bir varlığın kendisini kendisi yapan şeyin bir şey olmadığı söylenebilir. Böyle olmak ile beraber insan, kendisini kendisi yapan olgulardan yitik kaldıkça ve yitik kılındığında insansızlaşmış veya insansızlaştırılmış olarak hangi yönden insanlığını yitirmekte ise o yönden hareket ile insansı olur/ olabilir veya kılınabilir.

Kapitalizm ile sadece arzulara itilen, arzu nesnelerinde kendine yitik, diğerlerine anlayışta ve duyguda duyarsız insan ne kadar insandır? Emperyalizm, sömürgecilik, kolonicilik, kapitalizm veya komünizm gibi bir ideal uğruna insanı kullanabilir veya harcanabilir kılanların gözünde insan ne kadar insandır.

İnsan anlam ve değer varlığı iken amaç, emek, hak ediş, hak kılınmış vb. belirimlerine göre sınıflanır. Her devirde görülmesi olası olan sınıflar, insan olmanın bir gerçeği olarak belirir. Anlam ve değer varlığı olarak amaç varlığı olan insanın diğeri ile ilişkilerinde hak ediş ve hak kılınmışlara göre sınıflanması kaçınılmazdır. Bu durumda sınıfların yok edilmesi değil de ahlaki ve hukuki anlamda terbiye edilmesine ihtiyaç vardır.

Sınıflar içinde kendini elit zannedenlere göre de kullanabilir veya harcanabilir kılınan insan da ne kadar insan olarak görülmektedir? İnsanı insan yapan fıtri özellikler olduğu gibi özüne dair olarak bulduğu gerçeklik de insanı insan kılmaktadır. İnsanı horlayan, aşağılayan, kullanabilir veya harcanabilir kılmaya eylenen her zihniyete karşı "aynı vardan var olmuşuz" deyişi ile Aşık Veysel'i hatırlatmak gerekir.

İnsansızlaştırmaya yönelik her tutum, davranış, yöntem, plan, program, uygulama, zihniyet her ne ise ona karşı aynı vardan var olduğumuzu hatırlatmak gerekir. Hatırlamamakta ısrar edenler için ise insan olmaya ve insanca yaşamaya dair hak arayışında bulunmak olması gerekendir. İnsansızlaştırmaya çalışılan dünyalarda insansız bir dünyanın ruhsuz bir dünya olduğunu hem vahşi sömürgecilik ve kolonicilik hem komünizm hem de kapitalizm ile tarihsel anlamda tecrübe etmiş insanlık için, ruhsuz bir dünyadan kurtulmak halen geç değildir.

Sadece usun kutsandığı Batı aydınlanmasında pragmatizm ile beraber bilginin de kutsanması ile duygusal duyarlılığın geriye itildiği, aklın öncelendiği bir dünyada insan ne kadar insandır? Kapitalizm ile arzulara ve hazlara itilmiş olarak nesnelerinde insan olmaya yitik kılınan, ben merkezli bencilce yaşamayı önceleyen insan diğerlerine karşı duyarsız iken ne kadar insandır. Ailenin yitirildiği, sosyal yaşamın öncelenmediği, asosyal olunan sosyal iletişim ağlarında insanların maskelendiği oluş içinde insan ne kadar insandır ve ne kadar insanlaşabilir? İnsan insan olabilmek için, öncelikli olarak insan ile gerçekleşen anlam ve değer yüklemli ilişkilere ihtiyaç duyar. İnsandan kopuk veya insana maskelenmiş olarak yaşanan bir oluş içinde ne kadar insan olunabilir? İnsan isek insanlığımızı ne kadar muhafaza edebiliriz?

Cinsel tercih özgürlüğü altında ahlaki anlamda yozlaşma ve sapkınlık içeren ilişkilerde hak ve hakikatten uzak, aslına düşman, duyarsız ve örtük yaşamlarda insan olmanın korunmayacağı da kesindir. İnsan sadece tene indirgenirken insanın tene indirgenmeyecek kadar tinsel ve ahlaki anlamda da güzel ahlak sahibi olması gereken olduğunu unutmamak gerekir.

Makinalaştırıldıkça, kullanabilirliği ve harcanabilir olması artırılan insan, kendini ne kadar insan olarak hissedecektir? Makinalaşmış veya makine kılınmış insan ile insani ilişkiler ne kadar hakiki yaşanabilir?

İdeolojilerde tektip kılınan insan, çoklu gerçekliği içinde kendi olmaktan yoksun bırakılır iken ne kadar insan olabilir? İnsanlığının ne kadar tadına varabilir?

Her varlık fıtratı gereği kendi olmaya mahkûm kılınmıştır. Fıtratı gereği kendi olmayı yaşadığında kendi olmaktan yana kendini tatma olanağı bulur. İnsan olmak insan olmaya mahkûm kılınmış olmak ise… böylesi bir mahkûmiyet, insanca kendini yaşamak -gerçekleştirmek- ile özgürce varoluşu öncelemekte ise her insansızlaştırma çabası insan olarak kendi olmaktan öte, insan olarak kendi olmamanın açılımlarına haizdir.

Vakti saatinde velilik yolunda yürüyen bir salik, bir iş arkadaşı ile hasbihal etmekteydi. Arkadaşı iş çalışanlarından şikayetçi onları aşağılayan ifadeler ile nitelemekteydi. “Hayvan gibiler, hayvanlar…” vb. derken salik, “Dur biraz, şu hayvan gözlüğünü çıkarıp insan gözlüğü ile de baksan olmaz mı” demiş. Hayvan değil, insan nazarı ile bakmak… hayvan değil, emekçi oldukları ile onları kabullenmek, çalışanları ile var olduğu ilişkide onların hakkını gözetmek ile hem onlara duyarlı hem de kendi insanlığını da koruyor olmak için önemlidir.

Hz. Resul “kötü söz sahibinindir” der. Aşağılayarak hayvan derken nitelediği hayvanlıktan yana kendisini görünür kılan iş ehlinin kendisini görmekten yana uzak, kendini nitelediğinden habersiz olduğu da kesindir. Sonuçta öfke gözleri olması gerekene kör kılar iken insansızlaştırmaktaydı. Öfke, nefret, hırs, hakkının dışında aşırı şehvet, hased vb. duygular da insana insanca bakmaya engel olduğu gibi bu duyguları yaşayanları da insansızlaştırmaktaydı. Sonuçta da insansız ve yalnız bırakabilir tutum ve davranışlara eyleyebilirdi. Sadece insansız

bırakmakta değil, kişiyi Allah'a da örtük kılarak Allah'tan uzak kılmaktaydı.

İnsan iyi olan ile nitelenendi. Öfke, hırs, nefret, hased vb. kendilik durumları çirkinleşmeye sebep iken bunlar ahlak edinildiğinde insan olarak nitelenmek ne kadar doğruydu? İnsan olmak, bu kendilik durumları ile gerçekleşmeyecek kadar güzel ahlaka dairdi. İnsan kendiliğine dair yaşadıkları ile de biçim kazanmaktaydı.

Rivayet edilir ki Hz. Resul "yaşadığınız -öldüğünüz- hâl üzeri diriltilirsiniz" demiştir. Cenabı Allah'ta Kur'an'ı Kerimde "önceden gönderdiğiniz her hayrı Allah katında bulacaksınız" der. Yaşanan kendilik durumlarına göre içeriksel anlamda ruhsal düzeyde biçim kazanmak söz konusuydu. Gerçekleştirilenlerin sonucu olan bir dünyada, yaşananlarının içerik ve biçimsel karşılıklarının oluşturulduğu bir dünyaya taşınmak da sonuçta gerçekleşmekteydi. Böylesi bir oluş içinde gelecek her daim, yaptıklarımızın sonuçları olarak bulduğumuzdu. Bu durumda cennet veya cehennem mekânsal anlamda hazır olsalar da yaptıklarımızın karşılıklarının biçim kazandığı yer olması ile de kendimize ait olarak gerçekleşmese de kendimize dair gerçekleşen kendiliğe dair mekân olarak bulacağımız yerlerdi. İnsansızlaştığımız her çirkin kendilik durumuna göre özde biçim kazanırken sonuçları olan bir dünyaya doğru da yürümekteydik.

İçerik-biçim yüklem alınmış özdeşliğinde her varlık melekutta aslı olan gibi yaratılmış iken insan, aslı olan Cenabı Allah gibi yaratılmıştır. Çirkin her davranış ile Allah'tan mahrumiyet ve Allah'a dair şuurda örtünme, aslından uzaklaşmak anlamında insansızlaşmaktı.

İmge nesnesinin öznelde, kendilik dünyasında karşılık bulmasıydı. İçerik ve biçim -aynılık düzeyinde değil- yüklem özdeşliğinde öznelde imge olarak karşılık bulmaktaydı. İmge, arketipal anlamda aslı olan ön tasarımın yani melekutun, başka bir deyişle de evrensel karşılığının

öznelde hep yeniden biçim kazanmasıydı. Beyinde (kürsüde) biyolojik, psikolojik her türlü oluş biçimi bir biçimde içerik-biçim yüklem özdeşliğinde zaten vizyon belirleniminde hikâyeleştirilir. Bu oluşsal durumun evrensel anlamda iç dünyada herkes için gerçekleştiğini öngörür isek kendi üzerimizden yaratılan yeni bir dünyaya doğru yürüdüğümüz gerçeği ile karşılaşırız.

Rivayet edilir ki Hz. Resul "Birini sevindirdiğinizde, onun sevincinden Cenabı Allah bir melek yaratır ve o melek size kıyamete kadar dua eder" der. Bu durumun yapılan kötülükler ile ilgili olarak biçim kazandığı da düşünüldüğünde ve yaratılmış olmasına sebep olduğumuz içerikte eylem sahibi olarak biçim kazanan bir dünyanın içinde oluş sahibi iken kuvvet belirimli olarak kendine doğru çeken gerçekleştirdiklerimizin, bizi insanlı mı insansız mı bir dünyaya eyler olduğunu ayriyeten düşünmek elzemdir.

Gerçekleştirdiklerimizin can kazandığı ve kuvvet belirimli olarak irade sergilediği bir oluş içinde yaratım etkinliğine sadece katılıyor iken gerçekleştirdiklerimizin ne kadar öznesi olduğumuzu da düşünmek gerekir. Gerçekleştirdiklerimiz kendimize ait olmaktan daha çok kendimize dair olarak bulduklarımızdır. Başka bir deyişle de Cenabı Allah'ın yaratıcı etkinliğinde yaratıcı etkinlikte bulunmaktan daha çok yaratıcı etkinliğe sadece ve sadece katılmaktayızdır. Aslımız ile kendi olmayı bulmakta isek hakiki anlamda özne olarak gerçekleştirdiklerimizin öznesi olarak kendi olmayı bulma olanağı içinde bulunduğumuzu da unutmamak gerekir. Özne veya özne olmaya yitik böylesi oluş içinde hep kendi olmaya eylenir olduğumuz oluşta kendimizi gerçekleştirmekte ve yaşamaktayız. Yüklem alınmış içerik ve biçim oluşu içinde hep yeniden kendi olmayı bulduğumuz zamanlarda mekân bizim üzerimizden bize göre biçimlenirken kendilik dünyasının dışında yaşamamaktayız.

İşte böylesi oluşta aslı ile kendi olmayı bulan insan olarak âlemlere nüfuz eden bir oluş içinde hakiki anlamda özne olarak kendimizi bilerek mi yaşayacağız? Yoksa sadece katılmaktan ibaret olduğumuz bir oluş içinde öznellikten yoksun olduğumuzu dahi bilmeden, insan öznesi olmaktan dahi yoksun olarak mı yaşayacağız? İnsanca yaşanacak güzel bir geleceğe doğru mu yürümeliyiz? Yoksa keşke insan olmasaydım, yaratılmış olarak hiç olmasaydım diyeceğimiz ayrıca tinsel anlamda hiçbir zaman içinde olmadığımız/ olamayacağımız ve bize dair bizi aynalaştırır iken içinde olmayı istemediğimiz bir dünyaya doğru mu yürümeliyiz?

*

Kaygı ve umut arasında vazgeçmeyenler ve kaygı ve umudu aşma olanağı içinde kendini gerçekleştirenler…

Hesapsızca yaşanan bir hayatta gerçekleşenlerin sonuçları olmadığını düşünmek, gerçekten kaçmanın akıllıca olmayan bir yoluydu. Fevrice ve sorumluluklardan uzak kayıtsızca yaşanan bir hayatın sonuçları, ruhsal anlamda kaldırılmayacak kadar ağır olurdu.

Gerçeklerden uzak olarak evham, kaygı, hased, nefret, ihtiras, yalan, bencillikle tutunulanlar ile örümcek ağları gibi örülü yapılmış bir bilinç evinin yıkımı ise kaçınılmazdı. Eskiler "yalan üzerine bina yapılmaz" derlerdi. Yalanlar ile maskelenmiş olarak oluşturulmuş bir kişiliğin güvenilmezliği sonucunda yalnız kalması ve bedbaht olması, yanlış yaptığını anlarsa eğer ceza olarak kendisine yeterdi.

En kötü kötülük dahi tövbe ile bağışlanabilirdi. Yeter ki kişi hakkı gereği pişman olmuş olarak kesinkes tövbe etmiş olsun. Her sapkınca yolun geri dönüşü olmalıydı ve vardı. Yeter ki yanlış yapıldığının idrakine varılmış olunduğunda yanlışta inat edilmemiş olsun. Samimiyet ile hakiki olarak yapılmış her tövbeyi Cenabı Allah'ın kabul ettiği, iman eden canlar tarafından elbet bilinir. Tövbenin kabulü yapılmış olan yanlıştan geri dönmek ile kalmayıp, pişmanlığın izlerini takip etmekten de anlaşılır.

Pişmanlığın izlerini takip etmek ise geçmişin deneyimlerine sığınmak değil de geçmişin deneyimlerinden ders çıkarmış olarak kaygı ve umut arasında yürümek anlamını taşımaktaydı. Böylesi oluş içinde kaygı, dünyevi fakirlikten dolayı korkmanın kaygısı değildi. Şeytanın, her kişinin içinde saklı duran nefsi emmarenin fakirlik ile korkutacak kozu dahi böylesi bir oluş içinde iş görmezdi. Böylesi oluş içinde kendi varlığının değer oluşunu alaşağı etmenin acı sancısı, kendini kınarken özeleştirisini yapan canın, varoluşunu hak etmediği düşüncesinde yaşanırdı.

Kaygının birçok biçimi yaşanıyor olsa da kaygı; geleceğe tutunurken kendi olmanın gereği olarak varoluşunu değer bulmanın olanağıydı. Değer olan can; hak etmemenin, layık olmamanın kaygısı ile bir üst bir ideale göre kendini kınayacak kadar değersiz kılar iken değer olduğunu kendine hatırlatmaktaydı. Derler ki “kaygılandırmak şeytanın işidir” ama şeytan kaygılandırmaktaysa eğer kaygı ile insanın kendi varoluşunu değer olarak bulmasının önünü açtığından habersizdi. Kaygılandırmak ile hakikatte örtük kılınan kişi, kaygı ile kendi hakikatine dönmenin bir yolunu bulmuş olmaktaydı. Bir üst ideal olarak Allah’a iman söz konusu ise kaygı; varoluşsal anlamda layık olmamak, hak etmiyor olmak içeriğinde kendini kınayan canın uğrağıydı. İşte yanlışlar, günahlar, sevabı olmayan boş işler sonucunda tövbe etmek de vicdan durağında böylesi kaygılanmak ile yapılmaktaydı. Pişmanlık dahi bir üst değerin değer olduğunun kabulü olarak o değerden mahrum kalmış olmanın arayışı içinde af dilemekten öte değildi. Böylesi pişmanlıkta kaygı, üst değeri daha çok yitirmiş olmanın veya ondan daha çok uzaklaşmış olmanın kaygısı olmaktan öte değildi.

Söz konusu böylesi oluş içinde kaygılanmak ise tövbe ile affedilmek de umuda tutunmuş olarak değer olanı yeniden hak etmenin ışığıydı. Korkulara, kaygılara hapsolmuş ruhların ezikliğini hissettiği ise hakkı gereği kendi olamamaktan öte değildi. İşte umut; korkulara, kaygılara hapsolmuş ezik ruhların hakkı gereği kendi olabilmeleri için, üst bir değer olarak bulduklarını hak etmek için ve üst değerde kendini gerçekleştirmenin olanağı olarak tutunduklarıydı.

Denir ki Azazil iblis kılınmadan önce meleklerin mertebesine kadar çıkmış bir cindi. Yüzyılca ibadet etmenin, hem cinslerine yardımcı olmanın sonucunda Cenabı Allah onu melek kılmış olmasa da cennet mertebesinde melekeler kadar aziz kılmıştı. Âdem yaratıldığında ise ateşten yaratılmış ve kudret ile donatılmış kendisinden farklı olarak

kokuşmuş balçıktan yaratılmış ve halen kokması sebebiyle parfüm kullanan insana secde etmekten kendini mahrum etmişti. İlahi emre karşı gelirken kendi olabilmenin asiliğini sergilese de öz kendi ile kendi olmanın dışında kendiliği tene indirgemiş olarak özden sapmış ve aslı ile kendi olmaktan kendini ötelemişti. Âdem'e secde, Âdem'e tapınmak değil, Âdem'de olan gerçeğe tabi olarak kendini yeniden yeni bir oluş içinde gerçekleştirme olanağıydı. Âdem'deki gerçek ile buluşur iken Allah'ı yeniden yeni bir oluş içinde bulmanın fırsatıydı.

Azazil'e "secde et" denilir iken kendi olmaktan vazgeçmesi istenmiş değildi. Söz konusu onun için tövbe etmek ise Âdem'e dönmek ile Allah'a yeni bir oluş içinde yükselmesi kendisinden istenendi. Ancak, Rabbini kendi dışında bulanlar için, Rabbini kendi dışında bulur iken tam anlamı ile yakin bulmamış olmaktan olsa gerek ki O'nu bilmiş olmak da yeterli olmadığından dolayı sözü değer olarak duyulmazdı/ duyulmayabilirdi. Zaten her bilgi, bilmenin heyecanını ve kullanım değerini yitirdikten sonra sıradanlaşmaya mahkumdu. Bundan olsa gerek ki Allah'ı bilmek, Allah'ı arayanlar için yeterli olmamalıydı. Kendiliğe dışsal bulmak da bu doğrultuda yeterli görülmemeliydi. Özünde bulmak ve hakkı gereği hak ederek O'nu yaşamak ise olması gerekendi. Böyle olduğunda kendi olmanın hakkı verilmiş olarak kendi olmak olanaklıydı. Âdem'e secde ile edinilmesi gereken de Âdem'e yönelmiş olarak Âdem'e hizmet ederken Allah'a böylesi yükselme olanağının edinilmesiydi. Cenabı Allah'a "Senden başkasına secde etmek, bana hak kılınmış değildi" gibi bir ifade de bulunmuş olduğuna dair rivayetler olsa da bu, hakikatten kaçarken kendisini gerçekten mahrum etmekten öte değildi.

Olan olmuştu… Cenabı Allah kullarının hayrını gözetir iken o "secde et" emrine asi kesilmiş kendine günahkâr bir ruhtu. Her can hikmeti olan kendi gerçeğini sonuçta bulmak üzere kendini gerçekleştirme gayretini kendinde bulmaktaydı. Azazil de kendini iblis olarak bulduğunda,

lanetlenmiş olarak hakikatten ve bahşedilen ilahi nimetlerden mahrum olarak aşağılara itilmişti. Hakikatten mahrum kalmanın hasret ateşinden mi olsa gerek yoksa nimetten yani tanrısal olan ulvi olanaklardan mahrum kalmış olmanın acısından mı olsa gerek Azazil için dahi pişmanlık gerçekti. Bir daha eski olanaklarına dönememenin korkusu, kaygı ile baktığı bir geleceğe nedendi. Vazifesi gereği iman ile işini var gücü ile yapsa da hasret veya eksikliğini hissettiği nimetlerin acısı ile geçmişine özlem ile bakmaktaydı. Şeytan için dahi umut etmek umuda tutunmak gerçek iken umuda yitik kalmamak için olsa gerek ki umuda şeytanlık yapmak beklenemezdi.

Şeytanlığa dair her ne yapılmakta ise nefsi emmarede karşılığı var iken birbirine dolaşık izafi oluş içinde Azazil'e, şeytanlığa dair ne yapmakta ise Âdem'in gönlüne dokunma ruhsatı böylesi de verilmişti. Söz konusu Allah'a iman etmemek yani ateist olmak, Allah'a sözlü küfürde bulunmak, umudu yitirmiş olarak Allah'ın evini kendi başına yıkmış olarak intihar etmek ise kanaatim o ki Azazil bunlardan uzaktı. Onun dahi uzak olduğu, kendi varlığına yakıştırmadığı günahlar vardı.

Onun için kaygı var ise umutta vardı. Umutsuzluk ise kendiliğe yakıştırılmayacak günah olmaktan öte değildi. Umudun olmadığı yerde korkulara hapsolmuş, kaygılara teslim olmuş oluş içinde şeytanın şeytanlığını yapması ne kadar beklenebilirdi? Hem Azazil olmak ile umuda tutunmuş olmak hem de şeytan olmuş olmak ile vazifesini yerine getirmek ikilemi içinde anlaşılan o ki onun da gelgitler içinde diyalektik oluşta varoluşu söz konusuydu.

Umut ile unutulan günahlar varoluşun derinliklerine saklanır iken umut ile geleceğe tutunmak, kendiliğe -varoluşuna- de tutunmak anlamını taşımaktaydı. Umut ile varoluşuna tutunamayanlar için, hayat ve varoluş ne kadar anlamlıydı? Umut bir değer olarak varoluşu da değer olarak anlamlı bulmanın olması gerekeniydi. Umudunu yitirmiş olmak, kendini gerçekleştirmekten kendini mahrum kılar iken kendiliğe

tutunmaktan da vazgeçmek anlamını taşımaktaydı. Hayat zorluklar, acılar, özlemler ile dolu iken her şeye rağmen umut vazgeçmediğinin/ vazgeçmemenin öznel belirlenimiydi.

Azazil'e dair anlatılanlar elbette yorum olmaktan öte değildi. Ancak, kaygı ve umut arasında varoluşu farklı bir açıdan değerlendirebilmeye uç noktada örnek olmaktaydı. Binlerce seneden beri şeytanlık yapılmakta ve halen vazgeçilmiş değil ise kaygı ve umut arasında tutunulan bir varoluştan bahsetmekteyizdir. Varoluşun değer olarak anlamlı kılınmasına, bulunmasına kaygı ve umut hayati anlamda katkıda bulunur. Yaratılmışlar için kaygısız ve umutsuz özne olmak anlamsızlığa kapı aralarken, anlamsız bir varoluşta kendiliğe tutunmak ne kadar olanaklıdır?

Kaygı ve umuda dair söz konusu Allah ise O'nun kaygılanacağı bir şey olmadığına göre ve her şeyi yapabilme olanağı içinde umut sadece yaratılmışlar için kılınmış ise yaratıyor olmanın gerçeğinde emek sahibi olarak anlam ve değer varlığı olması söz konusu olandır. Her yeni bir oluşta yaratımda bulunuyor iken kaygı ve umut sadece yaratılmışlar için kılınmış olan yaratıcı etkinlikte olarak aşılması gereken varoluş duraklarıdır.

Korkulara hapsolmuşken kaygıya teslim olanlar ve düşler sokağında umut ederken gerçekten uzaklaşanlar, kaygı ve umut durağının mahkûmlarıdır. Elbette ölçü gereği kaygı varoluşu değer olarak bulmanın ve umut ise varoluşa tutunmanın gereği olarak olması gerekendir. Ancak, söz konusu yaratıcı etkinlik ise kaygı ve umut, yaratıcı etkinliğe zorlar -eyler- iken aşılması gereken varoluş biçimleridir. Yaratıcı etkinlik özden gelerek edinilmekte ise kaygı ve umuda aşkın belki de kaygı ve umudu geride bırakmış olarak Cenabı Allah'tan hareket ile kendi olmak bulunuluyordur… Varoluş eziklikte değil, gerçek değerinde yaşanıyordur. Kendini gerçekleştirmek, artı değer üretirken gerçekleşiyor iken kendini değer bulmak, emek sahibi

olarak kendini gerçekleştirmek ve kendini değer kılmak ile ilgili olarak gerçekleşiyordur. En yalın ve yetkin düzeyde yaratıcı etkinlikte bulunmakta iken kaygı ve umut hiç yokmuşçasına yerini kendini tatmanın, kendinden yana mutmain olmanın, kendini yaşamanın heyecanına bırakmıştır.

*

Emanetçi geldiğinde…

Kare şeklinde bir masanın etrafında dört kişi sohbet etmekteydi. Gözleri kör bastonlu yaşlanmış olan ve gözleri aydın net görüşlü feraset ve basiret sahibi genç delikanlı karşılıklı oturmaktaydı. Genç olmak ile beraber duygular selinde serhoş görünen ile serhoş olmaktan uzak orta yaşlı görünen, kendisinden azamet ve asalet okunan kişi de karşılıklı oturmaktaydı.

Dört kişi belki günlerdir belki haftalardır masada sohbet etmekteydi. Gerçekte ne kadar zamandan beri sohbet ettiklerini Allah bilir. Görünen o ki uzun bir zamandan beri derin bir sohbetin içindeydiler.

Onları uzaktan izleyen orta yaşlı bir pir de toprak üzerine kurulmuş sofrada, sofraya gelecek misafir beklemekteydi. Bedensiz, ruh -can, nur- gözü ile bunları seyre dalmış kişi ise kendilik göğünde bu kişileri seyretmekteydi.

Kör ve ihtiyar olan "Arkadaşlar olması gereken, şeriattan öte değildir. Sakın yanlış yollara dalıp da yolunuzu kaybetmeyin" diyerek vaaz etmekteydi. Duygular selinde serhoş olan genç "Allah'ın hukuku elbette önemlidir ama Allah'ı arayan canlar için yeterli midir?" Diyerek masadaki kardeşlerine sorusunu yöneltti. Feraset sahibi genç delikanlı, soruya yönelik olarak cevap vermek için tam yeltenmiş iken yaşlı ve kör kişi buna müsaade etmeyecek biçimde vaaza devam etmekteydi. "Yeterli gelmeyecek de ne olacak, hükümler herkese yeter" dedikten sonra feraset ve basiret sahibi yiğit genç söz arasına girerek söz hakkı aldı.

İhtiyar kör zata yönelik olarak "Kardeşim şeriat, hükümler bağlamında bizler içindir. Bizler için olması gerekli olanın gerçekleşmesi içindir. Cenabı Allah'ın bizlere rahmetinden olarak sonuçlara göre yaşamamız gerektiğini ilmidir. Ancak, genç kardeşimin sorduğu sorunun cevabı bizler için yeterli kılınanın hakikat için tam anlamı ile yeterli

olmadığıdır. Hakikat bilmek için derin düşünmeye ve hakikate ermek için ise şeriat çizgisinde nafile ibadet, salih amel -güzel ahlak- ile Cenabı Allah'ı yakin bulmak, kendisinden sonuç almak gerekir. Böyle olduğunda yakin bilgisi ile biliriz ki şeriat başlangıçtır ama hakikati bilmek ve hakikate yetişmek için yeterli değildir."

Feraset ve basiret sahibi yiğit gençten, orta yaşlı olup da oturuşundan, duruşundan, seyredişinden azamet ve asalet okunan kişi kibarca söz hakkı için müsaade istedi. Söz hakkı alması ile kardeşlerine yönelik konuşmaktaydı. "Şu âlemde birbirini farklı yönleri ile tamamlayan kişileriz. Olması gereken aklı temsil eden şu masada birbirimize ayna olmak için masaya kurulmuşuz. Şeriat hakikate göre nasıl yaşamamız gerektiğinin hukukunu -hükümlerini- taşır. Allah'ın varlığında Allah ile nasıl yaşamamız gerektiğinin hukukuna vakıf olmak, sahipsiz olmayan şu âlemde elzemdir.

Şeriat, hakikat görüşünü değerinde canlı tutmak için de gereklidir. Hukuksal anlamda birbirimizle haklar çerçevesinde buluşmak ve kardeşlik hukukunu korumak için de ihtiyaç duyduğumuzdur. Ne, nasıl ve ne için olduğuna dair bilmek ile sorumlu olduğumuz varoluş içinde sadece bilmekten yana sorumlu değiliz. Şeriat hakikati bilmekten yana elbet yeterli değildir. Bilgiden yana yeterlilik ararken duygular, bizleri hakikati değerinde bilmeye eyler. Sadece bilmekten sorumlu olmayan bizlerin, değerinde bilmekten yana da sorumlu olduğumuzu unutmamamız gerekir. Şeriat değerinde bilmeyi muhafaza etmenin yolu, yöntemi ise tarik de nafile ibadetler -hakikate yakin kılan pratikler- ve ilahi aşk, hasret, hüzün, hayret, hayranlık, heyecan, şevk, mücadele, pişmanlık vb. nice duygulanım içinde hakikati değer olarak bilmenin, bulmanın, kavuşmanın, yaşamanın gereğini gösterir. Hakikat ehli kardeşim, hakikate dair yolu bilmekte ve hakikati dile getirmekten yana uzak değildir.

Unutmamamız gereken ise değerini yitirmiş her bilgi, bilmenin nesnesi olduğu olay ve olgunun öznelde sıradanlaşmasına ve anlamını yitirmesine sebep verir. Bunun için dahi sadece bilmek değil, bilginin nesnesi olduğu olgunun değerini muhafaza edecek oluş içinde bulunmamızı sağlayacak olgu ve etkinlik içinde de bulunmak gerekir. Hakikati içselleştirilmiş değer olarak itikat düzeyinde bilmemizi sağlayan şeriat bu anlamda önemlidir. Sanatsal bir etkinlik olarak sonuca kendini bırakmış bir sanatçı gibi duygu akışı, ilham esinlenmeleri içinde hakikate doğru derin düşünce ve -fazladan da yapılması gereken- salih ameller ile yürümek olması gerekendi. İman ehline aşikâr olan hakikat söz konusu ise aşikâr olana kendini bırakmış olarak hayatın tadını aslında bularak değerinde yaşamak olması gerekendir.

Masada olduğumuz için olsa gerek ki şu temsile dair oluş içinde çok konuştuk. Sofrada bizi bekleyen pirin huzurunda, huzur ve bereket akışı içinde biz birbirimizden ayrı da değildik. Feraset ve basiret sahibi yiğit genç, karşılıklı oturduğu ihtiyarın kör gözlerine dokunmuş, kör gözler görür iken ihtiyar adamın yaşlı görüntüsü de kaybolmuş, yerine genç bir yiğit görünmüştü. Biraz önce konuşmasını bitiren azamet ve asalet sahibi zat da karşılıklı oturduğu serhoş gencin başına dokunmuş, hakikat ile buluşturmuştu. Serhoş genç, feraset ve basiret sahibi yiğit genç gibi biri olmuştu. Her biri ardı sıra yerlerinden kalkıp, masayı olduğu yerde bırakarak misafir bekleyen sofranın etrafına oturdular.

Pir, "Sofra senin sofrandır, biz buyurduk sen kabul eyle!" Diyerek dua etmiş ve sohbet sofrasındaki canlara gözlerinden akan nur ile nazar etmişti. Pirin karşısında dört kişi, yek vücud olmuşçasına tek bir bedende aynı kişi oldular. Pirin karşısında edep ve ilahi nazarın bereketi gereği kimse oturmazdı ama dört kişinin bir olduğu yeni kişi, pirin karşısında pire benzeyen ve piri aks ettiren olmak ile karşısında oturmaktaydı. Toprak yer olan biten üzerinde kucaklarken kendilik

göğünde böylesi bir seyre tanık olan kişi ise gözlerini açmış yeni bir güne başlayan kişiydi.

Yaşam sevinci ile dolu gönlünde rüyetin tam olarak ne anlama geldiğini bilmese de anlamı yabancı da değildi. Akşama doğru iş çıkışı Allah dergâhı olan pirine gitti. Büyükçe bir masanın etrafında oturulmuş sohbet etmeye başlanacaktı. Pirin tam karşısında oturmak adeti değildi ama o gün bütün sandalyeler dolunca tam karşısına oturmak zorunda kalmıştı.

Pir "Ya Rabbi! Sofra senin sofrandır biz buyurduk sen kabul eyle! Varlığında varlığını hakkı gereği en güzel biçimde yaşamayı nasip eyle!" diye dua ettiğinde ise kendisini birebir, gördüğü rüyetin içinde zannetmişti. Acziyete haiz iken kudreti taşıyan ve emek verildikçe kudretin kendisinden -taştığı değil-coştuğu topraktan yaratılmış olarak kudretten böylesi oluş içinde beslenmek de vardı. Sezgi, irade, us, duygu, anlam, değer, inanç belirimleri ile kendi olmaya çalışan insanın böylesi bir seyri de vardır.

Rüyet sahibi sufi rüyetine dair hiçbir şey anlatmadı. Pir de rüyete dair konuşmasa da rüyete dair temsili varoluş için de sufiye aynaydı. Böylesi sükûtta, gerçekte kelamın sahibi olan Cenabı Allah, kullarına temsili varoluş içinde konuşurken yapan çatan oluş sahibi olarak görülmekte ve duyulmaktaydı.

Rüyet birçok yönden anlamlı kılınabilirdi ama hakikat arayışı yeterlilik arayışıydı da… hakikate ermiş ve hakkı gereği yaşayan kâmil insanlar hakikatte yeterlilik bulur iken kâmil olan yetiştirdiği veya diğer bir mümin kardeşinde kendine yeterli olduğunu, diğerine de yeterli olmakta bulmaktaydı. Birbirine ayna olmak, birbirine yeterli kılınmış canların hakikatten beslenmiş olmak ile yeterlilik bulduklarının gerçeğini de taşımaktaydı.

Artık, pirin vazifesini bırakacağı kişi değil de emaneti sahibine verecek kişiye vazifeyi teslim etme vakti gelmişti. Çok geçmeden Hakk'a yürüdü. Emanet sahibi artık sofranın başında "Sofra Senin sofrandır biz buyduk, sen kabul eyle…" diyerek dua etmeye devam etmekteydi.

Rüyetinin arka planında yatan asıllara dair yorum ise başka bir zamanın hikâyesiydi…

*

Katmanlı ve izafi varoluşta gerçekleşen çoklu gerçeklik içinde her görünenin arkasında yatan değişmez gerçekler de var.

Rüyet sahibi pir, irşad makamında insanlara ve cinlere uzun süre hizmet etmişti. Sohbetteki anlam bereketine sebep veren duası ise her sohbetten önceki virdiydi. “Sofra senin sofrandır, biz buyurduk sen kabul eyle!” dedikçe anlam ve değere dair bereket, ihlas -samimiyet- ile hakiki olmasının arkasından akardı.

Seneler sonunda yetiştirdiği bir değil onlarca can sofra sahibinden nasiplenmiş olarak kendi olmayı Allah ile bulmuştu. Hak edilmesi gereken bir yaşamda hak ettikleri ile varoluşu tadında yaşamayı öğrenmişlerdi. Emeği hak etmek, yolu hak etmek, insanı hak etmek, Allah’ı hak etmek yolun olmazsa olmazıydı.

Yetiştirdikleri içinde bir can, kendisinin önceden gördüğü rüyette benzer bir rüyet gördü. O da gelip rüyete dair bir şey anlatmadı. Pirin huzurunda ve karşısında oturmaktaydı. Tam bu sırada yeni intisap etmiş ama zeki ve akıllı olan bir can sordu. “Efendim, madem ki temsile dair bir varoluş içindeyiz. Her can temsil ettiğini yaşarken kendi olmayı bulmakta… Böylesi oluşun en temel öznel olguları var mıdır? Bunlar melek, nebi veya sadece akli olarak makul olan gerçekler midir?”

“Evlat! Yaratımın en temel özelliği katmanlı ve izafi oluş içinde çoklu gerçeklikte var etmektir. Her var, sadece kendi değil, birçok şey ile kendi olmayı bulur. Bir olay ve olgu sadece bir gerçekliği olan değil, birçok gerçekliği olan olarak yeni bir oluş içinde çoklu gerçeklikte kendi olabilmektedir.

Bu anlamda kendi olmasını olanaklı kılan değişmezlerinin de olması gerekir. İlke bağlamında değişmezler de ussal anlamda makuller olarak olması gerekenler iken sadece ussal değillerdir. Ussal olduğu kadar gerçekleşmeye yönelik olarak da yaratıma dairdirler. İyi, doğru, güzel, cömertlik, sadakat, yiğitlik vb. ussal bir gerçeklik olsa da söz konusu

yaratım ise hem irade, duygu ve değer belirlenimli olarak gerçekleşmeye dair gerçekliği vardır hem de içerik olmaları ile surete geldikleri biçimleri vardır.

Eskilerin asıllar göğü dediği melekut âleminde ilkeler bu anlamda görünüş bulur iken görünen bu âlemde her ne ki vücuda gelmektedir… aslı olan ve nurdan yaratılmış melekutun, madde yapısallığı içinde var olan birebir karşılığı olarak vücuda getirilmiştir. Evrensel usta melekut sadece ön tasarımsal aklın gerçekleştiği bir âlem değil, kendisinde gerçekleşenlerin, bir alt evrende karşılıklarının da görüldüğü dolaşıklık oluş içinde nüfus edici bir âlemdir. Bunun içindir ki o âleme asıllar denilmesi kadar melekut da denilmesi önemlidir. Güç ve işe görmeye haiz olarak kendilerinde gerçekleşenlerin alt evrenlerinde karşılık görmesi ise nurdaki dolaşık oluşta kaçınılmaz olarak görülür.

Demek ki temsillerin temsil edildiği bir evrendeyiz. Ancak, biz insanların da temsil ettiği Cenabı Allah iken Allah’a ermek söz konusu olduğunda melekuttan da ileri olarak dolaşık oluş içinde nüfuz edici bir oluş içinde bulunuruz. Eskilerin de dediği gibi âlemlerde melek denilen öznelde melekedir. Bu anlamda melekelerimiz, melekut ile irtibatlı varoluş içinde varoluşumuzun olmazsa olmazıdır. Böyle olmak ile beraber denir ki “Altmış altı tane baba nebi vardır.” Yani temel melekeleri yeni bir oluş içinde karakter biçimsel olarak görünüşe taşıyan eril olmak ile beraber arketipal varoluş biçimleri vardır. Bunların taşıdığı karakterin oluş biçimi hem ilk örnek hem de varlık âleminde dirimsel olarak nüfus edici olarak bakidir. Söz konusu insan var ise Allah’a yakin gelmiş olarak Allah’ın sıfat ve isimlerini karakter biçimsel olarak görünüşe taşıyan nebiler vardır.

Eskiler bunun için olsa gerek ki seyri seferde hatmi meratip ederken hangi nebini kademi altında olduklarına da dikkat ederlerdi. Bilmiyorlar ise eğer bilenlerden hangi nebinin kademi, altında olduklarını öğrenirlerdi. Yani üzerlerinde karakter biçimsel olarak galip olan

yaşamsal olarak karşılığı da bulunan nebinin izlerinden yeniden doğarlardı. Hz. Resul'ün 'ümmetimin velileri İsrail -ümmetinin- nebileri gibidir' demesini de bu doğrultuda da değerlendirmek gerekir. Ayrıca geçmişlerin deneyimsel anlamda başından geçenlerin deneyimleneceğini de Kur'an'da Cenabı Allah bize haber vermiştir. Yani geçmişin deneyimlerini deneyimler iken hakikatin görünüşüne sebep temel değişmezlerin olduğu gerçeği ile karşılaşmaktayız. O değişmezler dünün olduğu gibi bugünün de değişmez gerçeği iken deneyimlenmesi ile hakikate doğru yürümekteyiz. Evrensel ve zamansız olan bu tanrısal görünüşler ilke bağlamında olması gerekenler iken nebilerin yaşamında hikâyeleştirilmiş olarak yaşamda görünmüşlerdir. Geçmişlerin ilkeye dair deneyimini deneyimledikten sonra aslımız ile kendi olmaya yol bulma olanağını da böylece yakalamış oluruz.

Böylesi bir oluş içinde var olmak, tektip kılınmış olarak var kılmak için değil, değişmez olan ilkenin yöntemsel ve yaşamsal olarak deneyiminin herkese açık kılınmış olması sonucunda kendi olmanın olanaklı kılması gerçeğini taşır. Sonuçta birbirimize böylesi oluş içinde benzesek de hakikate varım söz konusu olduğunda hakikate ile kendi olmanın özgünlüğünde kendi olmak kaçınılmaz olarak bulunur.

Âdem nebi âlemlere duyusal algıda irade bulmuş olarak rücu etme ayrıca dil, isim ve bilme gerçeğini temsil eder iken İdris nebi de kendine göre değişen durumlar karşısında seçimlerde bulunmuş olarak irade etmekte olan insanı temsil eder. İdris nebi, kendini sınırladıkları ile öz denetim edinmiş, ulvi olana öz denetim edinmek ile salih amelde gerçekleştirdikleri üzeri yükselme olanağını temsil eder. Duyusal âleme yönelik nefsi emmarenin zapturapt altına alınması gerçeğini temsil eder iken kendi olarak nasıl insan olabileceğimizin de yolunu açmıştır. Nuh nebi duygu akışında varlık âleminde değer yargısal olmayı bulan insan iken İbrahim nebi de âlemler üzerinden düşünerek hakikate yol

bulan insanı temsil eder. Musa nebi nefsin boyunduruğundan terbiyeye dair deneyimleri ile kurtulan insanı temsil etmek ile beraber ortak yaşamda hukuki dayanakların olması gerektiğini gerçekleştirdikleri ile temsil eder. İnsan ilişkilerinde erek biçimsel olarak ortak hikâye için aile ve devlet Davut nebide resmedilir iken Süleyman ile de devlet ve hikmet temsil edilir. İsa dil ve hakikat bağıntısını açık ederken Hz. Muhammed Mustafa da yolda insan ile buluşmak, insan üzerinden Allah ile buluşmak ve insanın kendisinde Allah'a kavuşması gerektiğinin gerçeğini aşikâr eder. Sadece ben olmak değil, biz olmak gerektiğinin gerçeğini gösterir. Her biri Alim, mürid, Kadir, Kelim vb. isimlerin mazharı iken temsil ettiklerinin betimlenmiş olarak vücuda taşındığı hikâyenin özneleridir.

Nebilere dair birçok şey söylenebilir ama demek istediğim halen nebilere dair gerçekleşen hikâyenin bir parçası olarak varız. Halen topraktan yaratılan ve dil varlığı olarak ikinci yaratımını yine insan ile bulan Âdem'in; düşünmeyi önceleyerek hakikate tutunan İbrahim'in; nefsi emmareyi tanırken insan ilişkilerinde ne olacağa dair öngörü sahibi Yakub'un; temsile dair varoluşta rüyaların olacağa dair dilini bilen öngörü ile geleceğe dokunabilmeyi temsil eden Yusuf'un; hukuku gerekli kılan Musa'nın; hakikati olan biten de gerçekleştiği eylemler üzerinden karakter ve kimlik biçimsel olarak dile getirmeye çalışırken görünür kılma çabası içinde olan İsa'nın; biz olunabileceğin gerçeğini görünüşe taşıyan Muhammed Mustafa'nın hikâyesinin dışında değiliz.

Nebilere dair eskiler de birçok yorumda bulunmuştur. Her biri hakkında taşıdıkları hikmete -gerçeğe dair birçok şey söylenebilir. Kıssadan hisse onların hikmetini özetler iken her birinin, ortak bir hikâye içinde var olunduğunun gerçeğini de görünür kıldığını ifade etme çabasındayım. Onlar, hiç kimsenin tek başına bir hikâyesi olmadığının gerçeğini görünüşe taşır iken insanlığa dair hikâyenin değişmez gerçekleri olarak insan tininde yerini almışlardır. Böylesi

hikâyenin içinde özgünce kendi olmak istenir ise iyi, doğru, güzel idealarının vücud bulduğu Ashabı Kehf gibi farklı bir ilkenin özgünce vücuda gelmesinden de bahsedebiliriz. Kendi hikâyemizi Cenabı Allah'ta böylesi de bulabilir ve ilkeye bağlı olarak gerçeğin farklı biçimde göründüğü bir gerçekliği deneyimleyebiliriz.

Önemli olan ise sonunda hakikati özgünce yaşayan bir kişi olarak diğerlerinin hikâyesinden beslenir iken kendi hikâyesi de olan yeni ve özgün bir oluş içinde kendi olmayı da bulabilmektir. Diğerlerinin hikâyesi özgünce kendi olmaya emsal iken bu emsal belirlenimlerine göre kendi olmaya dair yolumuzu bulmaktır. Allah'ın selamı onlar üzerinedir. Bizlerden yana da onlara, halen insanlıkta canlı olan mirasları sebebiyle teşekkür etmek borçtur. Allah'a şükürler olsun ki böylesi bir oluş içinde hakikat yolunu bulmamıza ve sonuç almamıza olanak veren böylesi bir yöntem oluşu içinde bizleri halk etmiştir."

Pir, bunları anlatırken hakikate talip salik ise kendi rüyetine dair gerçeği görmekteydi. Pirin deneyimlediği rüyette görülen dört kişi ise pirin kendisine dair ilkesel varoluş biçimleriydi. Rüyetteki hikâyede karakterize edildikleri biçimde pirde dirimsel olarak yaşanan duruma işaret etmekteydi. Anlaşılan o ki yeni emanetçi emaneti alacaktı ama emanet miras olarak yaşanandı ve hep yeni bir oluş içinde yeni olarak tazelenmiş olması ile özgün biçimde yaşanıyordu. İnsan var olduğu sürece de böylesi yaşanmaya devam edecekti.

*

Gizli seslerin duyulduğu mecliste olan bitene ayna tutmak, özde olanları aşikâr ederken gönüllere dokunabilmek…

Sufi sesli düşünüyordu. “Arkadaş… uluhiyeti tene indirgemiş, tanrısal olanı maddeye indirgemiş. Tene dair yese, içse Allah yer içermiş. Maddeye indirgediği tanrısal olanı Allah’tan -nurdan- değil maddeden bilirmiş. Hem ten değilsin hem de cümle âlem Allah imiş dersin. Çelişkili olmazlar içinde gevezelik edersin.

Ötekine ne demeli… söz de canlılık cansızlıktan çıkmış, hayat sahibi Allah ile her mevcut canlı iken cansız görünenden canlılığı açık edeni görmez, asıla kör gerçekten uzak maddeye odaklı yaşarmış.”

Sufi dertlenmiş, kendi kendine hayıflanıyordu. Düşüncenin ufkunda tartıştıkları, belli ki düşünceleri ile kendisinden uzak değildi ama aynı düşünce de olmayacak kadar da uzaktı.

Dergâhın kapısından güzel ve geniş gönüllü diğer bir sufi girdi. Kardeşinin hâline vakıf yanına yaklaştı. Hiç sesini çıkarmadan başını eğerek selam verip yanına oturdu. Sufinin sözlerine kulak misafiri olurken araya girmek için fırsat kollamaktaydı. Fırsatını bulduğu bir anda “Ey güzel kardeşim, eleştirmek güzeldir ama dava etmemek gerekir. Her işte binlerce hikmet dönerken kabul etmediğimiz görüşleri yerinde ve hakkı gereği değerlendirmek gerekir. Kızgınlık bazen can gözünü perdeler de olan biteni hakkı gereği değerlendirmeyi engeller.”

Diğer sufi bunları duyunca “Kardeşim, dediklerin doğrudur ama sözlerimde bir yanlış da yoktur. Kızgınlığım, yanlışta ısrar edilmesinedir. Söz konusu hakikat ise yanlışta ısrar günah olarak yeter. Günahta ısrara kızgınım. Bilirim kızgınlığım hatadır. Huyum kurusun, günaha karşı hep kızgınım.

Diğer sufi “kardeşim, hikmet söz konusu ise kızgınlığın da hikmete kör kılar ise günah değil midir? Kendi kendine sesli düşünen sufi de “söz

konusu hakikat ise günah olan söz konusu hikmet olduğunda hikmet çoklu gerçekliğe haiz olduğu içindir ki günah değil hatadır. Bir hatam var ise Rabbim af eder. Günah söz konusu ise kişi kendi ile yüzleşmeden, hesaplaşmadan ayrıca sözünün ve yaptığının mesuliyetini tövbe ile üstlenmeden affı söz konusu değildir. Önce hakikate dair işlediği günahta ısrar etmeyecek, kendi hesabını özeleştiri yapmış olarak kendi görecek ve yetişkin bir olarak kendi olmayı öğrenecek, Günah ise hakkı gereği kendi olmaktan yana öteler iken ısrar edildiğinde keşkelere mahkûm çocuk kılar.

Diğer sufi "günah, tövbe söz konusu ise kendi olmaya fırsat iken fırsatın yerinde değerlendirilmemesi de nasipsizliktir. Kardeşim… Ben seni sana bırakayım" dedikten sonra usulca dergâhtan içeri girdi. Hemen ardından diğer sufi de dergâhın kapısından içeri girdi. Sohbet meclisi kurulmuş pir sohbete başlamak üzereydi. Her iki sufi de izin alarak sohbet meclisine heyecan ile oturmuştu.

Piri önce meclisi nazarından geçirmiş, gönülleri yoklamış olarak sohbete başlamıştı. "Geçmişin ilme ve ahlaka dair doğru veya yanlış olan bütün deneyimleri, bizler için dersler alınacak, ibretler çıkarılacak nimettendir. Yanlış doğrunun azığı ise yanlışlardan doğrulara ulaşmak, olması gerekenin dersini almak olması gerekendir. Bunlar olurken de tarihsel deneyimleri yerinde değerlendirmek, gerçeği ve olması gerekeni dile getirmek alim olmanın olmazsa olmazıdır… iman eden bir alim ise üzerine farzdır." Pir bunları söyler iken sufiler göz göze gelmiş, gönüllere ayna sözler karşısında gerçek dile gelir iken sükûtu edep edindiklerinden can kulağı ile pirlerini dinlemekteydiler.

Pirin sohbeti sura üflenen sözler ile yeniden dirilen ölü gönüllere can idi. "Söz konusu hakikat ise Hz. İbrahim gibi özü ile aslına teslim iken batıla isyan bayrağını çekmiş, hakikat meşalesini düşüncenin ufuklarında taşımak gerekir. İbrahim, Allah'a teslimiyeti pasif olarak değil, özünden geldiği gibi hakiki olarak nefsi emmaresine galip

olduğunu gösterdiği gerçek olana dair salih eylemlerde göstermiştir. Cenabı Allah İbrahim'e teslimiyeti, hakikati değer olarak bulur iken batıla karşı bir duruş olarak emsal kılmıştır.

Batıla karşı elbet hem sözde hem de hak olanı gerçekleştirmek ile eylemde eleştirel olmak gerekir. Batıla karşı isyan bayrağını taşımak fevri anlamda dava ehli olmak anlamını taşımaz… nebilerin Allah'a davetinin bir parçası olan bir mirası emanet olarak sahiplenmek anlamını taşır. Hakikatin meşalesini taşımak da nefsi emmareye rağmen ve batıla karşı olarak hikmeti gözeterek olmalıdır ki kişinin davası, nebileri hak olan davası olmuş olsun. Kişi fevri davalarını, iddialarını bıraktığında, diyalektik oluş içinde dava, davayı hakka bürünmelidir. Şecaat de hakikat talibinin ahlakı olmalıdır. Yiğitlik fevri ise kör zillete tabidir. Yiğitlik Allah için ise özünde Allah'a dayanmış olanın özgüven kaynağıdır. Özgüvende kendi olabilmesinin olanağıdır. Siz evvela Allah'ın nurundan besleniyor olarak hakikate ve hikmete açık olun. Gerçek olanı sırtlanmış olarak da batıl önünde yiğitçe durun! Elbet hak batıl üzerinden görünüş bulduktan sonra batıl olan zayi olmaya mahkûmdur. Bu ayet, hak olanı ifade etmekte iseniz dayanağınız olsun! Böyle olduğunda Hz. İbrahim ve Muhammed Mustafa'dan gelen nübüvvetin hizmetçisi olmak Allah'a hizmetten öte değildir.

Sonuçta ise hakikate dair esasları unutmadan, her iş hikmet üzeri gerçekleşir iken hikmetin çoklu gerçekliği sebebiyle olan biten ile barışık olmayı da gözetmek gerekir. Elbette batıla karşı duruş ve eleştirel anlamda sözümüz olmalı ama batılın da hak olanın görünüş bulması, gerçekleşmesi için olduğunu bildiğimiz de bu hikmetine -gerçekliğine- vakıf olarak görüş sahibi olmak da önemlidir. Olay ve olguları fevri anlamda kişisel kılmadan gerçekliğinde seyir etmek için dahi olsa buna ihtiyaç vardır. Nebi Muhammed Mustafa'nın ahlakından olan hüsnü zan üzeri bakış sahibi olmak da hikmete yani

olan bitenin sonuçta açık olan gerçekliğine vakıf olabilmek için şarttır. Kızgınca değil de hüsnü zannı koruyarak yani olan bitene hikmeti gereği güzel bakmayı öğrenerek hikmete açık olmayı hep korumak gerekir."

Bu sözler karşısında sufiler mihnet ile Cenabı Allah'a şükürlerini sundular. Pirleri hem kendilerine ayna olmuş hem de sonuçta neyin nasıl olması gerektiği ve nasıl karşılanması gerektiğine dair de ifadelerde bulunmuştu.

*

Hamd-a dair bitmez sözler…

Biri kelamcı, diğeri bilim adamı, diğeri eskilerin izlerini takip eden bir sufi ve düşünür gibi duranı filozof olan imanlı dört arkadaş yuvarlak bir masanın etrafında toplanmış hamda dair konuşuyorlardı.

Kelamcı "kendisini hakkı gereği bilemediğimiz bir zatı hakkı gereği hamd etmekten yana hep eksik kalırız. Bu anlamda sadece yarattıkları üzerinden Allah'ı hamd edebiliriz" demekteydi.

Bilim adamı "böyle kesin yargı ile hamda dair sınırlama getirmek bence yersiz. Bugün hakkı ile bilemediğimiz zatı yarın bilemeyeceğiz diye bir kaide olamaz. Bu günkü dini yöntemler yetersiz yaklaşımlara haiz olabilir ama yarın farklı yöntemler ile Allah'ı daha yetkin bilebileceğimiz bir dünyaya göz açabiliriz. Böylece Allah'ı hakkı gereği tam anlamı ile bilebilir ve hakkı gereği hamd etmeye dair yol edinilebilir." Diyerek hamd etmeye dair açık kapı aralamıştı.

Eskilerin izini takip eden Sufi ise bir zat düşünün ki kendisini kendi hakkı gereği biliyor iken hamd etmek kulun ne haddine, kendisini hamd etmek yine kendisine ait bir durumdur. Eski sufilerin çoğu da bu görüştedir. Hem Resulü Ekrem efendimiz "seni hakkı gereği hamd edemedik" dememiş midir? Bu hadis de göstermektedir ki Allah'ı hamd etmek yine Allah'a mahsus bir durumdur.

Bunları duyan filozof olan ise önüne eğik başını kaldırmadan önce gözünün ucu ile aşağıdan yukarıya doğru bakarak arkadaşına bakmaktaydı. Sözü biter bitmez de söze başladı. "Güzel kardeşlerim hamda dair evvela hamdı tarif etmek gerekmez mi? Hamdı hakkı gereği tanımlayabilir isek tam, eksik veya yanlış görüşlerimiz var ise önce onu düzeltiriz/ düzeltebiliriz.

Hamd; duygusunda övünç olan ve öznenin yaptığı övgüye layık gerçekleştirdiğini takdir etmek ile gerçekleşen değer biçimsel varoluş -

kendilik durumu- ise -karşıt değil de- karşılıklı varoluşta gerçekleşmesi olanaklı olandır. Hamd için bir ötekine ihtiyaç var ise Cenabı Allah'ın kendisini hakkı gereği hamd edecek kişileri var etmesi de olasıdır. Bu anlamda bizim hamd etmekten yana eksikliğimiz hakkı gereği hamd edilmeyeceği anlamını taşımaz.

Elbette hamda dair yöntem edinmek ve yetkinlik bugün yok diye yarın olmayacak diye bir kaide yok. Ham hakkı ile bilmek ve bildiğini hakkı gereği takdir etmek ile ilgi bir öznel durum olduğu içindir ki hamd etmekten önce, Cenabı Allah'ı hakkı gereği bilmek elzemdir.

Kimi filozofa göre Allah, deneyimlenemez olduğunun yanlış kanısı sebebiyle hakkında bilinemez yargısında bulunulandır. Ancak, İslam gereği ve sufi tecrübesi ile bilmekteyiz ki hakikat sahibi olan Cenabı Allah'ı duaların kabulü, rüyaların dili, kısas gereği yaptıklarımızın sonuçları ile karşı karşıya bırakması, nurundan yana sonuç alır iken sıfat ve esmayı ilahisinden yana sonuç almakta isek deneyimlenen, deneyimlemekle de kalmayıp kendisinden sonuç alınabilinen bir gerçekliği vardır. Gerçek olandan doğru olanları yapmak ile sonuç alabilmekte isek bilimsel olarak kanıtlanabilir olan hakikat ile yüzleşmek gerekir. Bu anlamda da doğru kavram üretmek ile kendisini tanımlayabileceğimiz, tanıtlayabileceğimiz ve öznel anlamda deneyimlemek ile kanıtlayabileceğimiz Allah'ı, hakkında hakkı gereği konuştuğumuz içindir ki zaten hamd etmiş oluruz.

Kardeşlerim… Şükür nasıl ki karşılığını ziyadesi ile vermek anlamını taşır… Hamd da hak edilmiş olan övünce dair hak olanı takdir etmek anlamını taşır. Güzelliğe, doğruluğa, iyiliğe, nihayetsiz rahmet sahibi olmaya dair hamd edilmeyi hak eden Allah ise hamdı hak edişe dair belirlenimlerini gördükçe hamd edeceğimiz de Allah'tır. Bugün yöntemsel anlamda Allah'ı bilmeye dair genelin yetersiz kalmış olması yarın da yetersiz kalınacağı anlamını taşımaz. Formel mantık Allah'ı bilmekten yana yetersiz iken sibernetik, diyalektik, spekülatif, katmanlı

ve çoklu gerçeklik mantık ve akıl biçimleri ayrıca kendisinden sonuç almayı olanaklı kılan pratikler -salih ameller- ile keşfe dair kaynağından bilgi edinimi ile de Allah'ı hakkı gereği bilebiliriz.

Madem ki insanoğlunun Allah'ı hakkı gereği bilme ve halifesi olma gibi bir maksat üzeri yaratılmış olduğunun itikadına ve imanına sahibiz… bu anlamda hakkı gereği bilinebilecek olan bir Allah'ımızın olduğunu unutmamak gerekir. Hakkı ile bildiğimiz Allah'ı hakkı gereği takdir etme olanağını da böylece bulmuş oluruz.

Resulü Ekrem'in Cenabı Allah'a yönelik olarak "Seni hakkı gereği hamd edemedik" demesi de Cenabı Allah'ın hakkı gereği hamd edilmeyeceği anlamını taşımaz. Hume gibi filozoflarının da ifade ettiği deneyimlenmeyen bir Tanrı'nın kavramsal kılınmaktan uzak ifade edilemeyeceği görüşü ile Hume'nin uzantısında Kant'ın bilmeyi sınırladığı dogmatik yaklaşımının, deneyimlenebilir bir Tanrı görüşü karşısında bizler için bir anlamı yoktur. Bilmekten yana sınırlanmayacak olan Tanrı, bilinmez olmaktan öte hakkı ile bilindikçe hakkı ile de hamd edilebilecek olandır. "Âlemlerin Rabbine hamd olsun" diyerek başlayan Allah kitabı olan Kur'an ile de bilmekteyiz ki hamd etmenin gereği olarak bilinebilir olması gereken bir Rabbimiz vardır.

Bilmemiz gereken o ki bilmenin sınırları değil, ahlakın sınırları vardır. Kant'ın kanaati olmaktan öte olmayan, bilinebilir ve bilinemez kategorisi bilmenin haddi olduğu fikrini oluşturur. İnsanlık tarihi de göstermektedir ki bilmenin haddi değil, ahlakın haddi vardır. Öteki ile yaşamda ahlak, hak ve had belirimli ilişkilerde birbirinin hak belirimlerinin aynı zamanda had belirimi olarak belirmesi üzeri tesis edilmesi gerekendir. Olması gereken olarak ahlak hakkaniyet ilkesi ile de güzel ahlak olarak erdemlerde özveri ile edinilmesi gerekendir. Genele yaygın olarak da hukuk ile tesis edilmesi elzem olandır. Hukuk dahi ahlakın bir çatı belirimi olarak had belirlenimli olarak ahlakın

gerçekleştiği gerçeğini görünür kılar. Bilmek ise tarihsel perspektiften bakıldığında batıl olanın hak ile geride bırakıldığı diyalektik oluş içinde sınırları olmadan gerçekleşmeye devam eder. Bilmenin sınırı var ise o da dildir. Her yeni bilgi belirlenimi dilde imgesi veya kavramlaştırılması ile karşılık gördükçe bilinebilir olarak bilinç sahibi öznenin bilincinin önünde durur iken yeniden bilinçlenmesinin de aracı olur.

Bilinebilir ve bilinemez ayrışımının hatası, Kant'ın felsefeye dogma bırakmasından öte değildir. 'Deki Rabbim ilmimi arttır. Bildiklerinizle amel ediniz bilmediklerinizi biz öğreticiyiz. Deryalar mürekkep olsa ağaçlar kalem, bir yedi mislini de getirseniz Allah sözü bitmeden onlar biter" vb. ayetleri de bizlere bilmenin sınırı olmadığı gerçeğini hatırlatır. Allah'ın varlığında varoluşun evrensel ve ortak gerçekliğinde nasıl yaşanması gerektiğine dair de ayet hükümleri ahlaki anlamda sınırları olan bir varoluş içinde bulunulduğu gerçeğini ifade eder. Bu dahi varoluş için, varoluşun karşılıklı olarak hakları gözeterek gerçekleşmesi adına önem gösterir iken Cenabı Allah'ı hamd etmenin bir vesilesi olmalıdır.

Allah'tan alınan payenin sürekliliği içinde var olunur iken ayrı değil ama aynı da değil gerçeğinde organik bağıntılı oluşta varoluş belirir iken öznel niteliği olan bilgi dahi sentetik değil, anlama dair dirimsel, eyler olduğu düşünüldüğünde organik belirdiği oluş içinde kendi ile bakışa eyler iken organik gerçekleşmekten de öte durmaz. Sınırsız bilgi açılımı içinde, bilmenin hem oluşa dair hem mevcudata dair hem de Cenabı Allah'ın varlığına dair sınırlanması tarihsel anlamdan bakıldığında dogma olmaktan öte bir anlam taşımaz. Bilmenin nihayetsizliği…. Rahmetin nihayetsizliği içinde bilmeye sınır vurulamasa da her bilme durumu ussal belirlenimlerde gerçekleşir denilmekte ise elbette bu doğrudur. Ancak, bilme edimi bir ufuktan bir ufağa olmak üzere, bağıntılı oluş içinde sınırsızca gerçekleşmeye devam eder.

Bunları anlatırken demek istediğim ise hamda dair hamdı sınırlı kılmakta isek Tanrı'yı bilmeye dair bilmenin sınırlı veya olanaksız olduğunu söyleyenlerden hiçbir farkımız kalmaz. Hamd etmekten bahsetmekte isek bilmekten yana sınırlı olmayan bir Rabbimizin olduğunu da hatırlamakta fayda vardır. Hem geçmiş ile böylesi yüzleşmek hem de bugün nasıl bakmamız gerektiğini bilmek adına bu söylediklerim önemlidir.

Ayrıntılarda değil de genelleme yaparak basitleme yapmış olarak toptancı düşünmek ile de hamd etmekten yana eksik kalırız. Buna örnek olarak eski vahdeti vücud görüşünü gösterebiliriz.

Vahdeti vücud görüşü; Hakk ve Halk aynıdır özdeşliğinden bakar iken eş zamanlı Tanrı itikadında Hz. İbrahim'in Allah düşüncesine dahi varamamış bir düşünce oluşu içinde bulunur. İbrahim, Tanrı arayışı deneyiminde sonuçta bütün âlemi Tanrı bulmuş değil, âlemlere aşkın âlemlerin hem ortak -evrensel gerçeği hem de üst gerçeği ile tanışmıştır. Gerçekleştirdikleri üzerinden kendini görünüşe taşıyan Tanrı'ya tanık olmuştur. Hem Kur'an'ın hiçbir ayetinde âlemler ile aynı olan bir Tanrı'dan bahsedilmez.

Söz konusu yaratım ise yarattığı ile eş zamanlı bir Tanrı'nın olması da olanaklı değildir. Varlıksal anlamda vahidiyet gereği birlik olsa da zamansal anlamda Tanrı yarattığının hep önünde durur. Yarattığı kendisini bildiğinde kendini bilmiş olan, tekâmül ettiğinde tekâmül etmiş olan bir Tanrı olmamak ile beraber, yarattığında olanakları ile kendisini kendi ile bilen, tanıyan ve kendi olanakları dahilinde olanaklarını geliştirdikçe olgusal anlamda tekâmül eden Tanrı varlığının olduğunu da yaratım öncesi ve sonrası oluşu içinde yaratım ile beraber varoluşsal anlamda gelişimin olduğu gerçeğinden hareket ile anlamak gerekir.

Âlemler veya görüngüler değil, nur olduğu söylenen ve şahıs kimliği ile Rabb veya Allah olduğu belirtilen bir Tanrı'mız var iken onu doğru bilmek ile hakkını hakkı gereği takdir etmiş olmak ile hamd etmeye de yol bulmuş oluruz. Allah'ı sadece Allah hamd edebilir görüşü ise varoluşun -karşıt değil de- karşılıklı gerçekleştiğinden habersiz toptancı bir ifade olmaktan öte durmaz. Allah'tan paye almanın sürekliliği içinde her var ayrı değil aynı da değil oluşun içinde hamd belirleniminden yana da paye almış olarak hak ediş söz konusu ise hamdı övünç duygusunda bulabilir. Bunun ile de kalmaz Cenabı Allah'ı hakkı gereği bildiğinde ve tanık olduğunda hak ettiği hamdı hakkı gereği yapmak ile Cenabı Allah'ın övünç bulmasının vesilesi olabilir. Zaten her biliş durumu dahi kürsi olan beyinden itibaren ve kalbe inen ilhamlar ile Cenabı Allah ile ediniliyor iken bizleri hamdına vesile kılan Allah'a hamd olsun demek biz müminlere hak kılınmış bir nimettir.

Kardeşlerim! Bilirim fazla konuştum ama doğru ve hakkı gereği Allah'ı bilmediğimiz sürece ayrıca hamdın ne olduğunu tanımlamadığımız ve nasıl gerçekleştiğini tanıtlamadığımız sürece hamda dair konuşmalarımız yersiz ve anlamsız kalacaktır. Bu anlamda bilmeye ve hamda dair konuşmayı elzem bildim.

Hamd ne içindir? Diyecek olur isek emek ve başarı sahibi olarak iyi, doğru ve güzele dair hak ediş anlamında ne gerçekleşmekte ise övünce sebeptir. Bu anlamda gerçekleşenin öznesinin övünç bulması kendinde gerçekleşen öznel ve evrensel bir durumdur. Hamd bu anlamda tanrısal olup herkes için iken herkes üzerinden hamd belirlenimi ile Rabb olan Allah her oluşun gerçekleşmesinin öznesi olan faili mutlak iken hamda layık olandır. O hamd bulur iken kulları da O'nun ile hamd bulmaktadır. Bu durumda dikkat edilmesi gereken ise varlık birliğinin ayrı değil aynı da değil oluşun içinde nesnelliğe, tene, görüngülere aşkın öznel anlamda istidatlar çerçevesinde gerçekleşiyor olduğudur.

Hamd sadece Allah’a mahsus iken Allah’a mahsus olduğu içindir ki yaratılmışlara da mahsus kılınmış olandır. Allah’ın hamdını sadece kendisi yapar demek te ise her hamd eden de kendisini kulları üzerinden dolaylı olarak hakkı ile görünüşe taşıyan ve takdir eden zaten Allah’tır. Hamdı böylesi bildiğimizde hamd etmenin, hamddan yana nasipli olmanın kıymetini daha çok anlamış oluruz. Rahmetinden yana nihayetsiz olanı belirlenimlerinde hamd etmenin sınırı da yoktur. Cenabı Allah bizleri kendisini hakkı ile bilen ve hakkı ile hamd edenlerden eder inşallah.” Diyerek diyeceklerini bitirmişti. Filozof olarak hem kelamcıya hem bilim adamına hem de eskilerin izlerini takip edip de kendini yenilemeyen sufi kardeşine gerçeğe dair değerlendirmeler de bulunmuştu.

*

İmanlı olmak söz konusu ise

İman, iman edilen her ne ise böyledir/ öyledir eminliği ile bakmak ve ona göre iş görmeyi gerekli kılar. Hem bir bilme durumu hem de eyler olma yönü vardır. Allah'a iman etmenin de hem bakışım hem de eyler olma yönü vardır. İman kalbi olup Allah'ın varlığından kalben emin olan kişi için Allah'ın varlığına göre vicdan, salih amel, ibadet, takva içerikli edimlerde bulunması kaçınılmazdır.

Derler ki Cenabı Allah ruhlara "Ben sizin Rabbiniz değil miyim" diye sorduğunda ruhlar da "Sen bizim Rabbimizsin" diyerek cevap verdi. Bu olayın ruhlar âlemindeki bir zamansal oluş içinde mi yoksa her Âdemoğlunun soyundan gelenlere nebiler aracılığı ile geniş zaman oluşu içinde mi sorulduğu tartışma konusudur. Her iki zamansal oluş içinde de bu sorunun sorulmuş olması Cenabı Allah'ın kudret ve yaratma olanağı dahilindedir. Yani sınırsız gerçekleştirme, yaratma gücü olanağında bu iki durumun da gerçekleşmiş olma ihtimaline göre düşünmek yerinde olur.

Tasavvuf ehline göre "Bezm-i Elestte" yani Rabbe 'evet' denilmiş olunan mecliste, ruhların toplanmış olduğu "Evet, Rabbimizsin" denilmiş olunan mekânda… Başka bir deyişle de "Kâlu Bela" da denilen yani 'evet' denilmiş oluş içinde ruhların geldiği zamanda Allah'a iman, Âdemoğullarına hak kılınmıştır. Bazı kelamcılara göre de "Evet Rabbimizsin" denilme olayı, öncesinde gerçekleşen bir zaman ve mekân oluşu içinde değil de Âdemoğullarının soyundan gelenlere ya ilham ya da vahiy -nebiler- aracılığı ile telkin ve teklif edilmiştir.

Bu anlamda iman ya bu dünyaya -evrene/ âleme- doğmadan önce de verilmiş olandı ya da bu âleme geldikten sonra edinilmiş olandı. Önemli olan ise imanın önceden olması veya sonradan verilmiş olması değil, imanın herhangi bir zaman ve mekân oluşu içinde verilmiş olmasıdır. İman; ruhlara yani nurdan yaratılmış olan öz kendiliklere hak kılınmış

veya vahiy aracılığı ile telkin ve teklif edilmiş olarak Allah'ın varlığını tasdik etmeyi gönüllerde uyandırmış olmak ile verilmiş olsun fark etmez, önemli olan imanın verilmiş olmasıdır. Söz konusu hakikat ise imanın verilmiş olması her şeyden evla -öncelikli- olarak önemlidir.

Duyusal algıda kısmi olarak sadece görünen dünyayı sığ algılayan Âdemoğlu için iman, görünen nesnel dünyaya aşkın kendiliğinde sınırsız kendilik dünyasına adım atmanın en temel şartıdır. İman sadece Allah'a iman etme durumu değil, Allah'a dair hakikati -akli değil de sezgisel ve duygusal öncelikli olarak içsel biliş durumunda bilir iken evrensel kendilik dünyasına adım atmanın da gereğidir. Allah'ı bilmeye dair bir ön kabul -tasdik- olsa da ön kabul olmaktan da ileri hakikati kucaklamayı, gönle sığdırabilmeyi olanaklı kılar. Hakikat ile bağıntılı olarak yaşamayı da olanaklı kılar iken hakikat ile iletişim kurmanın ve hakikati yakin bulmanın da gereğidir.

Akıl kendiliğe dışsal duyusal olanı nesnel belirlenimleri ile bilme durumunda gerçekleşir iken iman ile vicdan uyandığında kendiliğe içsel gerçekleşen bilme de kendiliğe dönmüş olarak gerçekleşme olanağı bulur. Vicdan formasyonunda akıl sahibi olan için ise Allah'ı bilmek, âlemlerde ayet belirleniminde O'nu bilmenin ve kendini iyi ve doğru olana göre kritik etmenin de olanağıdır. Her bilem durumu kendiliğe dışsal kılınmış olan bilmenin nesnesi üzerinden gerçekleşse de bilmek akıl, sezgi vb. belirlenimlerde özneldir yani kendiliğe içsel gerçekleşir. İman da içsel bir biliş durumudur ama kendiliğe dışsal kılınmış olan nesnel olgusal bilme nesnesine -sebeplere- aşkın sebeplerin öznesini bilmek anlamını taşır iken gerçekleştirdiklerinin öznesi olan zata -özneye- tanık kılar. Bu anlamda akıl iman ile buluştuğunda sezgi, duygu öncelikli olarak şahıs olana tanık olmanın yani tevhid ilmini edinmenin gereği olur.

İman ile buluşmuş olan, vicdan ile gerçeğe kendini açan akıl, biçimsel anlamda tevhid ilmi edinmenin akıl belirlenimi -tipi- olur. Akıl duyusal

ve nesnel belirlenimleri ile bakılan dünyayı bilmenin aklı ise duyusal ve nesnel belirlenimli dünyayı bir gerçeği ile bilmenin akıl tipi olarak görünmüş olsa da hakikati bilmekten bu nitelikte iken öznesini yoksun bırakır.

İman kalbi bir duygu ve bu bağlamda sezgi ile bir içsel biliş durumu olduğu içindir ki kalbin değişken oluşuna bağlı olarak değişken bir oluşa haizdir. Önceden verilmiş olduğu gibi sonradan da edinilmiş olabilmesi alınıp verilebilecek bir olgu olduğunu gösterir. Değişken durumlar içinde bulunması ise artıp, eksilme özelliğine haiz olduğunun göstergesidir. Hz. Resul Muhammed Mustafa'nın "Mümin günahta iken imanı giderilir, günahtan döndüğünde ise imanı kendisine geri verilir" demiş olduğu rivayet edilir. Nefsi emmare sahibi her mümin kişi bu hadisi şerifi, günah işlemiş olduğu bir oluş içinde elbet deneyimlemiştir. Hadisi şerifin doğruluğunu günahta olmanın oluşu içinde tecrübe ettiği gibi imanı gereği pişmanlıkta tövbesi ile de hadisi doğrulamış olduğu bir oluş durumu yaşamıştır. Demek istediğim ise zor şartlar, acı durumlar, vesvese vb. imtihanlar sonucunda imanın artması ve eksilmesi söz konusu olduğu gibi imanın alınıp geri veriliyor olması da vardır. Önceden veya sonradan veriliyor olan imanın artması veya-eksilmesi, alınması veya-verilmesi söz konusu ise imana dikkat etmek önceliktir.

En zor şatta veya vesvese yağmurunda dahi imanın korunması, hakikat ve ahret söz konusu ise elzemdir. Yani varlığımızın en temel gerçeği ve gerçekleştirdiklerimizin sonuçları olduğu düşünüldüğünde, imanın muhafaza edilmesi gerçeği ile karşı karşıya kalırız.

Zor şartlar altında Allah'a muhabbet ve tutarlı olmak anlamında sabır imanın muhafazası adına önemlidir. Söz konusu vesvese ise hakikatten yana duası ve ibadeti ile sonuç almış bir müminin vesvese karşısında imanını koruması daha kolaydır. Sahih rüyalar ile rüya dilinde kendisine konuşan Rabbi olan Allah ile tanışmış bir ruhun, iman ile Rabbine

tutunmuş iken Rabbi ile iletişimde bağ kurması da vesveseye karşı himmet alması adına önemlidir.

Madem ki iman artar ve eksilir, alınır ve verilir; imanın önceden veya sonradan edinilmiş olmasından daha çok nasıl muhafaza edilmesi gerektiği daha önemlidir. İmanın korunmasının birinci şartı günahtan uzak durmak iken günah söz konusu ise kul hakkına dikkat etmek, haram lokmadan uzak helal olan emek ile geçinmek elzemdir. Takva dahi günahtan korunuyor, çekiniyor olmak anlamı ile kullanılıyor olsa da takva, imanın korunuyor olması ile Allah ile bağıntılı olmanın, yakin bulmanın olmazsa olmazıdır.

Süreksizlik içinde geçip gidenler değil de öz varlık anlamında bırakılamayacak, olumsuzlanması olanaklı olmayan Allah'a tutunmak iman ile olanaklı iken imanın özde korunuyor olması varoluş adına da önemlidir. Süreksizlik içinde nefsi emmaresi sebebiyle kaygıya gebe olanın, iman ile Allah'a tutunmakta iken kaygısını kontrol altında tutması da karakter ve kişilik belirlenimlerinde kendiliğe dair bütünlüğünü koruması adına önemlidir.

İman sadece tek olan İlah'a -Tanrı'ya- iman etmiş olmak anlamında değil, varoluşsal anlamda gerçek olana tutunur iken kendi olmayı hangi referanstan hareket ile bulmak gerektiğinin gerçeğini de taşır. İman ettiklerimiz, emin olduklarımız ile tutunduğumuz varoluşta kendi başımıza kendimiz olmadığımız kesindir. İnsan anlam ve değer varlığı iken inanmayı doğası -fıtratı- gereği bulur. Bu anlamda inandığı, iman ettiği bir dünyanın içinde kendi olmak zorunda olarak kendi olmayı bulur.

Güneşin doğduğu bir dünya da güneşin her gün doğduğundan emin, ineğin her daim süt vermesinden emin olur iken dahi Cenabı Allah'ın El- Mümin isminden paye almış olarak iman ettiğimiz bir dünya içinde var oluruz. Bir kâğıt parçasının para veya sanat eseri olduğuna, anne

veya babanın bu niteliklere sahip insan olduğuna veya ırk olarak Türk, Arap, İngiliz, Alman vb. olunduğuna dahi varsayılan gerçeklikler olarak iman ederiz. Allah'a ise özde nur, her şeyin özünde gerçekleştiren öznesi ve her işin faili olarak tevhid gereği iman ederiz. Allah'a imanı ya özden itibaren varlığını tasdik etmek anlamında ya da teklif edilmiş olması ile varlığını kabul etmek anlamında buluruz.

Anlam ve değer varlığı iken iman, fıtrat gereği yaşamın bir parçasıdır. Bu anlamda varsayılmış gerçeklik olarak öznelliğe yüklem alınmış olanlara iman etmek ile varsayılmış ve yüklem alınmış olmayan Allah'a imanı yani hakiki imanı birbirine karıştırmamak gerekir. Allah yüklem alınmış, varsayılmış gerçeklik olmaktan öte, kendisine yüklem almış olması var olduğumuz öznedir/ zattır. Varlıksal anlamda böyle olsa da dilsel bağlamda Allah ismi -lafzı- dahi öznesi -zatı- tarafından yüklem alınmış olduğundan, varlıksal anlamda Allah olmayı dahi kendi gerçekliği olarak yüklem almıştır. Bu anlamda Allah olmayı bulan Allah için Allah olduğundan emin yani Allah olduğuna -itikat eden değil de- iman eden zattır da diyebiliriz. Bizler için ise Cenabı Allah varlığı gereği yüklem alınan değilse de Allah ismi gereği ile kendisine iman ettiğimiz olarak ismi ile yüklem aldığımızdır.

Varlığı gereği varlıksal anlamda yüklem alınmamış olanı (Allah), dilsel bağlamda yüklem almış olarak iman etmiş olmak ile biliriz. Allah ismini kendini kılmak anlamında yüklem almış olanı, Allah ismini dilsel anlamda bilmek ve iman ile bulmak anlamında yüklem almış olarak bilmekte iken yüklem belirlenimleri ile buluşmanın olanaklı olduğu bir gerçeklik içinde bulunuruz.

Anlam ve değer edinilmiş olan her ne ise iman edilmiş olarak öznelliğe yüklem alınmış olandır. Bu anlamda iman, -fevri, kişisel anlamda değil de -öznel olarak gerçeklik belirlenimini belirleyici niteliğe haiz varoluşsal olgudur. Duyusal algı ile iman ettiğimiz gerçeklik; ussal olarak bildiklerimiz ile iman ettiğimiz gerçeklik; kalbi olarak

duygusunda bildiğimiz yaratıcı olan üst ve evrensel ortak gerçeklik vb. gerçeklik belirlenimleri iman ile gerçekliğin kaçınılmaz bağıntısını bizlere görünür kılar. İman ile gerçek bulunan hem kendiliğe içselleştirilmiş değer olarak yüklem alınan hem de kendisine katılmış olarak içinde bulunulan gerçeklik olması sebebiyle önemlidir. Şüphe gerçeğe giden yolda kullanılan bir yöntem olsa da duyguda şüphe, gerçeğe karşı gerçeği dışsal kılmış olmanın, gerçeğin yabancısı olmanın, yabancısı kalmanın, gerçeği öznelde tüketirken aslında kendini tüketmiş olmanın öznel belirimidir. Söz konusu gerçek ise gerçeğe giden yolda şüpheye ihtiyaç olsa da gerçeği içselleştirilmiş değer olarak bulur iken yaşamsal anlamda karşılayan, deneyimleyen ve kendisine uyanmış olarak yaşayan özne için iman elzemdir.

Derler ki İstanbul efendilerinden birisi, genç bir sufi olduğu dönemlerde birinci dünya savaşının buhran yıllarına denk gelmiş. Piren "Efendim, nedir bu şiddetli Celal?" Diye soru yöneltmiş. Efendi Pir de "Evladım sorunun muhatabı Allah'tır. Murakabe yapıp sahibine (Rabbine), Allah'a sor". Dedikten sora sufi genç derin dalınçta Rabbinin huzuruna varmış. Sorusunun cevabını beklemiş. Bir müddet sonra Efendi pir sufi genci derin dalınçtan çekip almış. "Evladım ne dedi" dediğinde, Rabbinin "beğenmiyorsan çık mülkümden" dediğini genç sufi beyan etmiş.

Sufiler veya iman ehli bir kelamcı için dahi olsa olan bitene şüphe ile bakmak değil, tevhid gereği iman ile müşahede etmek imanın gereğidir. Kaotik bir oluşa bakmak ise imansızlık belirtisi olup imansızlık ile eş değer olduğundan, hikmeti gözlemek şarttır. Bunun içindir ki "ne bu kaos" denilmemiş, "nedir bu şiddetli Celal" denilmiştir. Böyle olmak ile beraber Cenabı Allah'a fail olarak iman edilmiş olsa da "olan bitenin hikmeti nedir" sorusu yerine "nedir bu şiddetli Celal" denilmiş olduğu içindir ki "Beğenmiyorsan çık mülkümden" denilmiştir. "Beğenmiyorsan çık mülkümden" demek; mülk olanağı içinde var olan

için, gerçekleşmesi olanaksız olanı yapmak -terk- olanaksız olduğu içindir ki hikmeti gözetlemesi gerektiği eleştirisi yapılmıştır. Hikmetin peşinde hikmeti sorgulayan için olan bitenin hikmeti er ya da geç aşikâr olur. Tevhid gereği Cenabı Allah'a iman edilmiş olunsa da olan bitenin faili iken sanığı gibi sorgulamak imanda zafiyettir.

Demek ki imanda dahi derece vardır. Olan biteni sorgulamakta dahi nasıl bir yaklaşım içinde bulunulması gerektiğini dahi belirleyici olan imandaki seviyedir. Bir hakikat yolcusu için imandaki seviyenin artması, Allah ile ilişki ve iletişim kurmasından yana da kolaylık getirir. İman seviyesi artıkça da kul için, Allah'ın kendisini muhatap alması kaçınılmazdır. İman kulun Allah'ı muhatap alması iken iman arttıkça Cenabı Allah kulunu kendine muhatap alır. Kul, imanı, takvası, salih ameli, ibadeti, niyetindeki samimiyeti kadarı ile iman ettiği hakikati bilme, bulma, kavuşma, erme -olma-, oluşu içinde bulunur.

İman, ön kabul olarak duyusal algı belirlenimli ve nesnel olgusal olan öncelikli işlevsel kılınmış akıl değil de duygusal ve sezgisel anlamda içsel bir bilme durumu iken hakikatten sonuç alma ve sonuçları olan bir dünyada hakikate göre yaşamanın aklı edinildiğinde aklidir. Her ne kadar öznel olsa da nesnel olgusal karşılığı olan gerçeklik içinde akli olma özelliği taşır. Kâinatta Allah'ı bilme, insanda Allah ile buluşma ve kişinin kendisinde Allah ile kavuşmasının da en temel olanağıdır.

Hz. Ali'nin de dediği gibi duyusal algı belirlenimi olan gözler ile değil, iman dolu gözler ile Allah'ı görebiliriz. İman, âlemlerin kendisi olan değil, âlemlerin özde öznesi -gerçekleştireni- olan, kendinde nur olan ve gerçekleştirdikleri üzerinden sıfat ve isimleri ile oluş içinde seyir eden gerçeklik sahibini görmenin en temel olanağıdır. Bunun içindir ki her mümin için bir şey hak edildiğinde hak kılan Allah'tır, rızık bulunduğunda rızkı veren Allah'tır, dua edildiğinde kabul ile duaya icabet eden ve icabet ettiğinde de görülen Allah'tır. Bu anlamda Allah iman ile bilinebilir olandır. Kendisine ermek söz konusu olduğunda da

kendisini kendi öz niteliği ile bilmek de bu anlamda iman ile keşfe açık olarak olanaklıdır.

Kul imanlı ise feraset, basiret, keramet, keşf, fütüvvet, ilahi isimleri hakkı gereği yaşarken hak edişte olarak istidadın artması hakkıdır ve olması gerekenidir. Müminin hakiki anlamda mümin olması, hakikaten aldığı paye içinde hakikatten sonuç alır iken istidatta gelişim göstermesinde -tekâmül etmesinde- görünüş bulur. İman söz konusu ise nurdan beslenmeye ve nurdan istifade etmeye bağlı olarak tekâmül ederken hak edişlerin mümin üzerinde görünmesi de müminin hakkıdır ve haktır -gerçektir-. İmanı gaybi ile başlayan iman yolculuğunda müminler için imanı şuhudi olması gerekendir. Müşahid olma mertebesinde Allah'ı bilmesi, bulması, kavuşması da hakkıdır ve haktır.

İman eden için sadece bilinen Allah değil, kendisinden paye alırken var olmanın gerçeği sebebiyle kendisine göre yaşamanın da hak olduğu bir varoluşta deist, müşrik olmak küfürdür. Yani hakikat idrakinden -şuurundan- yana örtük kalmaktan öte değildir. Kendisi ile var olunan bir dünyada kendisine göre nasıl yaşanması gerektiğine dair sonuçları ile anlatan, vaaz eden Allah ise deist olmanın sonuçları da ağırdır. Varlıksal anlamda Allah'ı kabul ederken ilişki, iletişim kurma ve vahyi yok sayarken Allah'ı yok sayma ironisinde bulunmak da sapkınlığın yeni bir biçimidir.

Anlam ve değer varlığı olarak varoluşunu bulan kişi için iman fıtratı ile uyumlu olarak var olmak anlamını taşır. Fıtratı ile uyumlu olarak anlam ve değer edindikleri ile varoluş bulan için kendi varlığına tutunmak için nesneler edinmiş olması kaçınılmazdır. Bu anlamda iman, varoluş nesneleri edinir iken özgüven bulmanın ve içinde bulunulan gerçeklikte güven hissiyatı ile yaşayabilmeyi de olanaklı kılması adına önemlidir. Söz konusu Allah'a iman ise varsayılmış gerçekliklere iman ile karıştırılmamalıdır. Varsayılmış gerçeklikler ile edinilmiş güven ve ilişkilerin tesisi gerekli olmak ile beraber menfaatler söz konusu ise

geçici olup, selamet bulmaktan uzaktır. Allah'a iman ise hem hakiki varlığa tutunmuş olarak kendi olabilmek hem de gerçekleştirilenlerin sonuçları olan bir dünyada sonuçlara göre yaşamak ile selamet edinmiş olmak için olması gerekendir.

Her an korku ve kaygıya gebe bir oluş içinde bulunan için selamet aranandır. Selamet, söz konusu nefsi emmare ise evrensel hukukun tesisi ile edinilmesi gerekendir. Bunun için ise adalet sistemine güvenmek elzemdir. Adaletin tesis edilmesi ise insani zaaflar sebebiyle zafiyet göstermekte ise adaleti sahibi Allah'a güvenmek her şeyden evladır. Sonuçların olduğu dünyada er ya da geç yaptıklarının sonuçları ile karşılaşmak, yüzleşmek, hesaplaşmak ve yapılanların sonuçlarına katlanmak kaçınılmazdır. Bu anlamda iman sadece Allah'ın varlığına iman etmek anlamını değil, yaptığı işlerde tanrısal -evrensel- sıfat ve isimlerini gerçekleştirir iken kendisinden emin olmak ve O'na güvenmek anlamını da içerir. Söz konusu tevhid ise iman şartları diye bildiğimiz Allah'a, meleklerine, nebilerine, kitaplarına vb. iman etmek ile beraber tevhidin Allah'ın varlığı ve işlerindeki belirimlerine iman etmek anlamını taşıdığını unutmamak gerekir.

Varoluşsal anlamda kendi varlığını kendi ile bulan yani kendi olmayı sadece kendi ile bulan, kendi başına kendi olan Allah'tır. Yaratılmış her ne var ise kendi ile var değil, Allah ve Allah'ın yaratmış olduğu düzen ve yaratmış oldukları içinde diğer yaratılmış olanlar ile izafi oluşta var olmakta iken varoluşuna dayanak buldukları ile var olma çabası içinde bulunur. İman, varoluşuna dayanak olarak Allah'ı kabul etmek ve O'na güvenmiş olarak selamet içinde yaşamak için önemlidir… Ki bu anlamda iman eden müminlerin Allah tarafından korunduğunu ifade eden ayet ifadeleri dahi vardır. Küfürden, günahtan korunmuş olanları korumak yani selamet içinde kılmak, Cenabı Allah'ın rahmeti gereği kendisine hak kıldığı bir gerçektir.

Bize bizden daha yakın olan bir varlığın bizlerin üzerinde emek hakkı da var iken yaşantımıza dair söz sahibi olması kaçınılmazdır. Kendi varlığında kendi varlığından paye almış olmanın sürekliliği içinde var olmakta iken O'na göre nasıl yaşamamız gerektiği üzerine söz sahibi olması da en doğal hakkıdır. Bu anlamda iman sadece Allah'a ve ilahi sıfat ve isim belirlenimleri ile kendisine iman etmek ile beraber O'na göre nasıl yaşamamız gerektiği gerçeğini de taşır iken O'nun bizden talep ettiği ve tavsiye ettiklerine duyarlı olarak yaşamak anlamını da taşır.

Bu anlatılanlardan da anlaşılacağı gibi tevhid ehli olarak Allah'a iman eden bir kişinin, deist veya müşrik olma gibi itikat düzeyinde inanmaktan yana kendilik durumu olamaz. Kendisi ile var olduğu yaratıcısıyla karşılıklı var olma olanağı içinde iken emanet verilmiş varlığını hakkı dışında sahiplenmiş müşrik olarak yaratıcısına hasım kesilmiş olması beklenemez. Tevhid ehli için iman hem Allah'ı bilme durumu iken hem de Allah ile varoluşunu bulmuş olanın Allah'a göre yaşamakta olarak ahlak biçimsel var olmak anlamını taşır/ taşımalıdır. Allah'a iman ve güzel ahlak, tevhid ehlinin olmazsa olmazıdır. Hakikat yolcusu tevhid ehli için ise bütün müşahede mertebeleri (ilm-en yakin, ayn-el yakin, hak-el yakin, fena ve beka mertebeleri vb.), iman derecesine göre hakikat seyrinde bulunmaktan öte değildir.

İman, kudret sahibi Allah'ın, varlık değilse de varoluş ortak gerçekliğe haiz olduğu içindir ki kuluna hem kulu için hem de kendi için bahşettiği rahmet pınarıdır. Kim ki iman bulur er ya da geç Allah ile selamet bulmuş olarak nefsi emmarenin fesadından, kötülüğünden kurtulmuştur. Sonuçlardan emin olarak yaşama olanağı bulmuştur.

Sen bakma nefsin içerden içeri kötü olanın iradesini, yönelimini, vesvesesini oluşturmasına! Seni içerden içeri kötü olan ile rahatsız kılacak biçimde gıdıklamasına! O gıdıklar… kendi vazifesini yapar. Sana düşen vazife ise o gıdıklarken dahi hayır ve doğru olandan

vazgeçmeden güzel ahlak sahibi olarak yaşamandır. İmanın gereği Allah'tan taviz vermeden, hakkı gereği hakkını vermiş olarak hak etmiş olmak ile Allah'ı istidadın kadarı ile yaşamandır.

*

Takva ile gereksiz korkuların aşıldığı doğru yolda…

Nefsi emmaresi yani kendiliğin kötülüğü emreden, vahşileşmeye ve canavarlaşmaya neden olan canlılık yönü… Diğeri ile var olur iken iradesine, nefsi emmaresine sınır vurması gereken insan, iç mücadele oluşu içinde kendisini bulur. İnsan, insan olabilmek için nefsi emmaresini ya hak -helal- kılınmış olanlar ile terbiye edecek ya da baskılayacak, öz denetim edinmek ile diğerini de öncelediği bir varoluş içinde kendini bulacak… Bunlar olmadı ise canavarı ile barışık iblis olma yolunda şeytan olmaya talip ilerleyecek.

Şeytan olma yolunda ise tatminsiz bir varoluş içinde öz varlığına yitik, ötekine duyarsız bir varoluşta nicelin dünyasında hazlara tutunmuş olarak sürüklenecek… Yaptıklarının sonuçlarına doğru sürüklenir iken zillet yakasına yapışmış sürünecek. Öfke, nefret, kin, oburluk, aşırı şehvet -aşırı haz düşkünlüğü-, ihtiras, hırs, hased ile kendini tüketirken, kendinden yana mutmain olmamaya mahkûm kılınacak. Sonuçları ağır bir oluş içinde er ya da geç kendi ile hesaplaşacağı bir varoluşa gebe kendine doğru yürüyecek… Keşkelere mahkûm, kendine hesap sorarken yitik kaldığı güzellikler karşısında boşa giden zamanları -anıları- içinde kaybolacak. Acılar yakasına tutunmayı bekliyor iken keşkeleri feryada çevirip üzerine yapışacak. Bitmez bir oluş içinde bitmesini beklediği saatler geçmez olurken saatler sanki durmuş gibi keşkeleri yüklenen zaman katarı olacak.

Nefsi emmare; içerdeki canavar kimine göre gölge, kimine göre tekbenci ilkel canlılık durumu, kimine göre bastırılmış/ bastırılması -bilinç dışı kılınması- gereken duyguların, hislerin ve düşüncelerin kaynağı kimine göre kendisi ile barışık hazlar dünyasında sapkınca yaşamanın tadı kimine göre de zapturapt altında helaller -hak kılınmışlar- ile terbiye edilmesi gereken canavar. Kimilerine göre demek ile bir paragrafta bitirilmeyecek kadar özellikleri ve eyler

oluşuna bağlı olarak sonuçlar oluşturan, öznellik içermesi ile beraber tekbenci olan bir olgu.

Kötülük; gerçekten koparan, ilişkileri sürekli ve sürdürebilir kılmayan, uzaklaşmaya sebep iken yakin bulmaya da uzak kılan, kendiliği kendi içinde tüketen bir karanlık olmaktan öte değil. Yaratılışı gereği kaynağına bakıldığında, nefsi emmareden başkası değil. Kötülüğü irade kılmak, öznelde emrediyor olmak ile eşdeğer iken kişi kendindeki kötülük ile sonuçları ağır olan bir gelecekte hesaplaşmadan önce yüzleşmeli. Bizi vermekten -cömertlikten- uzak kılan, gerçeğe tabi olması gerekeni yapmaktan alıkoyan, fedakârlık gerektiren işlerde zillet içinde korkaklık yapan… İşte korkak! Fıtratı gereği korkak olduğu hâlde varoluş nesneleri, kendisine mal edip de varoluşuna dayanak buldukları -kıldıkları- ile sanki yenilmez bir savaşçı gibi kişiyi esir alan.

Ey mümin! Uyan ve ondan korunmak için yani onun ve varoluş nesneleri ile değil, öz kendin ile kendin olmak için kendin olmaya uyan! Cenabı Allah’ın helal kıldıkları ile terbiye etmen gereken, haram kıldıkları ile de zapturapt altında terbiye etmen gereken yaşadığın canavara uyan! Seni, sen kılmaktan uzak, değerlere yitik, insan olmaktan alıkoyan şeytanına uyan! Ölene kadar canlı olan canavarını terbiye etmeden, zapturapt altında tutmadan selamet bulamayacağın bir oluş içinde bulunacağına uyan! Tarih, nefsi emmarenin kurbanları ile dolu… Bak! Helak edilmiş kavimlere, gerçek olandan yana kötülük ile sonuç alamayan enayilere. Sonuçta ilahi adalete teslim edilmiş her kendilik… gerçeklerden, kendinden kaçamayacağın günden önce kendine ve ilke gereği olması gerekene uyan!

Nebi Muhammed Mustafa Efendimizin nefsi emmare ile savaşa “büyük cihad (savaş) dediğini de unutma! Bu savaşta en çok ihtiyacın olacak şey ilahi aşktır, şevktir, azimdir, hakikate tutunmaktan yana tutarlı olarak mücadele ruhunu yitirmemendir. Yorulursun, düşersin,

kanarsın olsun ama güzel ahlakı düstur edinmek ile hakikat yolunda yürümeye devam etmelisin.

İman hakikate tutunduğun ipin olsun, vicdan bineğin olsun, güzel ahlak başının tacı olsun! İman, vicdan ve güzel ahlak nefsi emmareden kaçınmanın, korunmanın olmazsa olmazlarıdır. Bunlar ile beraber Allah'a olan muhabbetten, Allah'tan haya etmek ve Allah'tan korkmak ile duygusunda bulacağın takva daim yoldaşın olsun! Takvaya her ne kadar Allah'tan korkmak anlamını yükleseler de Allah'tan korkmak; Allah'ın zatını sever iken kişinin kötülüğe, günaha dair kendi yaptıklarından dolayı korkmasıdır. Allah'tan uzak kalmaktan, layık olamamaktan ve Allah'ı tanıyor olarak kişinin yaptıklarının ağır sonuçlarından dolayı da korkmasıdır.

Şaşarım o kişiye ki korkmadan yaşar iken sonuçta korkuya gebe korkular doğurdukça korkuya mahkûmdur. Kendiliğin katmanlı oluşunda derinlere sakladığı korkulardan kaçarken, korkular onu pençeler. Maskeler ardında göstermese de korkular ile varoluşu değer bulur iken korkak bir yönü hep vardır. Zaten nefsi emmare taşımakta ise onun korkak doğası gereği korkacak çok şeyi vardır. Korkular ve kaygılar ile kendine tutunan kişi, fedakâr olmayı gerekli kılan erdemlerden -güzel ahlakın faziletlerinden- mahrum olmamak için fütüvvet gereği yiğitçe, nefsi emmaresi ile savaşmalıdır.

Sen Allah'tan değil, nefsi emmarenin kötülüğe dair içinden gelenlerden çekin! Allah'ı sevmek mümin olana farzdır. Kişi sevdiğinden sevdiğini, sevgiyi yitirmemek için çekinir. Bu durumda sevdiğinden, sevgiden seni mahrum edecek kötülükten çekinmen, sakınman gerekir. Bu anlamda haya takvanın başıdır. Kötülük uyandığında, kaybedeceklerinin korkusu ile kötülükten sakınman da takvada sürekli olarak aranandır. Sonuçta ise fütüvvet ve fütüvvetin gereği olarak da şecaat, takvanın olmazsa olmazıdır. Nefsi emmareye karşı fütüvvet, şecaat ve erdemler ile takvaya dair ahlak edindin ise Allah'ı sevmek sana öncelikli olarak

hak kılınmış iken Allah'tan korku sana sadece araç kılınmış iken nefsi emmareden artık emin oldun ise artık Allah'tan korkma! Allah'tan korkmak farz yani olmazsa olmaz olması gereken değil ama Allah'ı sevmek insanın ruhuna -kendiliğine- farz yani hakikat yolcuları için olmazsa olmaz, olması gereken olarak istenmiştir.

Sen eşrefi mahluk isen takva, varlık değerini koruman için de sana farz kılınmış olandır. Allah katında, takva sahibi olmak ve takvada üstünlük kazanmaya bağlı olarak yakinliğe dair üstlük hak etmek ile kazanılmaktadır. "Katımızda -nezdimizde- üstün olanlar takva sahipleridir" denilir iken de buna dikkat çekilir. Nefsi emaresinden sakınanlar, korunanlar, imanları ölçüsünde sakınır ve korunur iken Allah tarafından kabul görür ve muhatap kılınırlar.

Sevgiliden kabul görmek, muhatap alınmış olarak yakin bulmak seven için eşsiz nimettir. Nefs emmarede ne oluyor ki diyerek sakın içindeki düşmanı küçümseme! O yeri geldiğinde, sonuçlardan haberdar olduğu hâlde o an ki çıkarı, edineceği hazzı, hırsı, nefreti, öfkesi vb. sebebiyle kendi zararına olacak şeye doğru dahi yürür. Kendi zararına olsa dahi ötekinin yararına olan şeyi istemez.

Derler ki iki şeytan konuşuyorlardı. Biri diğerine "Bugün kötülüğe dair ne yaptın" diye sormuş. Diğeri "zina yaptım ve yaptırdım" demiş. Soruyu soran şeytan da "Ben senden daha kötüsünü yaptım. İçki içtim, içirdim ve kavgaya neden olarak iki yakın arkadaşı ayırdım."

İki şeytanı dinleyen başka bir şeytan "sizden daha kötüsünü söyleyeyim mi? Filanca yerde filanca köyde bir şeytan var ki o sizden daha kötüdür." Bu sözleri duyan iki şeytan bahsi geçen şeytanın yanına giderler. Şeytana gün içinde ne yaptığını sorarlar.

"Ben, yalnız yaşayan birisiyim. Komşumun çok güzel ve çokça süt veren bir ineği var. Hasedimden ne yapacağımı bilemedim. Benimde faydama olmasına rağmen ineği zehirledim. Komşumu ineksiz, kendimi sütsüz

bırakır iken masum bir cana da kıydım. Hem komşumdan hem de sütten oldum.” Bunları duyan şeytanlar, şeytanlığın türlü türlü hâli olduğuna tanık olarak hased sahibi şeytanın gün içerisinde kendilerinden daha büyük bir kötülük yaptığının kanaatinde bulunmuşlar. “Arkadaş sen bizden daha kötüsün. Kendi faydana olana şeyden dahi vaz geçmiş… Hakk için değil, şeytanlık için fedakârlık yapmış, kendi kötülüğüne rağmen kötülükten vazgeçmemişsin.” Bu sözlerin muhatabı olan şeytan ise kendi içinde kötülükle karışık bir övünç ile sinsi bir gülümseme arasında kendilik durumu yaşarken yaptıklarını marifetmiş gibi anlatmaya devam etmiş.

Şeytanlık marifetmiş gibi yarışanlar, kötülüğü, günahı, sapkınlığı güzel görüp de özendirenler kötülüğe dair övünç bulur iken insan olmaktan yana yitik kalırlar. Tanrısal olan ve herkes için olması gereken ahlaki faziletten de yoksun olurlar. Tekbenci bencilce oluş içinde duyarsız ve hoyratça yaşadıkları ömür içinde veya sonunda karşılaşacakları sonuçlardan habersiz basiretsizce yaşarlar. Uzun vadeli düşünüldüğünde diğer iki şeytanın da komşundan daha çok kendine kötülük yapmış olan şeytandan farkı yoktur. Sonuçta yaptıklarının karşılıklarını bulacak olmak gerçek iken şeytanlık kendine şeytan olmaktan öte değildir.

Cenabı Allah’ın adetidir. Kötü olanın kötülük yapana da zararı olacağını önceden haber verir. İlk sigarasını içerken öksüren, ilk yudum içkisini içerken tiksinen, kötü bir iş yapacakken içine evvela sıkıntısı düşen vb. her kimse kötü olanın sonuçlarının haber verildiğinden habersiz kötü olan ile sürüklendiği bir oluş içinde bulunur. Kötülük ahlak olduğunda ise aymazlık, pişkinlik, şımarıklık, kötülük yapmaktan yana inatçı olmak, yalan vb. şeytanlığın giyindiği elbiseleri olarak geri dönüşün olmadığı yolda iblis olmaya nedendir.

Kişinin gönlünde imana, vicdana, hayaya, takvaya vb. dair ne var ise tövbe kapısı olarak hakikate, Allah’a geri dönmeye araçtır. Özellikle

iman ve vicdan, tövbe etmenin olmazsa olmazıdır. Takva ise nasuh -hakiki olarak kesin- tövbenin gereği olarak yaşanması gerekendir.

Ey mümin! Aslın seni arzular, kaçman nedendir? Seni O'ndan alıkoyan nedir/ nelerdir? Elbet İslam olmak, nefsi emmareye değil de özüne, Allah'a hakiki anlamda teslim olmak kolay değildir. Ancak, özünden gelen iyi ve doğru olanı yapar iken Allah'a teslim oldukça, kendinden mutmain olarak kendin olmak senin en büyük kazancındır. Varoluş nesnelerinde nesnelerini tatmaktan öte, kendini tatmak, kendin olmaktan yana mutmain olmak için iman, salih amel, emek ve takva olması gerekendir. Özellikle takva; iman ve vicdan sahibi kişinin işi olup, hakikat referanslı olarak özdenetim edinmek için gereklidir… Hakkaniyet ilkesi gereği öteki için de rahmet olmak söz konusu ise kılı kırk yararcasına vera ile yaşanması gerekendir. "Ümmetimin kurtuluşu veradadır" denildiğini de unutma! Sonuçta ahlak edindiğin güzel ahlak ve takva ise kolay getirilmiş bir oluş içinde özü ile selamet bulmuş olarak senin için korkacak bir şey de yoktur. İmanın özgüvenini besler iken karakter olarak hakikat ile duruşu olan ve korkakların yani nefsi emmaresine yenik düşenlerin yürüyemeyeceği hakikat yolunda kendi olmayı Allah ile bulan için selamet vardır, korku ise yoktur.

Vahşi bir ormanda canavarlar tarafından her an kapılacak korku içinde yol yürümek gibi korkuya teslim ve mahkûm bir gelecekte bulunmaktan ise selamete açılan bir yolda yani hakikatten sonuç aldıracak doğru yolda (sırat-el müstakimde) yürümek daha akıllıcadır. Korku elbet olmalıdır ama içindeki korkuların seni teslim almasın! Doğru yolda yürürken korkularını aştıkça hakikatten sonuç alacak ve selamet bulacağını da unutma. Yarın güneşin doğacağından şüphe duymalısın/ duyabilirsin ama Allah'ta selameti bulacağından katiyen şüphe duyma! Hakikatten sonuç aldıkça, selamet bulduğuna tanık olacaksın. Selameti deneyimler iken kendi olmayı özgürce gerçekleştirirken bulacaksın.

Takva; menfaate, geçimliliğe, temel ihtiyaçlara, lükse ve her türlü konfora dair aşırı ve gereksiz korkuların var ise bunları aşabildiğinin kanıtı olarak yaşaman gerekendir. Böylesi korkularını aştıkça, öteki için de olduğun bir dünya da selam bulmuş olarak yaşaman da kaçınılmazdır. Unutma ki Cenabı Allah "onlar için selam vardır" derken selam böylesi bulunmaktadır. Nefsi emmare ile değil, hakikat ile selam bulanlar yani barışık olanlar için selamet yani güvenli, huzurlu ve öngörülü bir gelecek oluşu içinde var olmak kaçınılmazdır. İslam isen sana teklif ve vaat edileni bir de bu yönden düşünmen önemlidir.

Unutma ki takvada usul olan helaller ve haramlara dikkat etmek, ibadet ve salih amel iken esas olan ise ihlas ve ihlas ile ettiğin niyettir. Eskilerin de dediği gibi "niyeti güzel olanın akıbeti de güzeldir." Niyeti ihlas ile güzel kılanın usulde yaptıkları Allah nezdinde kabuldür. Niyette zafiyet, amel güzel görünse de arkasında yatan -kabul görmeyecek olan- kendilik durumunu -hâli maskelemekten öte değildir. Riya ve münafıklık bu anlamda çirkin olup hakikatten sonuç almanın önünde engeldir.

İhlas, El Kuddüs isminden paye alan kulun, Kuddüs olarak sadece kendi olan Allah'tan sadece kendi olmaya dair paye alırken Allah'ı aracısız bularak gerçekleştirdiği sıfat veya ismi gereği olduğu gibi yaşamasını olanaklı kılar. Rabbini gerçekleştirdikleri üzerinden olduğu gibi bulmasının olanağıdır.

*

Hakikate dair bitmeyen yolda her deneyim, nasihat niteliğinde derslerde biçim kazanır iken yola dair fener olur…

Hakikat fiziksel uzaklık içermeyen içsel ve dışsal anlamda kapsayıcı olarak muhit olma özelliğine haizdir. Uzaklarda -ötelerde- değil, bize bizden daha yakin olan genel gerçekliktir. Hakikat dediğimizde söz konusu olan Allah'tır ve Allah, yarattıklarına aynılık düzeyde özdeş bir olmakta değil de yüklem alınmış özdeşlikte birlik içermiş olacak biçimde yakindir. Yaratım ile beraber yarattıklarını kendi dışı olmadığı içindir ki dışında yaratmayan ve kendinde kılandır. Kendinden yaratır iken öz olarak her birine içkin oluşunu korumuş olarak da yarattıklarının en temel olan ortak gerçekliğidir -tözüdür-. Yarattıklarını hem içsel hem de dışsal olarak kapsayıcı iken katmanlı gerçeklikte yarattıklarına varlıksal anlamda muhittir. Bu anlamda nicel belirlenimli mekânlara aşkın öznel anlamda varlığını mekân kılandır. Öznel olduğu kadar varlıksal anlamda muhit olması sebebiyle de nesnel anlamda da var ettiklerine mekândır.

Cenabı Allah için mekândan münezzehtir diyenler; hakikate ve yaratıma dair gerçeklikten mahrum kavramlaştırmada hakikatten uzak düşerler. Münezzeh olmayı, tenzih ilkesi gereği Allah'ı bilme çabası içinde değerlendirirlerken dahi Allah'tan gafil Allah'ı bildiklerinin iddiasında bulunmuş olurlar.

O yaratırken yaratmak, gerçekleştirmek ile geçmiş edinendir. Gerçekleştirdiklerinin öznesi iken gelecek yönelimli özne olmayı özne olmanın doğası gereği bulur iken gelecek belirlenimli olandır. Her an şimdi ve burada oluşunu varlıksal anlamda korurken de hep şimdi ve burada bulunması olanaklı olandır. Bu anlamda üç zamanlı özne olarak varoluşunu bulması gereği ile de öznel zamansal oluşa haizdir. Her daim her zamanın dirisi, özsel gerçeği olduğu içindir ki bengisel zamansal oluşta da seyir eder. Yaratıcı olması gereği ile de varlığından var ettiklerini varlığında gelecek yönelimli olarak hep şimdi ve burada

kılıyor olsa da onlara varoluşsal anlamda ötelerde bulunmadan yaratımdaki zamansal öteleme sebebiyle zamansal anlamda ileride bulunur. Yaratılmış olanların bir kaderi olarak nicel belirimli ussal belirlenimli bitimli zamansal oluştan öte, kendine ve yarattıklarına yeter iken bitimsiz zamansallıkta kendi olmayı bulur.

Ey mümin! Eskiler ve eskilerin takipçileri Cenabı Allah'ı ya mekân ve zamandan sözde münezzeh kıldılar ya da mekân, zaman, sıfat, isim, yaratılmış olanlar ile aynı olma özdeşliğinde eş zamanlı bir oluş içinde kılma çabasında bulundular. Benim sana nasihatim o dur ki hakikati, yaratımı tam anlamı ile bilmemek sebebiyle böylesi biliş durumlarında hataya düştüler. Nasıl münezzeh olduğundan habersiz veya yarattıkları ile aynı olma özdeşliğinde eş zamanlı bir tanrı anlayışında eş zamanlı bir varoluş anlayışını tercih ettiler. Böyledir demeseler de böylesi bir oluş içinde bulundular.

Demem o ki hakikati ve yaratımın nasıl gerçekleştiğine dair bilgiden yoksun olunduğunda doğru kavramlaştırmaktan yana da yitik kalındığında kendi içinde ironik ifadeler ile karşı karşıya kalınmaktadır. Hem zamandan ve mekândan münezzehtir diyeceksin hem de her işi Âlemlerin Rabbi olan Allah yapıyor diyeceksin. Bu anlamda da Kur'an'ın "Şah damarınızdan yakiniz. Üç kişinin gizlice konuştuğu yerde dördüncüleri mutlaka O'dur. Her nereye dönerseniz Allah'ın veçhi ordadır" vb. ayetlerine muhalif olmak ile münezzeh anlayışı geliştirerek sözde tenzih ilkesini gözetmiş olacaksın… Böylesi yanlış yaklaşımlardan uzak, katmanlı gerçeklikte her yeri kendi ile var ederken her yerde olduğu içindir ki nicel belirlenimli olmak ile sadece bir yerde olarak gösterilmeyen Allah'ı hem daha doğru bilmek hem de daha doğru kavramsallaştırmalarda bulunmak elzemdir. Yaratım oluşu içinde var olmayı bulmakta isen ayrı değil aynı da değil oluşu içinde varoluşunu bulmaktan öte değilsin.

Söz konusu ahlaki birliğin korunması olduğunda ise önce varoluşunun değer olduğunu kabullendiğin rızayı edinmelisin. Varlığından razı iken varlığını değer bulmakta olarak güzel ahlak sahibi olmayı da edinmelisin.

İman, haya, iffet, hakkaniyet, tevazu, özveri, fedakârlık vb. güzel ahlak belirlenimleri ile Allah'ın ahlakını halka rahmet olmak ile gösterir iken kendi olmayı tinsel anlamda Allah ile bulmalısın. Aynılığı bulacağın yer, yaratım alanı değil, yaratıcının kendiliğidir. Kendiliğine doğru düşünce, güzel ahlak, nafile ibadet (yakin kılıcı fazladan pratikler) ile derin bir yolculuktan sonra nura erdikçe nurun şahıs olma özelliğinde aynılığı bulabilirsin. Yaratım oluşu içinde ise ayrı değil aynı da değil oluşu gerçeğinde bulunmak zorunda kalırsın.

Yakin bularak Allah'ı bildin ise güzel ahlak ile rahmet olmanın gereğinde yaşamalısın ki yakinliği sürekli kılmalı ve hep yeniden yeni bir oluş içinde gelişimde bulunabilesin. İffetin olmadığı bir dünyada imanın gereği olarak sen, Yusuf nebi gibi zorda olsan da gerçeği tercih edip doğru olanı yapmalısın! Şükrün yapılmadığı, kanaatin gözetilmediği, rızanın aranmadığı bir dünyada ise huzur arama! Allah'a imanın kalmadığı bir dünyada da görüngülerin sığ ve nicel belirlenimli dünyasında hakikatin aşikâr olacağını, hakkı gereği bilinip de kabul edileceğini sanma! Varlığından razı, kaderinden de hikmetini bulmak ile razı olmadığın sürece, huzuru bulacağını sanma! Huzur dediğin geçici mutluluklar ise huzurdan gafil, huzursuzluğa gebe bir oluş içinde huzura yitik kalacağını da unutma!

Sen Allah için iken doğru yoldan da şaşma! Cenabı Allah doğru olanın yanında olduğuna dair vaatte bulunmuştur. O vaadinde hak üzeri iken doğru olmaktan korkma! En zor anında dahi yanında rabbin olan Allah'ı bulacaksın! Yeter ki doğru yoldan yani hakikatten sonuç alacağın yaşaman gereken sonuçlar yolundan şaşma! En zor anında dahi hak olana göre doğru olanı yaptıkça hak olandan yana sonuç alacağın yolda

isen hakikat sahibi Cenabı Allah'ı yanında bulacaksın. Bu dahi Allah'tan yana yakin bulmuş olarak sonuç almış olduğunun gerçekliğini taşır.

Eğer doğru yolda isen halkın fevri taleplerine göre değil, Hakk'ın ilke ve hikmet gereği biçimlenen muradına göre yaşamayı düstur edinmelisin! Böyle hayatta hakikati içselleştirirken tavizi olmadan batıla karşı duruşu olan devrimci ruhlu bir mümin olabilirsin. Filancalara ve desinkilere göre yaşamak, kendini yaşamaktan yana yitik kalmaktan öte değildir. Hakikate dair duruşun oldukça, batıla göre değil sana göre değişen ve yeniden oluşan bir dünyaya da tanık olursun/ olabilirsin.

Sen hakikate memur oldukça, başkalarına göre değişen değil, sana göre değişildiğini görmelisin! Değişime yer verilmeyen, alan açılmayan yerde ise hakikate dair nefes almak olanaklı olmadığı içindir ki sen iman edenlere hizmet etmekten sorumlusun. Talep edenlere hizmet etmekten yana sorumlusun. Herkesin iman etmeyeceği diyalektik oluş içinde iman edenler ile yürümen gereken bir yoldasın. Herkese ulaşamayacağını bilerek, hizmet etmenin gerçeğine vakıf insana ulaşmalı ve insan yetiştirmeyi amaç edinmelisin! Elaman veya köle değil, kendi ayakları üzerinde durabilen, kendini gerçekleştirmeyi özgünce bulmuş insan yetiştirmelisin! Öyle ki hizmet ettiğin insanlar muhatabın olacak kadar kendi olabilmiş ve böylesi ayna olmuş olarak seni sana gösterebilmeli, senin ile kendi olmayı tadabilmeli.

Yol tehlikeler ile dolu… Nefsi emmare gibi bir bela var iken dışarda düşman aramaya gerek yok ama cinlerden ve insanlardan nicesi şeytanlığı ahlak olarak bulmuş iken kötülüğe, vesveseye dikkat etmek gerekir. Bedende bizler ile yaşayan eskilerin süfli dediği mikrobiyotalar da göz ardı edilmemesi gereken organize ve irade sahibi canlılardır, dikkat et! Riyazet ve kendilik kontrolü -öz denetim süfliler düşünüldüğünde de öncelikli öneme haizdir.

İnsan beyni ile kürsiyi ala, başı ile arşı ala, göğsü ile cenneti ala, göbek bölgesi ile cehenneme, ayakları ile dünyaya haiz temsilde yaratılmıştır. Katmanlı varoluşta iç göklere haiz iken bedeni ile duyusal algıda dış dünyayı da kucaklamıştır. Meleklerin temsil edildiği melekelere haiz olduğu gibi nefsi emmarenin gölgesinde biçim kazanan farklı biçimlerde iblisleri de temsil eden oluş içinde bulunur. Sağ yönü ile melekler evrenine açılan, sol yanı ile de iblisler evrenine açılan oluş içinde de bulunur. Âlemler ile dolaşık olduğu içindir ki birçok âlemle bağıntılı olarak seyir içinde seyre gebedir. Bu anlamda dikkat edeceği bir oluş içinde bulunduğunu unutma!

Özellikle kötü nazardan çekinmek önemlidir. Kötülüğün her türlüsünden; şafağı, günü Rabbi olan Allah ile bulup da Rabbi olan Allah'a sığınmak, koruma talep etmek gerekir. Söz konusu vesvese (hakikatten yana uzaklaştıran manipülasyonlar) ise özellikle dikkat etmek gerekir. Nas suresinde; insanların rabbi, maliki, ilahı olana Cenabı Allah'a, insandan ve cinden vesvese verilmesinden dolayı sığınılması da dikkate değerdir. Nas suresinde özellikle vesveseye dikkat çekiliyor olması ve kişinin kendi üzerinde galip sıfatları ile Rabb olan, güç getiren Malik ve iş gören, gerçekleştiren İlah olarak bulduğu Allah'a sığınması bu bağlamda önemlidir.

Vesveseye: "Şeytan sizi fakirlik ile korkutur. Onları saptırmak için Senin dosdoğru yolunun üzerine oturacağım. Senin kullarından bazısını elbet saptıracağım. Şeytan onlara amellerini güzel gösterdi. Gerçek şu ki insanı biz yarattık, nefsinin ona neler fısıldadığını biliriz; elbet biz ona şah damarından daha yakiniz. Bunlar, aldatmak için birbirlerine süslü sözler söyleyip dururlar. Onlara yeryüzünde fesat çıkarmayın denildiğinde, biz ıslah edicileriz derler." Bunlar gibi birçok ayette vesveseye ve vesvesenin tehlikelerine dikkat çekilir.

İnsan öznelde söz ile anlam ve değer varlığı olduğu içindir ki anlam ve değerin öznelde dirimsel, eril olması sebebiyle görüye ve eyleme eyler

olması içeriğinde inanç varlığı olarak kendini bulur. Söz gerekçeleri ile ikna edici ise yanlış dahi olsa inanılan olur. Sözün eyler olması, manipülasyon özelliğinde öznelde iş görmesi ile ilgili olup, kişinin hak olana veya batıl olana meyil etmesine sebep verebilir. Özellikle günümüzde halkla ilişkiler ve iletişim bağlamında sözün maniple özelliğini anlam ve değer içeriğinde inanç belirlenimli olarak kullanılması siyaset, ekonomi, askeri vb. her birçok alanda görülmektedir. En basiti; özneler arası ilişkilerde yalana başvurulmasında dahi sözün manipülasyon özelliği kullanılmış olur. Gerçekten koparan, gerçekten sonuç almaya yönelik olmayan, kişileri gerçekte olduklarının dışında olmaya eyleyen, her söz vesvese olarak nitelenebilir.

En temelde yalan ve inanmışlık vesveseyi söz bağlamında değerlendirmemizin argümanlarıdır. Vesvesede niyetin, gerçekten uzak kılar iken iyi olmadığı kesindir. Halk arasında, gerçekte karşılığı olmayan vehim etmek ve evhamlanmak gibi öznel durumlar da vesvesenin öznelde inanmışlık ile nasıl gerçekleştiğini görmek adına önemlidir. Vesvese, yalan üzerine bina yapmaya çalışmak ise bina er ya da geç gerçeğin açık olması ile yıkılacaktır.

Aman, vesveseye dikkat! Gerçekten sonuç alırsın. Gerçek herkesin gerçeği iken herkes için de kılabilirsin. Ussal, deneysel, pragmatik olarak gerçek tanıtlanabilir, kanıtlanabilir ve ortak faydada herkes için kılınabilir olandır. Vesvese ise sonuçta yıkım ve acıdan başka bir şey getirmez. İç dünyada buhranlar yaşamana neden olurken seni içten içe tüketir. Gerçekten dahi şüphe etmene sebep verir iken şüphe ile içini kemirir. Gerçek senin için yalan olduğunda artık çok geç olabilir. Bunun için dahi olsa haberini aldığın her ne ise önce araştırmalı, ussal olarak değerlendirmeli, tarihsel anlamda incelenmeli ve deneysel/ deneyimsel olarak karşılıkları var mı diyerek kanıt aranmalıdır. Seni nereye doğru götürdüğüne dair de öngörülü olman önemlidir.

Bir ayette şeytan; "Sonra onlara (Âdemoğullarına) -sinsice- sokulacağım… önlerinden, arkalarından sağlarından, sollarından. Çoğunu şükredenlerden bulmayacaksın" der. Önlerinden derken geleceğe dair kaygıları kullanır; arkalarından derken geçmişe dair kapanmamış hesapları ve izleri deşer; sağlarından derken maneviyata dair gerçeğe dair ulvi olguları çarpıtır; sollarından derken dünyaya bağlı olarak menfaat, haz, arzu vb. olguları haddinin dışında öncelikli kılma derdindedir. Böylesi oluş içinde kullanılan ise vesvesedir. Sözün öznesinden hareket ile inandırıcı olarak özlere fısıldanıyor, gizli mesajlar yüklenmiş olarak ifade ediliyor olması vesvese ile kişinin istenen yöne doğru yönlendiriliyor olması gayretidir.

Buna müsaade vermemek için: Geleceğe umut, emek ve gayret ile tutunmak öncelenmelidir. Geçmişin defterlerini hesaplaşmış olarak kapatmak gereklidir. İlkelere hakkı gereği tutunuyor olarak yaşamak olması gerekendir. Dünyalık deneyimleri, helal ve haram belirlenimlerinde hakkı gereği yaşamak öncelenmelidir. Her şeyden önce ise iman ile Cenabı Allah'a tutunmak ve ihlas ile eylem sahibi olmak olması gerekendir. Şeytani olan her yaklaşıma kanmamak için, gerçekte olmayan kuruntulara yenik düşmemek için ise iman gereği vahiy, deneyim eşliğinde ussal olmaya ayrıca hakikatin sonuç veren gerçekliğine tutunmaya ihtiyaç vardır.

Sadece senin yaşamadığın ve tek başına kendin olamadığın bir dünyada sonuçlara bağlı olarak yaşadıklarına dikkat etmesi gereken sensin. Yol denilen yaşam yolu iken ya hakikatten sonuç aldığın ya da hakikatten sapmış olarak hakikate şuurunda örtünmek ile uzaklaştığın yoldasındır. Hikmeti gereği varoluşta her nesne hikmeti gereği varken, yaşarken yolda olmayan yoktur. Önemli olan ise yolu nasıl yürüdüğün ve yola dair sonuçlar almak ile yolda yürüyüşünü ahlak biçimsel olarak nasıl şekillendirdiğindir. Her nesne ve iş hikmet üzeri gerçekleşirken yanlıştan daha çok yerinde ve gerekliliğinde hakkı gereği

gerçekleşenleri hikmeti gereği seyir etmeye bak! Hikmeti seyir et ama esas olan Allah'tır ki Allah'ı müşahede edeceğin bir oluş için olman daha önemlidir. Hikmet, Allah'a tanık olmanın, O'nu işlerinde hakkı gereği seyir etmenin aracıdır. Hiçbir araç, öncelikli olan Allah iken esas ve amaç kılınmamalıdır.

Sonuçta her can kendini eyler olan irade belirleniminde kaderini yaşar. Söylediklerim ise tavsiyeden öte değildir. Telkin ve tavsiye, özde iman var ise dikkate değerdir. İman yok ise anlamsızlaşır iken değer olarak görülmeyen inci taneleri gibidir. Hakikate dair sözler bitmez. Vicdanın uyanmış, kötülük ve günahtan yana kararmamış ise halen geç değil. Hakikate, varoluşa -kendiliğine-, diğerlerine dair duyarlılığının halen var ise geç değil. Seni senden, hakikatten ve diğerleri ile hakkı gereği var olmaktan alıkoyan ne ise iman ettiğin sürece korkacağın şeyler de değil. Allah'a imanın olduğu sürece senin için geç kalınmış değil.

Her an yeni bir oluş içinde bir önceki oluşa geri dönülmez yaratım etkinliğinde hiçbir şey kendiliğinde gerçekleşmekte, var olmakta değil. Rivayet edilir ki Cenabı Allah "Yarattığım andan beri bir anım diğer anıma benzemedi" demiştir. Her oluşun nedeni ve özgünce gerçekleşmesinin sebebi olan Cenabı Allah iken nedensiz bir oluş içinde bulunulmadığına imanımız tamdır. Her olgu ve oluş bir hikmet üzeri gerçekleşiyor iken sonuç, amaç, erek belirlenimli olarak nedenlerin belirli kılındığı bir oluş içinde yerinde ve gerekliliğinde gerçekleştiğine de imanımız tamdır. Böyle iken Cenabı Allah'ın kudreti ile güç getirmiş olarak gerçekleştirdiği oluş içinde bize düşen iman, seyir ve hakikatten sonuç alarak yakin bulmaktır. Esas olan Allah'ı yakin bulmak iken Allah'a yakin kılan araçları amaç kılmadan değerlendirmen yerinde olur.

Her olgu anlam ve değer içeriğinde temsil ettiği gerçeği aşikâr etme oluşu içinde bulunur. İslam da anlam ve değer olarak iman, Allah'a ve sonuçlara göre yaşamak yani salih amelle rahmeti öncelemeyi ayrıca

adaleti gözetmeyi içerir. Rahmet ve adalet ile ilkesini gerçekleştirir iken ihsan ve yakin bulmayı amaçlar, önceler. Seni Allah'tan ihsana gark etmeyen ve ihsan bulmuş olarak yakin bulmanı sağlamayan her ne ise ya hakkı gereği yaşamayı öğren ya da terk et!

Giden gelen mi var? Sorusu ile imansızlığı telkin edenlere karşı da sürekli bir yaşam içinde sürekli olana göre yaşamak gerektiğinin aklı ile yaşa! Ölüm eşiği deneyimleri dahi ahir âleme gidip gelenlerin olduğu gerçeğini görünür kılar. Ruhun bedenden farklı olarak nurdan yaratılmış olmasının gerçeğinde bir varoluş biçimi olduğunun gerçeğini de taşır. Ölüm eşiği deneyimleri olmakta ise bedene geri dönüş olmakta iken ruhun yeniden bedenlenebileceği gerçeğinden de mahrum olunmadığı unutulmamalıdır.

Ruhun; zatihi öz kendiliğindir. Yani anlam, değer ve ilişki belirlenimlerinde varsayılan gerçekliğe dair olarak karakter ve kişilik düzeyinde yüklem aldıklarından farklı olarak yüklem almadığın gerçekliğindir. Beden dahi ruhun kendisine yüklem aldığı olmaktan öte değildir. Ruhun; sürekli bir yaşam içinde kendi olmanın korunduğu öz kendiliğindir. Öyle ise gerçekleştirdiklerinin sonuçları olan ve sonuçları ile karşılaşacağın oluş içinde sen, sürekli olan hayata göre yaşamalısın. Seni sen kılan Rabbine göre yaşamalısın. Er ya da geç küfrün ve imanın sonuçları ile karşılaşacak, yüzleşecek ve hesaplaşacaksın… Öyle ise geleceğin gerçekleştirdiklerine bağlı olarak bulacağındır. Geleceğine dair söz hakkın olacak ise gerçekleştirdiklerine dikkat et!

Varoluş kiraladığın veya borç aldığın değil. Sana bahşedilmiş ve emanet verilmiş iken Allah'a hizmet ile Allah için kılmak ile hakkını vermekte iken hak etmen gerekendir. Hak ettiğin üzerinde söz sahibi kılınacağını unutma! Geleceğin ve varoluşun üzerinde söz sahibi olacak isen hak etmen gereken bir varoluşun var unutma! Niyette hakiki olmak, hayır ve doğruluk üzere emek sahibi olmak, adanmış bir ruh olarak Allah için olması gerekeni yapmak vb. şükrünü eda ettiğin varoluşunu hak etmen

için gereklidir unutma! Niyetin güzel, amelin hayır üzeri doğru ise akıbetin güzel olacağını bil ve yolunun melekler tarafından aydınlatıldığını hatırla! Doğru oldukça Allah'ı her daim yanında bulacaksın unutma!

*